# CEHALETLE MÜCADELE

Yazar:

Nasır Mekarim Şirazî-Kum

Türkçe

2009-11-24 15:17:09

CEHALETLE MÜCADELE CEHALETLE MÜCADELE

Nasır Mekarim Şirazî-Kum

Tarama & Tashih : Metin GÜLBOL

Çeviri: Seyyid Seccad Hüseyni

Not: Kitabın önsözü 1964'te yazılmış olup, okuyucuya bu tarihteki İslam dünyasının halini tasvir etmiştir. Bunlara benzer haller bugün de görülmekte olduğundan önsözü tercüme etmeyi yararlı gördük.

(çev.)

Amaç, İslam'ın sosyal emirleri ile ilgili metinlerin aslını zikretmek olduğu için, ayet ve hadislerin tercümeleriyle yetinilmiştir. Ama bazen, hadislerin mana ve birbirleriyle olan irtibatlarını anlamaya yardımcı olması için kısa açıklamalar da eklenmiştir.

Bu kısa açıklamalar, hadis metinleriyle karışmasın diye ayrı yazılmıştır.Şunu da belirtmek gerekir ki; bu kitaptaki ayet ve hadisler, İslam'ın sosyal içerikli geniş emirlerinden sadece küçük bir bölümdür.

Umanz herkes, "özellikli tahsilli kesim", bu kitap sayesinde İslam'ın toplumsal emirleri konusunda yeni bir ufuk edinir ve dini, toplumun ve hayatın dışında kalan bir takım gelenek ve görenek olduğunu zanneden bazı kesimlerin bu yanlış düşüncelerini düzeltmeye çalışırlar.

ÖNSÖZ

Günden Güne Artan İhtilaflar

Meseleler her ne kadar büyük de olsa, şüphesiz onları bertaraf etmeye azimli olan çelik iradelerin, himmetli ve sürekli çabaları karşısında yine de küçük kalır.

Etrafımızı, kanımızın son damlalarını dahi emmek isteyen çeşitli adlarda güçlü ve acımasız düşmanlarımız sarmıştır. Onlar bize hayat hakkı tanısalar bile bu, çıkarlarına bir köprü olmamız içindir.

İçeride ise; her vesileyle ihtilaf ve tefrika çıkarmak, yeni bir gedik açmak için uğraşan cahil dostlarımız vardır. Sanki onları Allah, (hâşâ) sadece ihtilaf çıkarmak, ikiyüzlülük tohumunu ekmek için yaratmıştır...Bu şahıslar kendilerinden başka kimseyi yanlarında istememektedirler.

Bunlar, gerçekte etrafımızdaki düşmanların parasız uşaklarıdırlar ve yabancıların hedeflerine ulaşmalarında etkin bir şekilde rol oynamaktırlar. On kişinin katıldığı bir oturumda on çeşit inanç, on tarz-ı tefekkür olduğunu ve nihayet birbiriyle çelişen onlarca plan ve programın ileri sürüldüğünü görmekteyiz.

Bu ayrılık ve dağınıklık ruhunu, toplumumuzun bütün işlerinde görebilmekteyiz.

Günümüz dünyasında "fertler", ne kadar da güçlü, sermayeli, istidatlı olurlarsa olsunlar, ferdî çalışmalar sonucu yenilgiye uğrayacaklarını bilmelidirler. Dünyamız, cemiyetler ve topluluklar halinde mücadele dünyası haline gelmiştir.

Bizler nasıl bu duruma geldik?

Acaba bugün ikiyüzlülük ve anlaşmazlığa dayalı ilişkilerle, ferdi çalışmalarla hiçbir işte başarılı olamayacağınızı hala anlamıyor muyuz?

Yoksa, eğitimimiz yanlış bir eğitim olduğu için, bütün sınıfları cemaat faaliyetlerine değil de, ferdi çalışmalara mı sürüklemiştir?

Ya da, biz de hedef uğrunda fedakârlık edebilecek, hoşumuza gitmeyecek bazı şeylere göz yumabilecek, grup çalışması gerektiği zaman; kişiliğimizden taviz verebilecek bir "ahlaki erginlik" ve hedefe iman yoktur.

Bunlar, maalesef cevabını benim veremiyeceğim birtakım sorulardır.

İslam'ı Tebliğ Etmenin En İyi Yolu

Gönüllerimizi adeta bir zincir halkaları gibi birbirine bağlayan bu yegane vahdet unsuru olan İslam daha da güçlenmesi ve bir zamanlar Müslümanları izzet ve iftiharın doruğuna kadar yücelten bu hidayet meşalesinden daha çok yararlanabilmek için ne yapmalıyız?

Şüphesiz, bu hedefe ulaşmak için İslam'ın hakikatlerini açık bir şekilde kamuoyuna sunmaktan daha iyi bir yol yoktur. Bizce halkın ilgisini bu temiz dine çekmenin en iyi ve en etkin yolu budur.

Nasıl ki bir malın kabul görmesi ve makbul sayılması için iyi bir şekilde sunulması gerekiyorsa, İslam hakikatlerinin gerçek etkisini bırakması için de bunları açık bir şekilde sunmak gerekir. "İslam öğretileri öyle derin ve çekim gücü öyle kuvvetlidir ki, kendi kendisinin en güçlü ve en etkin mübelliği sayılmaktadır.

Bugün bir kısım tahsilli gençlerimiz İslam'dan ürkmüş bulunmaktadırlar. Bizce bunun tek sebebi, bu mukaddes dinin doğru bir şekilde yani gerçek şekliyle onlara sunulmamış olmasıdır.

İlgililer, "bugün Batı dünyasında İslam'ı kabul etmek için büyük bir hazırlık gözlemlenmektedir" diyorlar. Öyle ki "Uygar dünya(!) bugün bir yol ayrımındadır: Ya İslam'ı kabul etmeli yahut da dinsizleşmelidir." Üçüncü bir alternatif yoktur.

Ama bu uygun ortama rağmen İslam, dünyanın bu hassas bölgesinde gereğince ilerleme kaydetmemiştir. Niçin mi? Çünkü İslam, doğru bir şekilde dünyaya tanıtılmamıştır.

Bizce geçmiş asırlarda İslam'ın hızla yayılması ve çok kısa bir zamanda eski dünyayı yıkıp onun yerine ruh, hayat, ilim, takva ve faziletle dolu yeni bir dünya bina etmeyi başarmasının sebebini, İslam'ın gerçek şekliyle o günün insanlarına tanıtılmış olmasında aramak gerekir.

Bugün de fesat, ihtilaf, anlaşmazlık, sıcak ve soğuk savaşlar, silahlanma yarışması ve sömürü ateşinde yanmakta olan dünyayı; saflık ve samimiyetin, doğruluk ve dürüstlüğün hakim olduğu bir dünyaya dönüştürebilecek olan tek din eğer doğru bir şekilde dünyaya tanıtılırsa İslam'dır.

Onun için bir daha itiraf etmeliyiz ki, İslam'ı tebliğ etmenin, onu doğru bir şekilde tanıtmanın en iyi yolu, onun öğretilerini aynen olduğu şekilde halka sunmaktır.

Yanlış ve Gerçek Dışı Saplantılar

Burada çok üzücü olan şey, bazılarının bu mukaddes din hakkındaki yanlış ve hakikatten uzak saplantılarıdır. Bunlar İslam'ı sadece namaz, oruç ve hacdan ibaret biliyorlar. Tabii ki dine mensup görünen bazılarının a-melleri de bu yanlış anlayışa yardımcı olmaktadır.

Şunu da itiraf etmek gerekir ki, dini tebliğ araçlarımız, İslam'ı en azından çevremizde yaşayan insanlara doğru bir şekilde tanıtacak güçte bile değildir.

Okullarda "Din Dersleri" adında okutulan şeyler de, bir avuç kuru, ruhsuz, zor ve karmaşık öğretilerden öteye geçmeyip çocuklarımızı İslam'ın özü ve hakikatiyle tanıştıracağı yerde, onları İslam'dan bıktırmakta ve u-zakl aştırmaktadır.

Batıya gitmiş olanlarımız da genelde İslam'ın, Hıristiyanlık gibi fazla önem

taşımayan geleneklerden ibaret olup, sosyal emirler bakımından çok zayıf olduğunu zannetmektedirler.

Halbuki tam tersine İslam, hayat dinidir ve mutlu bir hayat için gerekli olan en yüce emir ve kanunlara sahiptir. İslam öylesine geniş ve zengin bir hayat programına sahiptir ki, doğum anından ölüme kadar, aile yuvasının içinden savaş meydanına kadar, ticarethaneden yargı masasına kadar her konuda insanın katedeceği mutluluk çizgisini belirlemiştir.

İslam, hayat meselelerinin her biri hususunda insanın karşısın da gayet açık ve aydın bir yol bırakmıştır. Hatta insanla hayvanlar arasındaki ilişkiyi ve günümüzde "Hayvanları koruma" diye söz konusu olan meseleyi bile, daha canlı ve daha değerli bir şekilde açıklanmıştır.

Aynı zamanda bu geniş programlardaki esneklik sebebiyle İslam uzay asrında da tatbik edilebilir ve insanın bütün ihtiyaçlarını karşılayabilir. Elinizdeki Kitabın Biyografisi

1- Bu kitap, çeşitli toplumsal konularla ilgili 1900'den fazla ayet ve hadis arasından seçilmiş 580 ayet ve hadis içermektedir.

2- Amaç, İslâm'ın sosyal emirleri ile ilgili metinlerin aslını zikretmek olduğu için, ayet ve hadislerin tercü-meleriyle yetinilmiştir.

Ama bazen, hadislerin mana ve birbiriyle olan ilişkilerini anlamaya yardımcı olacak kısa açıklamalar da eklenmiştir. Bu kısa açıklamalar, hadis metinleriyle karışmasın diye ayrı yazılmıştır.

3- Ayet ve hadislerin tercümesinde, (genelde anlaşılmayan) kelime kelime tercümeden kaçınılmış, cümlelerin sade ve anlaşılır olmasına dikkat edilmiştir.

Şunu da belirtmek gerekir ki; bu kitapta toplananlar, İslâm'ın sosyal içerikli geniş emirlerinden, sadece küçük bir bölümdür. Umarız herkes, "özellikle tahsilli kesim," bu kitap sayesinde İslâm'ın toplumsal emirleri konusunda yeni bir ufuk edinerek dinin, toplumun ve hayatın dışında kalan birtakım gelenek olduğunu zanneden, bazı kimselerin bu yanlış düşüncelerini düzeltmeye çalışırlar.

CEHALETLE MÜCADELE

Bir milletin hayatını sürdürebilmesinin ilk şartı, i-limdir. İlim ve kültür bakımından gelişmiş olan ülkelere "diri", bunun karşısında, geri kalmış ve bilgisiz ülkelere "ölü" ve "vahşi" denilmesi boşuna değildir. Bu tabirin kökünü, İslam önderlerinin sözlerinde görmekteyiz. Peygamber-i Ekrem (Sallallah'u aleyhi ve âlih) şöyle buyuruyor:

"İlmi sohbetlerde hedef, "Allah" olduğu takdirde ölü kalbleri diriltir."1

İslam'ı "diriltmek" amacıyla ilim peşinde koştuğu halde ölen bir kimsenin, cennette peygamberlerle bir derece fasılası vardır."2

Bu yüzden İslam dini, halkı ilim öğrenmeye çok teşvik etmiş, hatta onun gerekli ve farz olduğunu bildirmistir. Peygamber-i Ekrem (sallallah'u aleyhi ve âlih) şöyle buyuruyor:

"İlim öğrenmek, her Müslümana farzdır. Allah, ilim arayanları sever."3

"İlim öğrenmek, her Müslümana farzdır. İlmi, bulunduğu yerlerde arayın; onu ehlinden alın. Allah için ilim öğrenmek basenedir; onun peşinde koşmak ibadettir, onu konuşmak teşbihtir, onunla amel etmek cihattır, onu öğretmek sadakadır, onu ehlinden esirgememek Allah'a yakınlık vesilesidir".. .4

"İlim peşinde koşan kimse, gündüzlerini oruç, gecelerini ibadetle geçiren kimse gibidir. Kişinin ilimden öğrendiği her bölüm, onun için "Ebu Kubeys" (Hicaz'da bir dağın adı) dağı kadar altını olup, Allah yolunda harcamasından daha hayırlıdır.5

Kur'an-ı Kerim'de de şöyle buyurulmaktadır:

"Kendisine ilim ve hikmet verilen kimseye, gerçekten de büyük bir hayır verilmiştir." 6

İmam Seccad (a.s) şöyle buyuruyorlar:

Eğer insanlar, ilim öğrenmekteki hayrı bilselerdi, derin okyanuslara dalmak ve ölüm tehlikesini göz almak pahasına onu arayıp bulurlardı".7

İslam, ilim öğrenmeye o kadar önem vermiştir ki, i-lim yolunu cennet yolu bilmiştir. Büyük İslam Peygamber'i buyuruyor ki:

"Kim, ilim öğrenmek için bir yolu katederse, Allah onun önüne cennete giden bir yol açar."8

İslam, ilmi insanın geride bırakacağı en iyi yadigarlardan biri olarak kabul etmektedir. Resul-ü Ekrem (salallah'u aleyhi ve âlihi ) şöyle buyurmaktadır:

"İnsanın, kendisinden sonra geride bırakacağı en iyi yadigar; kendisine dua edecek salih bir evlat, cami, hastahane, okul vb. gibi halka yararı dokunacak ve kendisine sevabı ulaşacak sürekli bir sadaka ve kendisiyle amel edilen bir ilimdir."9

İslam, ilmi cehennem ateşinden kurtulma vesilesi o-larak tanımlamıştır.

Evet gerçek bir ilim sahibi hiçbir zaman yoldan çıkmaz, sapık ve cehennemlik

olmaz, ilim, onu cennete ve mutluluğa sevkeder.

Nebiyy-i Mükerrem (s.a.a) şöyle buyurmaktadırlar: "Kim, Allah'ın cehennem ateşinden salıverdiği kimseleri görmek isterse, ilim öğrenenlere baksın."10

İslam, ilim elde etmek için hiçbir sınır tanımamaktadır.

Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

"Çin'de de olsa ilmi elde edin."11 (Mekan açısından bir sınırı yoktur) "Beşikten, mezara kadar ilim arayın."12

İslam, ilim öğrenme yolunda utanma ve kibirlenmeyi kınamıştır. Hz. Ali (a.s) şöyle buyuruyorlar: "Bilmediğiniz şeyi (sorup) öğrenmekten utanmayın.13

ı-Usul'i-kafi, s.20

2- Münyet'ül - Mürid, s.9

3- Usul'i Kafi, s.15.

4- Bihar-ül-Envar, c. l, s.55.

5- Münyet'ül- Mürid, s.9.

6- Bakara: 269. ayet

7- Bihar'ül- Envar, c.l , s.59.

8 -Münyet'ül- Mürid, s.11.

9 -Münyet'ül- Mürid, s.11.

10 -Bihar'ül- Envar, c.l. s.57.

11 -Bihar'ül- Envar, c. l ,s.58.

12 -Nehc-ül Fesaha, s.64. Hadis: 327

13-Nehc'ülBelağa,s.H13.

İlim ve Amel

Burada dikkat edilmesi gereken husus şudur ki dini liderlerin sözlerinde daima amel ile birlikte olan ilim övülmüş ve böyle bir ilime teşvik edilmiştir. Hz. Ali (a.s) şöyle buyuruyor:

"Ey insanlar! Bilin ki dininizin kemali, ilim öğrenip onunla amel etmenizdedir. İlim elde etmek sizin için dünya malı kazanmaktan daha zaruridir."14 İmam Cafer Sâdık (a.s) da şöyle buyuruyor:

"İlim, amel ile birlikte olmalıdır. Gerçek ilmin alameti, ameldir. İlim, insanı amele çağırmaktadır. İnsan, bu çağrıya olumlu cevap verirse ilim onda kalır; yoksa ondan ayrılıp gider."15

İslam, daima Allah için olan bir ilmi övmektedir. İmam Cafer Sâdık (a.s) şöyle buyurmuşlardır:

"Kim, dünya menfaati için hadis öğrenirse, ahirette hiçbir nasibi olmaz. Ama kim, onu ahiret için öğrenirse, Allah hem dünya, hem de ahiret hayrını ona verir."16

14-Usul'i Kafi, s.15.

15-Usul,i Kafi, s.22.

16- Bihar'ül-Envar,c1, s.111

Üstad ve Öğrenci

İslam, üstad ve öğrenci için birtakım karşılıklı hassas görevler belirlemiştir. Bu görevler, özet olarak aşağıdaki hadiste beyan edilmiştir.

İmam Seccad (a.s) şöyle buyurmaktadır:"Üstadının senin üzerindeki hakkı; ona saygılı olman, onu ağırlaman, sözlerini iyice dinlemen arkanı ona dönmemen, üzerine sesini yükseltmemen,

birisi ondan bir şey sorduğu zaman kendisinin cevap vermesini bekleyip cevap vermemen, onun huzurunda konuşmaman (ve halkın ondan istifade etmesine müsaade etmen), onun huzurunda kimsenin gıybetini etmemen, senin huzurunda kötü bir şeyle anıldığı zaman onu savunman, noksanlıklarını gizleyip iyiliklerini açığa vurman, düşmanlarıyla oturup kalkmaman ve dostlarına düşman olmamandır.

Bunları yaptığın zaman Allah Teala'nın melekleri, senin insanlar için değil, Allah için ona gittiğine ve Allah için ondan ilim öğrendiğine tanıklık ederler.

Öğrencilerinin senin üzerindeki hakkı ise, Allah Teala'nın, ilim hazinelerini yüzlerine açarak sana verdiği ilimde seni onların kayyimi kıldığım bilip onların öğretimi için çalışman, onlara büyüklük taslamayıp bağırmamandır.

Eğer böyle yaparsan, Allah da kendi fazlından senin ilmini artırır. Ama eğer halkı, ilminden mahrum bırakır veyahut da senden ilim istediklerinde onlara bağırıp

çağırırsan, Allah Teala ilim nurunu senden alır ve kalplerdeki sevgini silip atar."17

17 -Mekarim'ül- Ahlak, s.484.

Alimin Makamı

Bireylerin insanca hayaîfa alıştıkları ve barbarlıktan, vahşilikten uzak oldukları bir çevre oluşturarak ideal bir toplum ve düzen oluşturmak, İslam dininin başta gelen hedeflerinden biridir.

Bu hedefe ulaşabilmek için birçok şey gereklidir. Toplumu "tevhid" ve "ahlaki erdemlere" çağıracak olan liyakatli, bilgili ve imanlı insanların varlığı bunların başında gelir.

Bu yüzden İslam, söz konusu ideal toplumun önderleri olan bilginler ve alimlere büyük bir önem vermiş, Peygamberimiz de, "Ümmetimin alimleri, İsrailoğulları'nın peygamberleri gibidir."18 buyurarak onlar için yüce bir makam olduğunu bildirmiştir.

Kur'an-ı Mecid, alim ile cahil (bilgili insan ile bilgisiz insan) arasında büyük bir fark ve uçurum olduğunu kesin bir dille ifade ederek insanların akıl ve vicdanlarının da buna tanık olduğunu açıklamaktadır:

"De ki: "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?" Şüphe yok ki, ancak akıl sahipleri öğüt alıp düşünürler."19

Yine Kur'an'da buyuruluyor ki: "Allah, sizden iman edenleri ve kendilerine ilim verilenleri derecelerle yükseltir."20 Hz. Ali (a.s) şöyle der: "Dünya baki oldukça alimler de bakidirler; bedenleri kaybolup gitmişse de kalplerdeki etkileri devam etmektedir.21

İslam, alimleri zahid ve abidlerden üstün tanıtmaya çalışmış, bu konuda özel bir titizlik göstermiştir. Çünkü bunlar (zahid ve abidler), sadece kendilerini düşünmekte, onlar (alimler) ise herkesin kaygısını duymaktadırlar.

Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyururlar: "Alimin uykusu, âbidin bin rek'at namazından üstündür."22 Alim, (farzların dışında başka bir ibadet yapmasa da) gündüzlerini oruç, gecelerini ibadetle geçiren ve Allah yolunda cihad eden kimse gibidir. Alim öldüğü zaman İslâm'da, kıyamet gününe kadar yeri doldurulmayacak bir boşluk meydana gelir."23

Alimin yaptığı ibadet de fazilet bakımından diğer insanların ibadetlerinden çok daha üstündür. Çünkü bilinçli olarak yapılan bir iş daha hayırlıdır. Hz. Ali (a.s) buyuruyor ki:

"Alimin kıldığı iki rek'at namaz, cahilin kıldığı yetmiş rek'at namazdan iyidir."24 İslam, halkı daima alimlerle oturup kalkmaya teşvik etmiştir. Çünkü bu yolla onların ilimlerinden yararlanabilirler. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.a):

"Alimlerle, oturup kalkmak ibadettir."25 "Alimin yüzüne bakmak ibadettir."26 buyururlar. Lokman Hekim, kendi oğluna şöyle der:

Oğlum, alimlerle otur-kalk, onların önün de diz çok. Çünkü Allah (azze ve celle), yeri yağmurla dirilttiği gibi kalpleri de ilim ve hikmet nuruyla diriltir."27

Konunun önemini bildirmek için olsa gerek, din büyüklerinin beyanlarında alime saygı göstermek Allah'ın rızasını kazanma, alime hakaret etmek de Allah'ın gazabını hakketme vesilesi olarak tanıtılmıştır. İmam Sadık (a.s) şöyle buyururlar:

"Kim, Müslüman bir fakihe (alime) hürmet ederse, kıyamet günü Allah'ı kendisinden razı olarak mülakat eder. Kim de Müslüman bir fakihe saygısızlık yaparsa, kıyamet günü Allah'ı,kendisine gazab ediyor olarak mülakat eder."28

18-Bihar'ül-Envar, c.l, s.76.

19 -Zümer suresi, 9. ayet

20 -Mücadele suresi, 11. Ayet.

21 -Nehc'ül-Belağa, s. 1146.

22 - Bihar'ül-Envar,c1, .s.76.

23 - Bihar'ül-Envar,c1, s.82.

24 - Bihar'ül-Envar,c.l s.65.

25 - Bihar'ül-Envar, c.l, s.64

26 - Bihar'ül-Envar,c.l,s.61

27 - Bihar'ül-Envar,c.l,s.64

28 - Bihar'ül-Envar,c.l,s.82

Büyüklere Saygı

İslam İhtiyarlara, herhangi bir kavmin veya cemiyetin ileri gelen yaşlı ve büyüklerine önem verilmesini, onlara saygıyla bakılmasını tavsiye etmiştir.

"İmam Sadık (a.s) şöyle buyururlar;

İhtiyarlara karşı saygılı davranmak, Allah'a (azze ve celle) karşı saygılı olmanın bir nişanesidir:"29 "Sakalı ağarmış bir mümine saygı göstermek, Allah'a (azze ve celle) karşı saygılı olmanın alametidir.30

Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) "Bir kavmin büyüğü size geldiği zaman onu ağırlayın."31 buyururlar.

29 - Vesail'üş -Şia,c.2, s.214.

30 - Vesail'üş-Şia, c,2, s.214.

31 - Vesail'üş-Şia, c.2, s.215.

CİDAL YASAK!

Meseleler ancak konuşulup tartışılarak çözümlenebilir. Ama bu, sadece taraflann, hakikati arama esası üzerine ve gerçeklerin ortaya çıkması için tartışmayı sürdürdükleri takdirde mümkün olur.

Aksi takdirde tarafların her ikisi veyahut da birinin, bencillikle ve kendi üstünlüğünü gösterip kendi sözünü ispatlamak için tartışmaya başlamasının; hakikatin gizli kalması, kalplerin kararması ve düşmanlıktan başka neticesi olamaz.

Cidal ve çekişme, ister maddiyatta olsun isterse ilmî sohbetlerde olsun, İslam açısından kınanmış, nifak ve düşmanlığa sebep olan bir unsur olarak tanıtılmıştır. Müminlerin Emiri Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmaktadır:

"Cidal ve münakaşadan kaçının. Çünkü cidal ve münakaşa din kardeşlerinin, kalplerini birbirine karşı hasta eder ve kalplerde nifak tohumu eker."32

Yine Hz. Ali (a.s) "Haysiyetine düşkün olan kimse, münakaşayı bırakmalıdır."33 buyururlar.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

“Sakın, birbirinizle boy ölçüşmeyin. Çünkü boy ölçüşme, gazap doğurur ve sırların açılmasına sebep olur”34

"İnsanlarla münakaşa eden kimse vakar ve şahsiyetini yitirir."35

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

"Sakın birbirinizle münakaşa yapmayın. Çünkü münakaşa zihinleri meşgul eder, nifak doğurur ve kine sebep olur."36

İslam, sadece haksız yere yapılan cidal ve münakaşayı yasaklamamış, haklı olan

kimseyi de bu işten sakın-dırmıştır. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır:

"Haklı olsa dahi münakaşayı terketmedikçe kimse i-manın hakikatini kemaline erdiremez".37

Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) de şöyle buyurmuşlardır:

"Haklı olsa dahi cidal ve münakaşayı terkeden kimse için ben, bir ev cennetin yukarısında, bir ev cennetin ortasında, bir ev de cennetin güzel bahçelerinde taahhüt ediyorum."38

Bu yüzden İslam, cidal ve münakaşanın, itikaf ve hac gibi bazı amelleri bozduğunu belirtmiştir, imam Sadık (a.s) da bunu şöyle açıklamıştır:

"Cidal; kişinin, (kendi sözünü isbatlamak için) "Allaha andolsun ki öyle değildir; Allaha andolsun ki böyledir" demesidir."39

Yani, cidal ve münakaşanın en küçük derecesi budur.

32-Usul-i Kafi, s.451.

33 - Usul-i Kafi, s.451.

34 - Bihar'ül-Envar, c.l, s.103.

35 - Nehc'ül-Belağa, s.1245.

36 -Usul-i Kafi,s.452.

37 - Sefinet'ül-Bihar, c.2, s.532.

38- Vesail'üş-Şia, c.2, s.232.

39-EtTehzib,c.l,s.531.

GENEL DENETİM

Mukaddes İslam dini,insanların doğru bir şekilde e-ğitilmesi, günah ve sapmaların önünün alınması için, aile ve öğretmenin bu konudaki hassas rolünü nazar-} dikkate almasının yanı sıra genel olarak da bütün Müslümanların birbirlerinin işlerini denetlemesini emretmiştir.

İslam'ın bu açık hükmü gereğince her Müslüman, diğer bir Müslümanın açıkta yaptığı işlerine nezaret etme, onu iyiliklere davet etme ve kötülüklerden sakındırma hakkına sahiptir; hatta yerine getirmesi vacip olan bir görevidir.

İyiliği Emretme Ve Kötülükten Sakındırma

Kur'an-ı Kerim'in birçok yerinde bu mevzu geçmiştir. Bazen Müslümanları bu işi yaptıkları için övmekte40 bazen onu, salih (iyi) insanların yaptığı bir iş olarak tanıtmakta41 kimi zaman da Hz. Lokman'ın oğluna ettiği nasihatlerin arasında olduğu gibi bu işe teşvik etmekte42, bazen de bu büyük vazifeyi yapan kimselere rahmet vaad etmektedir.43

İslam diyor ki: "Eğer toplumunuzda zulmün yaygın-laşmamasını ve toplumunuzun felakete ve yok olmaya doğru gitmemesini istiyorsanız, genel denetim ve yapıcı tenkitte bulunmalısınız."

İmam Rıza (a.s): "İyiliği emretmez, kötülükten sa-kındırmazsanız, kötüleriniz size musallat olur ve artık iyilerinizin duası da kabul olmaz"44 buyurmuştur.

Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmaktadır: "Sizden öncekiler günah işlediler, alimleri de onları bu işten sakındırmadılar; bu yüzden onlar helak olup gittiler."45

Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) de şöyle buyuruyorlar:"Ümmetim, iyiliği emredip kötülükten sakındırdıkları ve iyi işlerde yardımlaştıkları müddetçe hayır üzere ve mutlu olurlar.

Ama bunu terkettikleri zaman, bereket onlardan alınır, bir kısmı diğerine musallat olur. Yerde ve gökte hiçbir yardımcıları da olmaz".46

İslam, günahları önleyebilecek durumda olup da ön-lemeyen kimseleri, günahkârlarla ortak bilmektedir. İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmaktadırlar:

"Allah (c.c) Hz. Şuayb peygambere: "Ben, senin kavminden yüz bin kişiyi azaplandıracağım; kırk binini kötülerinden, altmış binini de iyilerinden" diye vahyetti.

Şuayb peygamber: "Ya Rabbi, kötüleri anlıyorum, evet, ama iyileri niçin azaplandırıyorsun?" diye sordu. Allah -azze ve celle- ona: "Onlar, günahkârlarla uzlaştılar ve benim gazabım için onlara gazaplanmadılar." diye vahyetti."47

Gerçi iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma farzının birtakım şartları vardırki etkisi olacağına ihtimal vermek de o şartlardan biridir Ama en azından günah ehli kimselere güler yüz göstermemeliyiz. Hz. Ali (a.s):

"Resulullah (s.a.a) günah ehli kimselerle karşılaştığımızda yüzümüzü ekşitmemizi emretti" buyurur.48

40- Al-i İmran süresi, 109. ayet.

41- Al-i İmran sûresi. 114. ayet.

42- Lokman sûresi, 17. ayet.

43- Tevbe sûresi, 71. ayet.

44-Füru'ül-Kafi, c.l, s.343.

45- Füru'ül-Kafi, c.l, s.343.

46- Et-Tehzib, c.2, s.58.

47- Füru'ül- Kafi, c.l, s.343.

48- Füru'ül-Kafi, c.l, s.344.

# Nasihat Etmek

İnsanlar, işlerin iyi veya kötü olduğunu anlamakta denk değildirler. Tahsil seviyesi, zihin açıklığı, yaşlılık ve tecrübenin bu konuda büyük etkisi vardır. Bazen de bir işe olan istek, insanı kör ve sağır eder, artık onun kötü taraflarını göremez.

Onun için insanlar bu konuda birbirine yardımcı olmalı, birbirinin elinden tutmalıdırlar. Bu nedenle İslam, Müslümanların birbirlerine nasihat etmelerini, bir işin iyi veya kötü olduğuna dair bildiklerini diğerlerine de anlatmalarım ve bu konuda asla ihmalkârlık etmemelerini emretmiştir. Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmaktadırlar:

"Kıyamet günü Allah'ın indinde derece bakımından insanların en büyüğü, yeryüzünde Allah'ın kullarına öğüt vermek için daha çok çaba sarfeden kimsedir."49

İnsan, kendisinin hayrını istediği gibi mümin kardeşinin de hayrını istemeli ona öğüt vermelidir.50

İmam sadık (a.s) şöyle buyuruyorlar:

"Allah için, O'nun kullarının hayrını isteyip onlara öğüt verin,. Çünkü Allah indinde bundan daha faziletli olan bir amel bulamazsınız."51

İslam, bu toplumsal işe o kadar önem vermiştir ki nasihat etmekten çekinmeyi hıyanet saymıştır. Nitekim Hz. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır:

"Kim, din kardeşini hoşlanılmayan bir işte görürde gücü yettiği halde onu o işten sakındırmazsa, ona hıyanet etmiştir."52

49- Usul'ül-Kafi, s.414.

50- Usul'ül-Kafi, s.414.

51- Usul'ül Kafi, s.414.

52- Bihar'ül-Envar, c. 15, Kitab'ul-İşret, s. 136

Çocukların Eğitim Ve Öğretimi

İslam, çocukların eğitim ve öğretimine büyük bir ö-nem vermiş, anne ve babanın bu konuda ağır bir sorumluluğu olduğunu bildirmiştir. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmaktadır:

"Çocuklar, anne ve babalarının karşısında sorumlu oldukları gibi, anne ve babalar da çocukları karşısında sorumludurlar."53

"Çocuklarına iyi işler yapmakta yardımcı olan anne ve babalara Allah rahmet eylesin."54

Bazen de bu sorumluluğun ağırlığı babanın üzerine bırakılmış, hatta babanın hakkından daha önde tutulmuştur. Hz. Ali (a.s) buyuruyor ki:

"Şüphesiz, evladın baba üzerinde hakkı vardır; babanın da evlat üzerinde hakkı vardır."55

Çocukluk dönemindeki eğitimin önemi, çocukluk ruhunun, her çeşit nakış ve izi kabullenmeye hazır olmasından ileri gelmektedir. Hz. Ali (a.s) "Çocuğun gönlü, boş (bir şey ekilmemiş) araziye benzer; oraya ne ekilirse kabul eder." buyurmuştur. 56

İslam, çocuğa güzel bir isim koymayı, onu edepli o-larak yetiştirmeyi ve ona iyi bir iş bulmayı anne ve babanın vazifelerinden saymıştır.57

Psikolojik açıdan ismin insan üzerinde büyük bir etkisi olduğunda hiç şüphe yoktur. Kuşkusuz insan, her gün onlarca defa ismiyle çağrılmakta ve bu ismin taşıdığı mesajdan etkilenmektedir. Bu yüzden İslam, isim seçiminde çok dikkat edilmesi gerektiğine inanmaktadır. İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuştur:

"İsimlerin en doğrusu, insana Allah'ın kulu olduğunu hatırlatandır. İsimlerin en faziletlisi de, peygamberlerin isimleridir."58

İslam, insanı bencillik, kibir ve gaflete doğru sevk e-debilecek isimlerden razı olmamaktadır. Mesela: Haris, (şeytanın isimlerindendir), Mâlik (Allah'ın isimlerindendir) ve Hâlid (ebedi olan, sürekli yaşayan anlamına gelmektedir)...59

İslam, kendilerine güzel bir ad koyulan kişilere saygı gösterilmesini emretmektedir.

Örneğin, Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır:

"Çocuğun adını" Muhammed" koyduğunuz zaman o-na karşı saygılı davranın, meclislerde kendisine yer açın ve ona surat asmayın."60

İslâm'da çocuğun dinî eğitimine çok dikkat edilmiştir. Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuşlardır:

"Çocuğun, babanın üzerindeki haklarından biri de, babasının ona Kur'an öğretmesidir."61

Yine buyurmuşlardır ki:

"Çocuk, beş yaşım tamamlayıp sağ ve sol elini tanıdığı zaman onu kıbleye doğru oturtun ve secde etmesini söyleyin. Altı yaşını tamamlayınca ona rüku ve secdeyi öğretin. Yedi yaşını tamamlayınca da yüz ve ellerini yıkayarak namaz kılmasını söyleyin.

Ve dokuz yaşma kadar böyle devam etsin. Dokuz yaşını tamamlayınca ona abdesti öğretin ve namaz kılmasını emredin ve bu konuda asla gevşeklik yapmayın."62

İslam, çocuklara atıcılık ve yüzme öğretilmesini de emretmiştir. Hz. Ali (a.s) buyuruyor ki:

"Çocuklarınıza yüzme ve atıcılık öğretin."63

Gerçi İslam, ilk yedi yılı çocukların oynama dönemi olarak kabul etmekte ve bu konuda onlara müsamaha gösterilmesini emretmektedir. Nitekim İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

"Çocuk, yedi yıl oynamalı, yedi yıl okuma- yazmayı öğrenmeli, yedi yıl da helal ve haramı kavramalıdır." 64

Ama gerçekte bu yedi yılı da eğitim döneminden saymaktadır. İlk dünyaya geldiğinde çocuğun kulağına tevhidi, İslam'a daveti, iyi işe çağrıyı içeren ezan ve kamet okunmasının emredilmesi65 bunu kanıtlamaktadır.

İslam çocukların, büyüdükleri zaman hayatta bağımsız olabilmeleri için iki eğitim dönemi öngörmüştür. Yani çocuğun oynaması için ayrılan ilk yedi yıldan sonra ikinci yedi yılı hayat programlarını öğrenmek için tam uyum dönemi, üçüncü yedi yılı da yan bağımsız olarak doğrudan doğruya hayat problemleriyle ilgilenme dönemi saymıştır. Nitekim Büyük İslam Peygamber (s.a.a)'i buyuruyor ki:

"Çocuk, yedi yıl efendi, yedi yıl köle ve yedi yıl da vezir (yardımcı ve müşavir) dir." 66

İslam, çocuklara sevgi gösterme konusunda oldukça titiz davranmıştır. Bu konu da Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a)şöyle buyurmuştur:

"Kim, çocuğunu öperse, Allah onun için bir hasene (sevabı olan iyi bir iş) yazar."67

Bir adam Peygamber'in huzuruna gelerek: "Ben ömrümde hiçbir çocuğu öpmedim" dedi. O adam gittikten sonra Peygamber (s.a.a)'i: "Bu (taş yürekli) adam, benim yanımda cehennem ehlidir." diye buyurdu. 68

İslam, çocukları ağladıkları için dövmeyi yasak etmiştir. İslam Peygamber' (s.a.a)i şöyle buyuruyor:

"Çocuklarınıza, ağlamalarından dolayı vurmayın. Çünkü onların ağlaması, dört aya kadar Allah'ın birliğine şehadet, ondan sonraki dört aya kadar Peygamber'e salavat, ondan sonraki dört aya kadar da anne ve babasına dua sayılmaktadır." 69

İslam, erkek çocuklarını en kısa zamanda sünnet etmeyi emretmektedir. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Oğullarınızı yedinci günde temizleyin (sünnet edin). Çünkü bu durumda yarası çabuk iyileşir."70

İlim ve tecrübe anne sütünün, çocuğun ahlâk ve kişiliğinde oldukça önemli bir etkisi olduğunu ispatlamıştır. Bu yüzden İslam, çocuğa dadılık yapacak olan kadında bazı şartlar aramaktadır. Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyururlar:

"Çocuklarınızı zinakâr ve deli kadınların sütünden koruyun. Çünkü süt, sirayet edicidir."71

İslam da Çocuğun, ilk dünyaya geldiği andan itibaren Allah'ın zikri ve İslam'ın hakikatleriyle tanışması istenmiştir. İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

"Bebek doğduğu zaman, sağ kulağına ezan, sol kulağına da kamet okuyun." 72

İslam, yeni doğan çocuk için akikayı yani sadaka olarak onun için bir hayvanın kurban kesilmesini emreder. İmam Sadık (a.s) şöyle buyururlar:

"Akika, zengine şarttır. Yoksul olan kimse de ne zaman gücü yeterse bunu yapsın. Gücü yetmeyen kimseye ise bir şey yoktur... Her çocuk, akikasının ipoteğindedir."73

Böylece de yeni doğan çocuğun varlığı fakirlere yardım etme vesilesi kılınmıştır.

İslam, çocukların daima moralli ve neşeli olması ve aralarında eşitliğin gözetilmemesi sonucu meydana gelen psikolojik ukdelerden uzak tutulması için birbirleri arasında yapılmasını tanınmasını yasaklamıştır. Yüce Peygamberimiz

(s.a.a) buyuruyor ki:

"Evlatlarınızın size yaptıkları iyilik ve ihsanlarında adaletle (eşit) davranmasını sevdiğiniz gibi, siz de onların arasında adaletle (eşit) davranın."74

Ama kızların diri diri toprağa gömüldüğü cahiliye döneminin çirkin düşünceleriyle mücadele etmek için İslam, kızların oğlanlardan üstün tutulmasına izin vermiştir. Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır:

"Kim, çarşıya çıkar ve ailesi için bir hediye alıp götürürse, yoksul kimselere sadaka götürür gibi sayılır. Ama (hediyeleri dağıtırken) erkeklerden önce kızlardan başlayın. Çünkü kim kızını sevindirirse İsmail oğullarından bir köle azat etmiş gibi olur." 75

53- Füru'ül-Kafi, c.2.s.94.

54- Füru'ül-Kafi, c.2.s.94.

55- Nehc'ül-Belağa, s. 1264.

56- Nehc'ül-Belağa, s.903.

57- Füru'ül-Kafi, c.2.s.94.

58- Füru'ül-Kafi, c.2.s.86.

59- Füru'ül-Kafi, c.2.s.87.

60- Vesa'il'üş-, c.3, s.]23.

61-Nehc'ül-Belağa, s.1264.

62- Mekarim'ül-Ahlak, s.254.

63- Füru'ül-Kafi, c.2.s.94.

64- Füru'ül-Kafi, c.2.s.94

65- Füru'ül-Kafi, c.2.s.88

66- Mekarim'ül-Ahlak, s.255

67- Füru'ül-Kafı, c.2.s.95.

68- Füru'ül-Kafı, c.2.s.95.

69- Vesa'il'üş-Şia, c.3, s.130.

70- Vesa'il'üş-Şia, c.3, s.128.

71- Mekarim'ül-Ahlak, s.256.

72- Mekarim'ül-Ahlak, 5.267.

73- Mekarim'ül-Ahlak, s.260.

74- Mekarim'ül-Ahlak, s.252.

75- Mekarim'ül-Ahlak, s.254.

Evladın Vazifeleri

Anne ve babanın, önemlerini herkesin bildiği ve kendilerine saygı gözüyle baktığı iki değerli varlıktır. İslam da, insanın duygusal ve aklî bir kaynaktan gelen bu duygusunu ön plana çıkarmaya çalışmış, çeşitli beyanlarla anne ve babanın değerini anlatmış ve evlatlara, bir an bile anne ve babalarını ihmal etmemelerini emretmiştir.

Kur'an-ı Mecid'de birçok yerde anne ve babaya itaat, Allaha itaat ile bir arada zikrolunmuş, birçok yerde de insanoğullarına ilk tavsiye olarak beyan edilmiştir. Mesela, bir ayette şöyle buyurulmaktadır:

"Senin Rabb'in, O'ndan başkasına kulluk etmemenizi ve anne-babaya iyilikle davranmayı emretti. Şayet onlardan biri veya ikisi senin yanında yaşlılığa ulaşırsa, onlara: "Öf bile deme ve onları azarlama; onlara güzel söz söyle.

Onlara düşkünlükten (dolayı) alçakgönüllülük kanadını ger ve de ki: "Rabbim, onlar beni küçükken nasıl terbiye ettilerse, sen de onları esirge."76

"Biz insana anne ve babasını (onlara iyilikle davranmayı) tavsiye ettik. Annesi onu, zorluk üstüne zorlukla (karnında) taşımıştır. Onun (sütten) ayrılması da, iki yıl içindedir. Hem bana, hem de anne ve babana şükret, dönüş yalnız banadır."77

İslam, anne ve babaya iyilik etmeyi çok faziletli bir amel olarak kabul etmiş, hatta bazen cihattan da üstün saymıştır. Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır:

"Kim, anne ve babasının rızasını kazanırsa, yüzüne cennete giden iki kapı açılır".78

"Anne ve babaya karşı iyi davranmak, namaz, oruç, hac, umre ve Allah yolunda cihattan daha üstündür."79

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır:

"Bir adam, Hz. Peygamber'in huzuruna vararak: "Ben, Allah yolunda cihat etmeyi seven gayretli bir gencim. Ama annem buna razı olmuyor." dedi. Hz. Peygamber (s.a.a): "Geri dön ve annenle birlikte ol.

Beni hak olarak peygamberliğe seçen Allaha, andolsun ki bir gece onun yanında bulunman (ve ona hizmet etmen), bir yıl Allah yolunda cihat etmenden hayırlıdır." buyurdu."80

Yine cihada gitmek için Peygamber (s.a.a) 'in huzuruna gelen bir başka adama da: "Annen var mı?" diye sordu. "Evet, var." deyince şöyle buyurdu:

"Annenin yanında kal; çünkü cennet onun ayağının altındadır."81

İslam, anne ve babaya karşı iyi davranmayı, üstünlük ve fazilet ölçüsü saymaktadır.

İmam Sadık (a.s) şöyle anlatıyor:

"Bir gün Hz. Resulullah (s.a.a)'in huzuruna, süt kız kardeşi sayılan bir kadın geldi. Hz. Peygamber onu görünce çok sevindi ve (omuzuna attığı) elbisesini onun için yere sererek onu, üzerine oturttu.

Sonra güler yüzle kendisiyle konuşmaya başladı. Nihayet kadın kalkıp gitti. Kısa bir süreden sonra onun kardeşi geldi. Ama Peygamber (onun) kız kardeşine gösterdiği ilgiyi ona göstermedi.

Bunun üzerine "Ya Resulullah, bu erkek olduğu halde kız kardeşine gösterdiğiniz ilgiyi buna göstermediniz. Neden acaba? "diye sordular. Peygamber (s.a.a): "Çünkü kız kardeşi anne ve babasına karşı ondan daha saygılı, daha itaatkârdır." buyurdu. 82

İslam, anne ve baba hakkını en büyük haklardan bilmekte ve onu her şeyden önde tutmaktadır. Mesela, bir gün bir adam İmam Sadık (a.s)'in huzuruna vararak: "Benim ebeveynim sünnidir. Ne yapmalıyım? dedi.

İ-mam Sadık (a. s) "Müslümanlardan bizim (Ehl-i Beyt'in) velayetimizi kabul edenlere saygı gösterdiğin gibi onlara karşı da saygılı ol ve iyilik et." diye buyurdu. 83

Anne ve babasına karşı vazifelerini yerine getirmeyen veya onların gazabına uğrayan kimseye gerçekten de "Yazıklar olsun!" denilmelidir. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) bu konuda şöyle buyurmaktadırlar:

"Kim, anne ve babasının gazabına uğrarsa, yüzüne cehenneme giden iki kapı açılmış olur."84

Sakın, anne ve babaya itaatsizlik etmeyin Çünkü anne ve babasına itaatsizlik eden kimse, bin yıllık mesafeden duyulan cennet kokusunu duymayacaktır."85

Daha önce zikrettiğimiz ayet-i kerimede okuduğumuz gibi anne ve babaya saygısızlığın en küçük derecesi, onlara "öf!" demektir. İmam Sadık (a.s) şöyle buyururlar:

"Eğer Allah Teala "öf!" demekten daha hafif bir şey olsaydı hiç şüphesiz onu da yasaklardı. "Öf!" demek, anne ve babaya itaatsizliğin en küçük derecesidir. Anne ve babaya keskin bakışlarla bakmak da itaatsizliktendir."86

Şunu da hatırlatalım ki, Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) "Büyük kardeşin, küçük kardeş üzerindeki hakkı, babanın evladı üzerindeki hakkı gibidir."87 buyurmuşlardır.

76- İsrâ suresi, 23 ve 24. ayetler.

77- Lokman suresi, 14. ayet.

78- Cami'üs-Saadât, c.2, s.259.

79- Cami'üs-Saadât, c.2, s.259

80- Cami'üs-Saadâl, c.2, s.260.

81- Cami'üs-Saadât, c.2, s.261.

82- Cami'üs-Saadât, c.2, s.260.

83- Cami'üs-Saadât, c.2, s.260.

84- Cami'üs-Saadât, c.2, s.257.

85- Cami'üs-Saadât, c.2, s.257.

86- Cami'üs-Saadât, c.2, s.258.

87- Cami'üs-Saadât, c.2, s.262

Halka Hizmet

Nice meseleler var ki, bir kişi yalnız başına onların karşısında duramaz. Ama eğer bir veya birkaç kişi daha ona eklenirse, meselelerin hepsi rahatlıkla çözümlenip,

ortadan kalkar.

Gerçekte "yardımlaşma" ilkesi olmazsa, insan hayatının bir anlamı olmaz ve olumsuz bir hayata dönüşür.

Bu yüzden Müslümanların, kendi din kardeşlerinin ihtiyaçlarını gidermeye çalışmaları ve sorunlar karşısında birbirlerini yalnız bırakmamaları emredilmiştir. Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Kim, Müslümanların meseleleriyle ilgilenmez hale gelirse, onlardan değildir. Yine kim, Müslümanları yardıma çağıran birini duyarda onun yardımına koşmazsa, Müslüman değildir."88

İmam Sadık (a.s) şöyle buyururlar:

"Kim, gücü yettiği halde, herhangi bir konuda kendisinden yardım talebinde bulunan mümin kardeşine yardım etmezse, Allah Teala, onu bizim düşmanlarımızdan bir grubun ihtiyaçlarını gidermeye mübtela eder. Kıyamet günü de Allah, onu bu suçla (düşmanlara yardım etme suçuyla) azaplandırır."89

"Kimin bir evi olur, mümin kardeşi de onda ikamet etmeye muhtaç olduğu halde (onun ikamet etmesine) müsaade etmezse, Allah Teala, "Ey meleklerim, benim (şu) kulum, (öteki) kuluma evinde oturması için müsaade etmedi; izzet ve celalime andolsun ki o, hiçbir zaman benim cennetlerimde ikamet etmeyecektir." diye buyurur.

"Kim ki, mümin kardeşi çaresizlikten kendisinden bir şey ister, o da kendi eliyle veya diğer bir kimsenin eliyle onun ihtiyacını giderebilecek durumda olurda gidermezse kıyamet günü Allah onu, elleri boynuna bağlı olduğu halde mahsur eder ve bütün insanların hesabı bitinceye kadar da böyle kalır."91

Öte yandan Allah Teala'nın bu iş için sevap olarak belirlediği şeyler diğer işlerde misli pek az görülen çok büyük ve değerli şeylerdir.

Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Allah'ın bazı kulları var ki, cennette onları hakim kılacaktır... Bunlar, mümin kardeşlerinin ihtiyaçlarını gidermeye çalışan kimselerdir."92

Kim, mümin kardeşinin bir ihtiyacını giderirse, ömür boyu Allaha ibadet etmiş olan kimse gibi sayılır."93

"Kim, Müslümanların bir grubundan sel veya yangın gibi bir belayı defederse (sel veya yangına uğrayanların yardımına koşarsa), cennet onun için farz olur (kesin cennete girer)."94

İmam Bakır (a.s) da şöyle buyururlar:

"Biri, benden bir şey istediği zaman, onun isteğini yerine getirmek için acele ederim. Çünkü geciktirirsem ihtiyacı bertaraf olur (da bu saadet bana nasib olmaz) diye korkarım."95 İmam Sadık (a.s) da şöyle buyururlar:

"Müslüman kardeşinin ihtiyacını gidermek için o-nunla birlikte çalışan bir Müslüman, Allah yolunda cihad eden kimse gibidir".96

"Müslümanlardan kim diğer bir Müslümanın herhangi bir ihtiyacını giderirse, Allah Teâlâ ona şöyle nida eder: "Senin bu işinin sevabı bana aittir ve ben senin için, cennetten azına razı olmam."97

"Kim, mümin kardeşinin bir ihtiyacını giderirse, Allah Teâlâ kıyamet günü onun yüz bin isteğini yerine getirir ki bunlardan ilki, kendisinin cennete girmesidir. Bunlardan biri de yakınlarının, tanıdıklarının ve din kardeşlerinin -putperest olmadıkları takdirde - cennete girmesidir."98

"Hangi mümin, kendisi güç durumda olduğu halde diğer bir müminin üzüntüsünü giderirse, Allah dünya ve ahirette onun ihtiyaçlarını giderir.

Kim de, bir müminin (açığa çıkmasından) korktuğu bir hatasını (kabahatini) örterse, Allah Teâlâ onun dünya ve ahiret kabahatlarından yetmiş tanesini örter. Mümin, kardeşinin yardımcısı olduğu müddetçe Allah da müminin yar-dımcısıdır."99

İmam Sadık (a.s) ve İmam Bâkır(a.s)'m ashabından olan Safvan-ı Cemmal diyor ki: "Bir gün İmam Sadığa, s)'in huzurunda oturmuştum. Mekke ehlinden Meymun adında bir adam içeri girdi ve vatanına dönmesi için gerekli yol harcının olmadığın söyledi. İmam Sadık (a.s) bana: "Kalk kardeşine yardım et." diye buyurdu. Kalktım adamla birlikte gittim.

Allah'ın izniyle ihtiyacı giderildi. Tekrar İmam'ın huzuruna döndüm. İmam (a.s) benden: "Kardeşinin ihtiyacı hakkında ne yaptın?" diye sordu. "Anam-babam sana feda olsun, Allah onun ihtiyacını giderdi." dedim. İmam şöyle buyurdular:

"Bil ki, benim yanımda Müslüman kardeşine yardım etmen bir hafta Kabe'yi tavaf etmenden daha sevimlidir."100

Yine İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

"Allah azze ve celle: "Halk, benim ailemdir, bana en çok sevimli olan kimse, onlara daha çok merhametli olan ve onların ihtiyaçlarını gidermeye herkesten daha çok çalışan kimsedir." diye buyurmuştur."101

Müslümanları sevindirmek, üzüntülerini gidermek, kıyamet günü insanın sevinçli olmasına sebep olmaktadır.

Bu hususta İmam Kâzım (a.s) şöyle buyuruyor:

"Allah'ın yeryüzünde bazı kulları var ki, insanların ihtiyaçlarını gidermek için çalışırlar. İşte kıyamet günü de korkuları olmayan kimseler bunlardır. Kim, bir mümini sevindirirse, Allah (c.c) kıyamet günü onun gönlünü ferahlandırır."102

Kısacası, insanlara ve Müslümanlara yardım konusuna çok önem verilmiştir , bu işin niyetine ve "keşke imkânım olsaydı da yardım etseydim" şeklindeki arzusuna bile sevap verilmektedir.

İmam Bakır (a.s) "Bazen mümin bir kimse, kardeşinin ihtiyacını duyar, ama çok istemesine rağmen onun ihtiyacını gideremez. Allah (Tebareke ve Teâlâ) onu, bu niyetinden dolayı cennete sokar." buyurur. 103

İmam Hüseyn (a.s) bu konuyu şöyle açıklıyor:

"Halkın size olan ihtiyaçları, Allah'ın sizin üzerinizdeki nimetlerindendir. Onun nimetlerinden rahatsız olmayın, bıkmayın."104

Hz. Ali (a.s) şöyle buyururlar:

"Müslüman kardeşi bir ihtiyacı için kendisine gelipde onun ihtiyacını gidermekten kaçınan ve kendini hayır iş için ehil görmeyen adama şaşıyorum! Farzedin ki umulacak bir sevap ve korunacak bir azap da yoktur! Ama güzel huylara da mı rağbetsizlik göstereceksiniz?!"105

Ehl-i Beyt imamlarından nakledilen bu açık beyanlarla burada zikredemediğimiz diğer hadislerin tümünden şu konu iyice anlaşılmaktadır ki İslam, Müslümanlara yardım etmeyi,

onların ihtiyaçlarını gidermek, isteklerini yerine getirmek için çalışmayı ve sosyal hizmetler yolunda adım atmayı, en sevimli ve en önemli ibadetlerden saymakta, her Müslümanı bu büyük işi yapmakla görevli bilmekte ve bu konuda hiçbir müsamaha ve ihmalkârlığa izin vermemektedir.

88- Usul'ül-Kafi. s.390

89- Usul'Ul-Kafı, s.476.

90- Usul'ül-Kafı, s.476.

91- Bihar'ül-Envar, c.!6s.580.

92- Vesail'üş-Şiac.2 s.523

93- Vesait' ül-Şia c.2 s. 523

94- Usul'ül-Kafi, s.390.

95- Bihar'ül-Envar, c. 15, Kitab'ul-İşret, s.89.

96- Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.407

97- Vesail'üş-Şia, c.2, s.523.

98- Vesail'üş-Şia, c. 2, s. 223.

99- Usul'ül-Kafı, s.410.

100- Usul'ül-Kafı, s.409.

101-Usul'ül-Kafi, s.409.

102- Vesail'üş-Şia, c.2, s.524.

103- Vesaü'üş-Şia, c.2, s.523.

104- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ulİşret, s.90.

105- Dürer'ül Hikem, s.496.

İyi İş

Kimi kıt görüşlü kimseler, semavi dinlerin, ibadetler, farzlar ve haramlar dışında başka hiçbir şeye önem vermediğini zannederler. Halbuki İslam, köprü yapmak, yolları onarmak, su depolar yapmak, cami bina etmek gibi halkın genelinin faydalandığı ve toplumun refaha kavuşmasına sebep olan kamu hizmetiyle ilgili işlere çok önem vermektedir. Peygamber-i Ekrem (s.a.v) şöyle buyururlar:

"Her kim, Müslümanların meseleleriyle ilgilenmez hale gelirse, onlardan değildir."106

Hz. Resul'(s.a.a) dan "Allah katında insanların en sevimlisi kimdir?" diye sorulduğu zaman şöyle buyurdular: "İnsanlara en faydalı olanıdır."107

Yine şöyle buyururlar:

"İnsanların en iyisi, diğer insanların kendisinden faydalandığı kimsedir."108

İslam, bu gibi iyi işleri "sadaka-i câriye ve bakiye" olarak adlandırmaktadır. İmam Sadık (a.s) bu konuda şöyle buyurmaktadırlar:

"İnsan öldükten sonra artık amel defteri kapanır ve onun için bir sevap yazılmaz. Sadece hayatında, ölümünden sonra da devam edecek faydalı bir şey (hastahane, yol, köprü vs. gibi bir sadaka-i cariye) yaptıran veya toplumda ölümünden sonra da amel edilen iyi bir âdet bırakan ya da kendisi için (Allah'tan) bağışlanma dileyecek sâlih bir evlat yetiştiren kimseler bundan müstesnadırlar. 109

Kur'an-ı Kerim'de de şöyle buyurulmaktadır:

"Mal ve çocuklar, dünya hayatının süsüdür. Kalıcı olan iyi işler, Rabbinin katında sevap bakımından daha hayırlıdır, umut etmek bakımından da daha iyidir." 110

İslam genel olarak bütün sadaka-i cariyelere (vakıflara) böyle önem vermesiyle birlikte ayrıca İslami tebligatın üssü olan cami yapımına özel ilgi göstererek bu konuda birçok tavsiyelerde bulunmuştur. Mesela İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

"Kim, bir cami yaparsa, Allah onun için cennette bir ev yapar."111

Kur'an-ı Kerim'de yüce Rabbimiz şöyle buyurmaktadır: "Allah'ın mescitlerini, yalnızca Allah'a ve ahiret gününe iman eden, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren ve Allah'tan başkasından korkmayanlar onarırlar. İşte hidayete erenlerden olmaları umulanlar bunlardır."112

İslam'ın sosyal meselelere ne kadar önem verdiğini, Müslümanların yolunu düzeltmek gibi basit bir meseleye verdiği önemden de anlayabiliriz. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Kim, Müslümanların yolundan onları inciten şeyleri giderirse, Allah onun için (Kur'an'dan) her birinin karşısında on hasene verilecek olan dört yüz ayet okumanın sevabını yazacaktır."113

İmam Seccad (a.s) bir yoldan geçtiği zaman o yolun ortasında Müslümanları incitecek bir şey görseydi, atlı da olsa iner, onu yoldan uzaklaştırırdı. I14

Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Her Müslümanın her gün bir sadaka vermesi gerekir." "Kim buna dayanır?" denilince de şöyle buyurdu: "Yoldan Müslümanları incitecek şeyleri uzaklaştırman da bir sadakadır."115

106- Usul'ül-Kafi, s.390.

107- Usul'ül-Kafi, s.391.

108- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s. 124.

109- Bihar'ül-Envar, c.3, s.175.

110- Kehf suresi, 46.ayet.

111- Vesail'üş-Şia, c. l, s.304.

112- Tevbe suresi, 18. ayet.

113- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s. 131.

114- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s. 131.

115- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s. 131.

Mazlumları Desteklemek

İslam, zulüm ve fesadın tamamen yaygın olduğu bir toplumda zuhur etti. Zorbalar ve kendini beğenmiş zenginler, güçsüz kimselere ellerinden gelen zulüm ve eziyeti yapıyorlardı.

Bazıları da korku veya başka sebeplerden dolayı bu zulümler karşısında susarak gerçekte onların yaptıklarına razı oluyorlardı. Bu da zalimlerin, acımasız işlerini sürdürmekte daha cüretkâr olmalarına sebep oluyordu.

İslam, zalim kimseleri tehdit etmiş, onları lanetlemiş ve Allah'ın rahmetinden uzak olduklarını bildirmiş ve buna ilaveten zulmün karşısında susan ve mazlumlara yardım etmeyen kimseleri de şiddetle kınayarak onları Allah'ın azabı ile korkutmuştur.

İmam Sadık (a.s) "Bir mümin, gücü yettiği halde kardeşine yardım etmez ve onu yalnız bırakırsa, Allah dünya ve âhirette onu yalnız bırakır."116 buyurmaktadırlar.

İslam, zalimlerle mücadele etmeyi ve mazlumlara yardımda bulunmayı emretmektedir.

Hz. Ali (a.s) oğullarına vasiyet ederken "Zalimin düşmanı, mazlumun yardımcısı olun"117 buyurmuşlardır.

Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmaktadır:

"Kim, bir mümini bir zalimin şerrinden korursa, Allah Tealâ kıyamet günü bir meleği, onu cehennem ateşinden korumakla görevlendirir.118

Yine İmam Sadık (a.s) buyururlar:

"Bir müminin, diğer bir mazlum mümine yardım etmesi, onun için bir ay oruç tutmak ve Mescid'ül-Haram'da itikâf etmekten daha iyidir."119

İmam Bakır (a.s) şöyle buyurur: "İmanlı bir adam, zalim bir padişahın ülkesinde yaşıyordu. Zamanla padişah ona eziyet etmeye başlayınca kâfirlerin ülkesine kaçarak bir kâfire misafir oldu. Kâfir adam, onu ağırladı ve ona iyi davrandı. O kâfirin ölüm anı gelip çatınca Allah ona şöyle vahyetti:

"İzzet ve celalime andolsun, eğer cennetimde kâfirler için bir yer olsaydı, seni de cennete yerleştirirdim. Lakin cennet kâfirlere haramdır. Onun için "Ey ateş, bu adamı al, ama incitme."120

İmam Sadık (as) mazlumlara yardım etme hakkındaki sözlerinden birinde şöyle buyuruyor:

"Müminin mümine yardım etmesi, farzdır."121

116- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s. 123.

117- Nehc'ül-Belağa, s.967.

118 Câmi'üs-Saadât, c.2, s.221.

119- Bihar'ül-Envar, c. 15, Kitab'ul-lşret, s. 123.

120- Usul'ül-Kafi, s.403.

121- Bihar'ül-Envar, c. 15, Kitab'ul-İşret, s. 123.

Müslümanların Birbirleriyle İlişkileri

l)Müslümanlar Kardeştirler

İslam güneşi doğduğu zaman Arabistan'ın her tarafını savaş ve kan kaplamıştı, her yer fitne ve hercümerc ateşi içerisinde yanıyordu. O topraklarda yaşayan insanlar, daima birbirleriyle savaşıyor, birbirlerine karşı kin besliyorlardı.

İslam'ın başta gelen programlarından biri, onların a-ralarmı bulmak, kalplerini birbirlerine ısındırmak oldu ve Hz. Peygamber (s.a.a) şu ayeti onlara okudu:

"Müminler ancak kardeştirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını bulup düzeltin ve Allah'tan korkup-sakının; umulur ki esirgenirsiniz." 122

Daha sonra sürekli çalışmaları neticesinde Müslümanlardan iki taifenin arasında fiilen kardeşlik bağı kurdu. O günden sonra artık her yerde "nesebi kardeşler" kelimesinin yanında "dini kardeşler" sözcüğü de göze çarpmaktadır.

2)İki Kardeşin Arasını Bulmak

islam, adavet ve düşmanlığı kökünden kazımak için Müslümanlara şöyle emretmektedir:

"Kardeşlerinizin arasını bulup-düzeltin." 123

Hz. Ali (a. s) ölüm vaktinde evlatlarına şöyle vasiyet etmektedir:

"İkinize, bütün evladıma, ehl-i beytime ve bu yazım kime ulaşırsa ona, Allah'tan çekinmeyi, işlerinizi düzene koymayı, aranızı uzlaştırmayı vasiyet ederim. Allah'ın salatı ona ve soyuna olsun, ceddinizden duydum, derdi ki: İki kişinin arasını bulmak, bütün (nafile) namazlardan ve oruçlardan üstündür."124

Bu yüzden Ehl-i Beyt İmamları bu konuya çok önem veriyor, hatta bu iş için özel bir bütçe ayırıyorlardı. Mesela, iki kişi mali bir konuda çekiştikleri zaman o paradan onlara vererek ihtilaflarına son verilirdi.

Ebu Hanife Emir'ül-Hâcc diyor ki: "Enişteml bir miras için çekiştiğimiz sırada Mufazzal b. Ömer bizim çekişmemize şahit oldu. Bunun üzerine bizi evine çağırdı ve bize dört yüz dirhem vererek aramızı buldu; sonra, "Bu para, benim kendimin değildi; onu İmam Sadık (a.s) kendi malından bana vermiş ve müminlerden ikisi mali bir konuda ihtilafa düştükleri zaman onunla onların arasını bulmamı emretmişti."125

3)Müminlerin Birbirlerinin Üzerindeki Hakları

İslam, Müslümanların birbirlerine karşı bazı sorumlulukları olduğunu bildirmiş ve bunları, "din kardeşlerinin birbirlerinin üzerindeki haklan" olarak adlandırmıştır. Hz. Ali (a.s) Hz. Resul-i Ekrem' (s.a.a) in şöyle buyurduğunu naklediyor:

"Müslümanın, Müslüman kardeşinin üzerinde otuz hakkı vardır ki, ancak bunları yerine getirmek veya (Müslüman kardeşi tarafından) affedilmekle bu sorumluluk ondan kalkar.

Müslüman, Müslüman kardeşinin hatasını bağışlamalı, göz yaşına acımalı, gizli şeylerini ifşa etmemeli, sürçmesini örtmeli, özrünü kabul etmeli, yanında kötülükle anıldığında onu savunmalı, her zaman onun hayrını istemeli, onunla dostluğunu korumalı, ondan bir alacağı varsa durumunu göz önünde bulundurmalı, hastalandığı zaman ziyaretine gitmeli, öldüğü zaman cenazesinde hazır olmalı, davetine müsbet cevap vermeli, hediyesini kabul etmeli, bağışlarına karşılık vermeli,

ihsanına teşekkür etmeli, ona yardım etmeyi becermeli, namusunu (kendi namusu gibi) korumalı, ihtiyacını gidermeli, kendi ihtiyacını ondan istemeli, aksırdığı zaman

ona dua etmeli (Allah'ın rahmeti, senin üzerine olsun, demeli), onu kayıplarına doğru hidayet etmeli (kayıplarını bulması için ona yardımcı olmalı), selamını almalı, sözünü hoş karşılamak,

lütuf ve ihsanını reddetmemeli, antlarını doğrulamalı, dostlarıyla dost olup düşmanlık etmemeli, zalim de olsa, mazlum da olsa ona yardım etmeli, zalim olduğu halde ona yardımcı olmak demek, onu zulmünden caydırmak demektir; mazlumken de ona yardımcı olmak, hakkını geri alabilmesi için ona yardım etmek, onu düşmanına teslim etmemek ve onu yalnız bırakmamaktır,

kendisi için sevdiği hayrı onun için de sevmeli ve kendisi için hoşlanmadığı serden onun için de hoşlanmamalıdır." 126

İmam Sadık (a.s) da Hz. Resulullah' (s.a.a) in şöyle buyurduğunu naklediyor:

"Mü'minin, mümin üzerinde Allah Teala'nın farz kıldığı yedi hakkı vardır: Gözünde onu büyük görmeli, kalbinde onu sevmeli, onu malına ortak kılmalı, gıybetini etmemeli, hastalandığında ziyaretine gitmeli, öldüğünde cenazesini uğurlamak, öldükten sonra da iyiliğinden başka bir şey söylememelidir." 127

İmam Bakır (a.s) şöyle buyururlar:

"Mü'minin, mümin kardeşi üzerindeki haklarından bazısı şunlardır: Aç ise onu doyurmak, sırlarını gizli tutmalı, üzüntüsünü gidermeli, borcunu ödemeli, öldüğü zaman da ailesinde onun boş yerini doldurmalıdır." 128

İmam Sadık (a.s) ise şöyle buyurmuşlardır:

"Mü'min, müminin kardeşidir; onun gözü ve yol göstericisi sayılmaktadır; dolayısıyla da ona hiyanet etmez, ona zulmetmez, onu aldatmaz ve ona bir söz verip de sözünden dönmez."129

122- Hucurat suresi, 10. ayet

123- Hucurat suresi, 10. ayet.

124- Nehc'ül-Belağa, s.968.

125 - Usul'ül-Kafi, s.414

126- Bihar'ül-Envar, c. 15, Kitab'ul-İşret, s.65.

127- Bihar'ül-Envar, c.75, Kitab'ul-İşret, s.61.

128- Usul'ül-Kafı, s.393.

129- Usul'ül-Kafı, s.392.

CEHALETLE MÜCADELE CEHALETLE MÜCADELE

HİZMETÇİLERE KARŞI NASIL DAVRANMALI?

Tarihe baktığımızda cahiliye dönemi efendilerinin, parayla satın aldıklar köle, cariye ve hizmetçilerine zalimce davrandıklarını, onlara şuur ve idraki olmayan bir hayvan veya bir araç olarak baktıklarını görmekteyiz.

İslam, bu düşünce ve davranışlarla şiddetle mücadele ederek hizmetçi ile efendi ilişkisini, insan haysiyetine ve özgürlüğüne saygı esasına dayanan bir "yardımlaşma ilişkisi"ne dönüştürmüştür.

Din önderlerinin bu konudaki sözleri, yaşayış tarzları, onların, kendi hizmetçilerine davranışlarında son derece eşitlik ve saygıya riayet ettiklerini, onlara yük taşıyan bir hayvan değil, bir yardımcı gözüyle baktıklarını açıkça göstermektedir. Büyük İslam Peygamberi buyuruyor ki:

"Onlar, sizin elinizin altındaki kardeşlerinizdir. Onun için, kimin kardeşi elinin altındaysa, yediğinden ona da yedirsin, giydiğinden ona da giydirsin ve gücünü aşan zor ve ağır işleri ona yüklemesin."130

"Sahibi olduğunuz köle veya cariyenizi zor bir işte çalıştırdığınız zaman kendiniz de onlarla birlikte çalışın."131

"İnsanların en kötüsü, yalnız yolculuk yapan, misafiri kovan ve kölesini döven kimsedir."132

İmam Rıza (a.s), Yasir ve Nadir adında iki hizmetçisine: "Yemek yediğiniz halde beni başınızın üstünde bulduğunuz zaman, yemek bitinceye kadar bana saygı olarak ayağa kalkmayın." buyuruyor. 133

Hz. Ali (a.s) biri üç dirheme, diğeri iki dirheme, iki gömlek aldı. Ucuzunu kendisine aldı,pahalısını ise hizmetçisi olan Kanber'e verdi.

Kanber: "Siz buna daha layıksınız, çünkü siz minbere çıkıyor ve halka konuşuyorsunuz." deyince Hz. Ali: "Sen gençsin ve sende gençlik neşesi vardır. Ben, sana üstünlük taslamakta Rabbimden korkarım.

Çünkü Resulullah (s.a.a)' ten, "Giydiklerinizden onlara da giydirin, yediklerinizden onlara da yedirin," buyurduğunu duydum." diye buyurdu. ı34

Bazıları, hizmetçilerine karşı sert davranmazlarsa, onların itaat etmeyeceklerini zannederler. Halbuki bu düşünce çok yanlıştır. Çünkü onlara karşı yumuşaklıkla

davranılırsa, daha itaatkâr olurlar. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

"Hizmetçilerinizi rahat yaşatın ve onlara karşı yumuşak davranın. Çünkü bu, istediğiniz işleri daha çabuk ve güçlü bir şekilde yapmalarına sebep olur."135

Bize evi idare etme yöntemini de islam öğretmektedir. İslam, hizmetçiler hususunda bile düzenli olmayı ve onların her biri için bir iş tayin etmeyi emretmektedir.

Hz. Ali (a.s) oğluna şöyle buyuruyor:"Hizmetinde bulunan insanlardan her birisi için bir iş (vazife) tayin et. Böyle yaparsan, artık hizmeti birbirlerine yükleyemezler."136

Bunun karşısında hizmetçiler de ayaklarını yorganlarına göre uzatmalı ve efendilerinin haklarına riayet etmelidirler.

Bir gün İmam Sadık (a.s) kölesini bir iş için gönderiyor. Adam gidip geri dönmeyince İmam Sadık (a.s), onun peşinden gidiyor ve kendisini uyumuş halde buluyor. Yanı başında oturarak ona yelpaze sallamaya başlıyor.

Bilahere adam uyanıyor. İmam ona şöyle buyuruyor: "Ey falan, Allah'a andolsun, senin hem gece, hem de gündüz uyumaya hakkın yoktur; gece senin olsun, gündüzün de bizim."137

130- Bihar'ül-Envar, c. 15, Kitab'ul-İşret, s.41.

131- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.41.

132- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.41.

133- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.41.

134- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.41.

135- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s,41.

136- Nehc'ül-Belağa, s.930. Nehc'ül-Belağa, s.930.

137 - Ravzat'ül-Kafl, Tahran baskısı, s.87, hadis: 50.

Yoksulların Hissesi (ZEKÂT)

Günümüz dünyasında insanların birçoğunun yoksulluğu ve insanlar arasında vücuda gelen korkunç sınıf uçurumları çok ciddi bir sorun haline gelmiş ve düşünce sahiplerini, meseleye bir çözüm getirmek için düşünmeye mecbur etmiştir.

İslam, servetin bir yerde birikmesini önlemek ve yoksulluk belasının kökünü kurutmak için sadaka ve zekât kanununu koymuştur. Yani zenginlerin, her yıl mallarından belirli bir miktarını fakirlere vermesini emretmiştir.

Kur'an-ı Mecid'in birçok yerinde zekâttan söz edilmiş 138 ve ona o kadar önem verilmiştir ki, çoğunlukla dinin en büyük farizası olan namaz ile birlikte zikrolunmuştur. Mesela, bir ayette şöyle buyurulmaktadır:

"Dosdoğru namazı kılın, zekâtı verin; önceden kendiniz için hayır olarak neyi takdim ederseniz, onu Allah katında bulacaksınız." 139

Zekâtın Vücubunun Hikmeti

İslam Önderleri, halka zekât kanununun mantığını a-çıklayarak onları, zekâtı vermeye teşvik etmişlerdir. İmam Sadık (a.s) bu konuda şöyle buyuruyorlar:

"Zekât, zenginler için bir imtihan vesilesi, fakirler için de bir geçim kaynağı olsun diye farz kılındı. Eğer insanlar, mallarının zekâtını verselerdi, fakir ve muhtaç bir Müslüman kalmaz ve Allah'ın, kendisi için farz kıldığı mal ile zengin olurdu.

Buna göre eğer fakir, muhtaç, aç ve çıplak biri bulunuyorsa, zenginlerin günahları sebebiyledir. Onun için de Allah, kendi rahmetini, malında Allah hakkı bulunup da onu ödemeyen kimselerden esirgerse, haktır." 141

"Allah Teala, fakirler için zenginlerin mallarında muayyen bir hisse ayırmıştır. Zenginler onu ödemedikçe övgüye layık değildirler. O da zekâttır. Onun sayesinde canları korunmuş olur ve onunla Müslüman oldukları bilinir." 141

İmam Sadık' (a.s) tan rivayet edilen şu hadiste buyuruyor ki:"Allah Teala, her bin dirhemde yirmi beş dirhem zekât belirlemiştir. Çünkü Allah Teala, insanları yaratmıştır; onların zenginlerini de, fakirlerini de, güçlülerini de, güçsüzlerini de bilmektedir.

Her bin kişiden yirmi beşinin fakir olduğunu (acil yardıma muhtaç olduğunu) bildiği için zekâtı bu şekilde belirlemiştir. Eğer böyle olmasaydı, Allah zekâtın miktarını artırırdı. Çünkü Allah, onların yaratıcısıdır ve durumlarını herkesten daha iyi bilmektedir." 142

İslam kendini beğenmiş zenginleri sınıfsal uçurumların doğuracağı tehlikeler konusunda uyarmıştır. Hz. Resul-ü Ekrem (s.a.a) şöyle buyururlar:

"Mallarınızı, zekât vererek muhafaza edin." 143

Zira, açıktır ki birçok kötülük, fenalık, hırsızlık ve cinayetlerin başlıca sebebi yoksulluktur ve hatta komünizm ideolojisi de şiddetli yoksulluk sonucu ortaya

çıkmıştır.

Bütün bunlar, zekât vermenin ekonomik faydalarıdır. Ama unutmamalıyız ki, zekâtın manevi faydası da vardır. Hz. Ali (a.s) bu hususta şöyle buyuruyor:

"Zekât, namaz ile birlikte Müslümanlar Allah'a takarrüb (yakınlaşma) vesilesi kılınmıştır. Kim, onu gönül hoşluğu ve rağbet ile öderse, günahlarının kefareti ve örtücüsü sayılır ve onu cehennem ateşinden korur. Öyleyse hiç kimse onu verdikten sonra tekrar hatırlayarak üzülmesin." 144

Bir başka yerde de şöyle buyurmaktadır:

"Size zekât vermeyi tavsiye ediyorum. Çünkü zekât, Rabbinizin gazabım söndürür."145

Zekâtı Ödemeyenler

Bu sebeplerden dolayı İslam, zekât vermemeyi şiddetle kınamış ve zekât vermeyen zenginleri tehdit etmiştir.

İmam Bakır (a.s) Hz. Ali' (a.s)den, O da Peygamber' (s.a.a)den şöyle rivayet eder: "İnsanlar, zekâtı vermekten çekindikleri zaman yeryüzü de bereketlerini onlardan esirger."146

İmam Sâdık (a.s) şöyle buyurmaktadır:"(Üzerine farz olan) Zekâtın bir kıratını (çok az bir miktarını) bile vermekten çekinen kimse, ne mümindir, ne de müslim. "147

Resulullah (s.a.a), bu hayati meseleyi önemsemeye-rekten fakirlerin haklarını ödemeyen birkaç Müslümanı mescitten dışarı çıkarmış ve şöyle buyurmuştu:

"Zekât vermediğiniz halde nasıl Müslümanların camisine gelebiliyorsunuz?! Hadi camiden dışarı çıkın ve bir daha burada namaz kılmayın!"148

İslam dini ekonomik hürriyeti ve şahsi mülkiyeti kabul ettiği ve; "Allah, altın ve gümüş paralan (mal ve serveti) kullarının işlerinin düzene girmesi ve ihtiyaçlarının giderilmesi için bir vesile kılmıştır.

Buna göre kim, çok mal toplar da Allah'ın o maldaki hakkını yerine getirir ve zekâtını verirse, o malın hepsi onun için helal ve temiz olur."149 dediği halde, aynı zamanda fakirlerin hakkını vermekten kaçınmayı da affedilmez bir günah bilip şöyle buyurmaktadır:

"Kim, büyük bir servet elde eder ve cimrilik yaparak Allah'ın o servetteki hakkını ödemez, onu altın ve gümüş kaplar haline getirerek süslü-püslü bir hayata dalarsa, Allah'ın azabını hak eder ve Kur'an-ı Kerim'de acıklı bir azapla müjdelenen

kimselerden olur.

Allah Teala Tevbe suresinin 34. ve 35. ayetlerinde şöyle buyuruyor: "Altını ve gümüşü biriktirip de Allah yolunda harcamayanlara acıklı bir azabı müjdele.

O gün ki, bu altın ve gümüşler cehennem ateşinde kızartılır da alınları, böğürleri ve sırtları bunlarla dağlanır, (ve:) "îşte kendiniz için yığıp-sakladığımz şey budur; şimdi yığıp-saklamakta olduğunuz şeyi tadın (bakalım)." denilir."150

138- Bkz: Bakara suresi, 43, 110 ve 177. ayetler; A'raf suresi, 156. ayet; Hacc suresi, 41. ayet ve Mü'minun suresi, 4. ayet

139- Bakara suresi, 110. ayet.

140- Men la Yahzuruhul-Fakih, s.151.

141 - Füru'ül-Kafi, c. l, s. 140.

142- Men la Yahzuruhu'l-Fakih, s.151.

143- Vesail'üş-Şia, c.2, s.4.

144- Nehc 'ül-Belağa, s. 635.

145- Süleym b. Kays'in Kitabı, Necef baskısı, s. 15.

146- Füru'ül-Kafi, c.l, s. 142.

147- Vesail'üş-Şia, c.2, s.5.

148 Men la Yahzuruhu'l-Faklh, s.152.

149- Vesail'üş-Şia, c. 2, s.4.

150- Yesctil'üş-Şia, c.2, s.4.

DİĞER MÂLÎ HAKLAR

İslam toplumlardaki korkunç sınıfsal uçurumu azaltabilmek için zekât kanununa ilaveten zenginlerin mallarında fakirler için diğer bazı haklar da bırakmıştır. Kur'an-ı Kerim'de mallarında, mahrumlar için zekâta ilaveten, belirli bir hak tanıyan zenginler övülmektedir:

"Ve onların mallarında yoksul ve yoksun olan(lar) için belirli bir hak vardır."151

İmam Sâdık (a.s) bu haklan açıklarken şöyle buyuruyorlar:"Allah Teala, zenginlerin

mallarında zekâttan başka diğer birtakım hakları da farz kılmıştır.

Allah Teala buyuruyor ki: "Ve onların mallarında belirli bir hak vardır." Buradaki "belirli hak"tan maksat, zekâttan farklı bir şeydir. Ve gücü yettiği kadar malından (bir miktarı fakirlere vermeyi kendisine) farz etmesi de gerekir.

Sonra, kendine farz ettiği şeyi, isterse her gün, isterse her cuma (hafta) isterse de her ay verir. Yine Allah Teala buyuruyor ki: "Ve Allah'a güzel bir borç verin." Bu da zekâttan başka bir şeydir.

Yine buyuruyor ki: "Ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden gizli ve açık infak etsinler." (Bu da zekâttan başka bir şeydir.) Hakeza (engelleyenlerini kınadığı) "maun" (ufacık bir yardım) da, kişinin borç veya iğreti (emanet) olarak verdiği şey ile yaptığı iyiliktir.

Allah Teala'nın zekâtın dışında malda farz ettiği şeylerden biri de "ve onlar, Allah'ın ulaştırılmasını emrettiği şeyi ulaştırırlar." ayet-i kerimesinde değindiği şeydir. Binaenaleyh, sadece Allah Teala'nın farz ettiği bütün hakları eda eden kimse, vazifesini yapmış sayılır." 152

Yine İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyorlar:"Mallarınızda yalnızca zekât olduğunu mu sandınız? (Yanılıyorsunuz.) Allah Teala'nın, malda zekâttan ayrı olarak farz ettiği şey, zekâttan daha fazladır. Ondan, akrabalarına ve senden bir şey isteyenlere vermelisin"153

Yine İmam Sâdık'tan (a.s); "Ve onların mallarında yoksul ve yoksun olan(lar) için belirli bir hak vardır; ayet-i kerimesindeki haktan maksat zekâttan başka bir şey midir?" diye sorulduğu zaman: "Evet; maksat, Allah Teala'nın, kendilerine çok mal verdiği kimselerin, bu malın binini, iki binini, üç binini veya daha azını, ya da daha çoğunu akrabalarına vermesi, veyahut da onunla milletinden aciz birinin masrafını karşılamasıdır." diye cevap verdi.154

Kısacası: İslam, yalnızca mallardaki bütün hakları (zekât, akrabaların hakkını, yoksul ve yoksunların hakkını) ödeyen zenginleri mutlu bilmektedir. İmam Sâdık (a.s) Ammar-ı Sâbâti'ye: "Çok mu malın var senin?" diye sordu.

Amman "Evet, (çok malım var,) canım sana feda olsun!" diye cevap verdi. İmam: "Allah'ın farz ettiği zekâtı veriyor musun?" diye buyurdu. "Evet (veriyorum)." dedi. "Yoksul ve yoksunun da hakkını veriyor musun?" sorusuna; "Onu da veriyorum", "Akrabalarına da bir şey veriyor musun?" sorusuna; "Evet (veriyorum.)", "Din kardeşlerine de yardım ediyor musun?" sorusuna; "Evet (ediyorum)." diye cevap verince İmam şöyle buyurdular:

"Ey Ammar! Mal tükenir, beden yıpranır; yalnız a-meller kalır. Amellerin karşılığını veren Al'lah da diridir, ölmez. Ey Ammar! (Öteki dünyadaki hayatın için) Önceden

gönderdiğin şey, senden öne geçemez (seninle birliktedir), geride bıraktığın şey de sana ulaşamaz."155

151- Mearic suresi, 24 ve 25. ayetler.

152- Füru'ül-Kafi, c.l, s.140.

153- Füru'ül-Kafi, c.l, s.156.

154- Füru'ül-Kafi, c.l, s.140.

155- Füru'ül-Kafi, c.l, s.141.

ALLAH YOLUNDA BAĞIŞ

Hadis dilinde "sadaka" olarak adlandırılan "Allah yolunda bağış" konusu, İslam'da özel bir yere sahip olup müstehap işlerin hiçbirine onun kadar önem verilmemiştir.

İslam açısından sadakanın her şeyde, can, mal, zenginlik ve en önemlisi Allah'ın rızasını kazanmakta büyük etkisi vardır. Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Kıyamet günü insanların arasında hüküm verilinceye kadar herkes kendi sadakasının gölgesinde istirahat eder." 156

“Gizli (verilen) sadaka, Allah'ın gazap ateşini söndürür” 157

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

"Kim, (elbisesi olmayan) bir mümine bir elbise verirse, o elbiseden hatta bir bez parçası kalıncaya kadar Allah'ın koruması altında olur." I58

"Hastalarınızı sadaka (Allah yolunda bağış) ile tedavi ediniz... Rızkı sadaka ile indirin (elde edin)... Sadaka, kulun eline ulaşmadan önce Allah'ın eline ulaşmaktadır, " 159

İmam Bakır (a.s) şöyle buyuruyor: "İyilik v'e sadaka, yoksulluğu giderir, ömrü çoğaltır ve sahibinden yetmiş çeşit kötü ve çirkin ölümü defeder." 160

İnsan bu hayır işi, ölüm vaktinde vasiyet ederek değilde, selamet halinde gönül hoşluğuyla kendisi yaparsa, bunun daha fazla değeri vardır. Bu yüzden Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a)'e; "Hangi sadaka daha üstündür?" diye sorulduğu zaman şöyle cevap verdiler:

"Sıhhatin yerinde olup mala düşkün, geleceğe ümitli olduğun ve yoksulluktan korktuğun sırada kendi elinle verdiğin sadaka; can boğaza gelip dayandığında;

"Falana bu kadar, ötekisine bu kadar verin" diye vasiyet ederek verdiğin sadaka değil. 161

156- Cami'üs-Saadât, c.2, s. 143.

157- Cami'üs-Saadât, c.2, s.144.

158- Usul'ül-Kafi, s.412.

159- Cami'üs-Saadât,, c.2, s.144.

160- Cami'üs-Saadât, c.2, s. 144.

161- Cami'üs-Saadât, c.2, s. 145

Minnet Etmekten Kaçının l

Hiç şüphesiz, infak ve sadaka hakkında olan bu kadar ısrar; bir yandan fakirlerin, içinde bulundukları yürek tırmalayıcı vaziyetten kurtulmaları ve mali ihtiyaçları karşılanarak ruhi sıkıntılarının giderilmesi, öte yandan da infak eden kişinin, bu mukaddes amel ile ahlaki ve ruhi yönden daha yüksek bir düzeye çıkabilmesi, yeni bir kemal ve fazilet elde edebilmesi içindir.

Halbuki eğer infak ve bağışın ardından "minnet" söz konusu olursa, fakirlerin ruhi sıkıntılarını gidereceği yerde onlara ruhi yönden daha ağır bir darbe vurulmuş olur; öte yandan da bu işin Allah için olmadığı, dolayısıyla da infak eden şahıs için manevi ve ahlaki bir faydası olamayacağı ortaya çıkar.

Bu sebeple Kur'an-ı Kerim'de infak ve bağış konusundan söz eden ayetlerin çoğunda bu işin Allah için olmasına ve ardından minnet edilmemesine dikkat e-dilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bir ayette Allah Teâla şöyle buyuruyor:

"Mallarını Allah yolunda infak edenler, sonra infak ettikleri şeyin peşinden minnet etmeyen (başa kakmayan) ve eziyet vermeyenlerin ecirleri Rableri kalındadır; onlar için korku yoktur, onlar mahzun da olmayacaklardır." 162

Sonraki iki ayette de minnet ve eziyetin sadakanın sevap ve ecrinin ortadan kalkmasına sebep olacağı bildirilmiş ve hâlis amel ile gayr-i hâlis amelin farkı açıklanmıştır. Allah Teala - Kuran-i Kerim'de şöyle buyrmaktadır:

"Ey imam edenler, Allah'a ve ahiret gününe inanma-yıp, insanlara karşı gösteriş olsun diye malını infak e-den kimse gibi minnet ve. eziyet ederek sadakalarınızı boşa çıkarmayın. Böylesinin durumu, üzerinde toprak bulunan bir kayanın durumuna benzer; ona sağanak bir yağmur düştü mü, onu çırılçıplak bırakıverir.

Onlar (gösterişçiler), kazandıklarından hiçbir şeye güç yetire-mez (elde

edemez)ler. Allah, kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez. Yalnızca Allah'ın rızasını istemek ve kendilerinde olanı kökleştirip-güçlendirmek için mallarını infak edenlerin örneği ise, yüksekçe bir tepede bulunan,

sağanak yağmur aldığında ürünlerini iki kat veren bir bahçenin örneğine benzer; sağanak yağmur isabet etmese de hafif bir yağmur isabet eder ve ürününü verir. Allah, yapmakta olduklarınızı görendir." 163

Din önderlerinin beyanlarının birçoğunda minnet etmek, amelin sevabının ortadan kalkmasına sebep olan şeylerden biri olarak tanıtılmıştır.

Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:"Kim, bir mümine bir iyilik yapar, sonra da sözüyle onu incitir veya ona minnet ederse, Allah onun sadakasını boşa çıkarır." 164

"Allah, verdiği şeyi başa kakan kimseyi konuşturmaz, ona rahmet gözüyle bakmaz ve onun kalbini (günahlar pisliğinden) temizlemez." 165

Bu hedefin daha iyi anlaşılması için, "Birine infak ettiğiniz zaman onu küçümsemeyin ve ona saygı gösterin." diye emredilmiştir.

Hz. Ali (a.s) şöyle buyuruyor:

"Sizden bir şey isteyene, istediğini verdiğiniz zaman elinizi ağzınıza doğru götürerek onu öpün; çünkü sadakaları alan, Allah'tır." 166

Yine belki bu yüzdendir ki sadakaların, mümkün olduğu kadar gizli verilmesi emredilmektedir. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Yedi grup, kıyamet günü Allah'ın (rahmeti) gölgesinde olur. (Onlardan biri de) Bir sadaka verip de onu, sağ ellerinin, infak ettiği şeyden sol ellerinin haberi olmayacak derecede gizli tutan kimselerdir." 167

162- Bakara suresi, 262. ayet

163- Bakara suresi, 264 ve 265. ayetler.

164- Vesail'üş-Şia, c.2, s.55.

165- Mecma'ul-Beyan, Soyda baskısı, c. l, s.375.

166- Cami'üs- Saadat, c.2, s.131.

167- Mecma'ul-Beyan, c.l, s.385.

Mutedil ve Ölçülü Olmak

Doğru bir sosyal hayatın temeli, itidal ve dengeyi koruma esası üzerine kurulduğuna göre mukaddes İslam dini, hiçbir konuda ölçü ve dengeyi unutmamıştır. Hatta günlük harcamalar konusunda da mutedil olan kimseleri övmektedir:

"Onlar, harcadıkları zaman, ne israf ederler, ne de kısarlar; harcamaları, ikisi arasında orta bir yol olur."168

Evet, israf ve savurganlık, İslam açısından kınanmış bir şey olup insan için büyük eksiklik sayılmaktadır. İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

"Kemal ve olgunluğun hepsi, üç şeydedir. (Üçüncüsü), Geçim konusunda ölçülü olmaktır." 169

İmam Bakır (a.s) da şöyle buyurmaktadır:

"Geçiminde mutedil olmayan kişide hayır yoktur; ne dünyası için faydalı olabilir, ne de ahireti için."170

Ve nihayet, Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır:

"İsraf edip savurganlık yapma. Çünkü savurganlık yapanlar, şeytanın kardeşleridirler."171

168- Furkan suresi, 67. ayet.

169- Vesail'üş-Şia, c.2, s.534.

170- Vesail'üş-Şia, c.2, s.525.

171- İsra suresi, 26 ve 27. ayetler.

BORÇ VERMEK

İslam, alım-satımı helâl bilmekle birlikte faizi, her şekliyle -ister alım-satımınla beraber olsun, ister borç verme veya borç alma ile birlikte olsun- suç saymaktadır. 172

Ama bazen insan borç alma mecburiyetinde olduğu için İslam, zenginleri, ihtiyacı olan kimselere faizsiz borç (karz'ül-hasene) vermeye teşvik etmiştir.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:"Kim, Müslüman kardeşine (faiz için değil) Allah'ın rızasını elde etmek için güzel bir borç verirse, o borç kendisine iade edilinceye kadar onun için sadaka sevabı yazılır."173

Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

"Cennetin kapısında "Sadakanın ecri on kat, borcun ecri on altı kattır." diye yazılı olduğunu gördüm. Cebrail'e: "Bu neden böyle? Halbuki sadaka veren, malını bir daha kendisine dönmemek üzere vermekte; borç veren ise, tekrar kendisine iade edilmesi şartıyla vermektedir!" diye sordum.

Cebrail: "Evet, öyledir, dedi, ama her sadaka alan, ona muhtaç değildir, oysaki borç alan, ihtiyaç yüzünden almaktadır. O halde sadaka, bazen hakketmeyen kimseye de ulaşır, ama borç, hakkeden kimseden başkasına ulaşmaz. Bu yüzdendir ki borç, sadakadan üstün kılınmıştır."174

Ancak, İslam, herkese borç alma iznini vermemekte; bunun, sadece gerçekten de borca ihtiyacı olan kimseler için doğru olduğunu söylemektedir. Çünkü borç, kişinin mahcubiyetine sebep olmaktadır.

Nebbiyy-i Mükerrem (s.a.a) şöyle buyururlar:"Borçlanmaktan kaçının; çünkü borç, insanın dini i-çin zararlı olup, geceleri kedere, gündüzleride baş eğmeye sebep olur." 175

Üzüntü, düşünce ve ıstırap, sinirleri yıpratabileceğine göre borç, insanın ömrünü de azaltabilir. İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

"Borçlarınızı azaltmaya çalışın. Çünkü borcun azalması, ömrün çoğalmasına sebep olur." 176

Bu sebeplerden dolayıdır ki, Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmaktadır:

"Küfür ve borçtan Allah'a sığınırım."

Ya Resulullah, borcu küfürle eşit mi biliyorsunuz?" diye sordular. "Evet." buyurdu.177

Yani, borçluluk, bazen küfre de sebep olabilir. Fakat bunların hiçbiri, muhtaç olan kimsenin borç almasına engel olamaz. İmam Musa b. Cafer (a.s) şöyle buyuruyor:

"Kendi ve ailesinin ihtiyaçlarını gidermek için helal yoldan rızık peşinde olan kimse, Allah yolunda cihad eden kimse gibi sayılır. Eğer (buna rağmen) geçimini sağlayamazsa, borç alsın.

Kendisiyle ailesinin zaruri ihtiyaçlarını gidereceği şey, Allah ve Resulünün üzerinedir. Şayet ölür de borcunu ödeyemezse, İmam (a.s), (gaib olduğu dönemde de naibi olan veliyy-i fakih) onu (beytülmaldan) ödemelidir." 178

Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır:"Borç, Allah'ın istemediği bir iş için olmadıkça, Allah borçlunun yardımcısıdır." 179

İmam Sadık (a.s)'a "Ensar'dan iki dinar borcu olan bir adam öldüğü zaman Peygamber (s.a.a) ona naıpaz kılmadı ve başka bir kimsenin ona namaz kılmasını buyurdu, diyorlar, doğru mu?" diye sordular.

(Bunlar, borç almanın doğru bir iş olmadığını, Peygamber'in de bu yüzden ona namaz kılmadığını zannetmişlerdi.) İmam Sadık (a.s); "Evet, buyurdu, doğrudur ama, Resulullah böyle yaptı ki, yakınları onun borcunu üstlensin; diğer Müslümanlar da öğüt alıp borcu küçümsemesinler."180

172- Bakara suresi, 275. ayet.

173- Vesail'üş-Şia,c.2, s.621

174- Müstedret'ül-Vesail, c.2, s.490.

175-Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.487

176-Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.488

177- Vesail'üş-Şia, c.2, s.620.

178- Füru 'ül-Kafi, c. l, s. 353.

179- Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.489

180- Füru'ül-Kafi, c.l, s.353.

Borcu Ödemek

İslam, borç almayı caiz bilip zenginleri borç vermeye teşvik ettiği gibi borçluların da ilk fırsatta borçlarını ödemesini emretmiştir.

İmam Bakır (a.s) şöyle buyuruyor:

"Allah yolunda öldürülmek (şehadet), borcun dışında her günahı örter; borcun örtücüsü (keffareti) ise, yalnız onu ödemek veya alacaklının bağışlarnasıdır."181

Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) de şöyle buyuruyor:

"Büyük günahlardan sonra Allah'ın indinde, kişinin borçlu olarak ölüp de borçlarını karşılayacak bir malı olmamasından daha büyük bir günah yoktur." 182

İslam'da "niyef'e önem verilen yerlerden biri de "borcu ödeme" konusudur. Yani insan, fiilen borçlarını ödeyemiyorsa, en azından daima onları ödemesi gerektiğini düşünmeli, bunun yollarını aramalıdır.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyururlar:

"Bir borç alıp da onu vermemeyi düşünen kimse, hırsız sayılır."183

İmam Seccad (a.s), oğluna şöyle buyurur:

"Oğlum, bil ki: Kim, bir borç alır da onu ödemeyi düşünürse, onu ödeyinceye kadar Allah'ın emanında olur. Ama eğer onu ödememeyi düşünürse, hırsız sayılır." 184

Hakeza, borçlu olan kimse, borcunu ödemeye kadir olduğu zaman ihmalkârlık etmemeli, hemen borcunu ödemelidir. Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Kim, bir hak sahibine, verebilecek durumda olduğu halde hakkını vermez ve onu oyalarsa, her gün kendisine halktan zorla haraç alan kimsenin günahı yazılır." 185

İmam Bakır (a.s) da şöyle buyurmuştur:

"Verebileceği halde, verirse fakir olur zannıyla bir Müslümamn hakkını kendi yanında tutan kimse, bilsinki Allah Teala onu fakir etmek isterse, o, bu hakkı yanında tutmakla zengin olamaz."186

Öte yandan İslam, alacaklılara da borçlarını vakitsiz istememelerini ve borçlu kimseyi, kadir olmadığı takdirde borcunu ödemeye zorlamamalarını emretmektedir. İmam (a.s) şöyle buyuruyor:

"Borçlu kimseye, gücü yettiği halde borcunu vermemek caiz olmadığı gibi, alacaklıya da borçluyu zor durumda bırakması caiz değildir."187

Kur'an-ı Kerim'de açıkça şöyle buyurulmaktadır: "Eğer (borçlu) zorluk içindeyse, ona kolaylığa çıkıncaya kadar süre verin. Eğer bilirseniz, (borcu) sadaka olarak bağışlamanız, sizin için daha hayırlıdır" 188

İslam; borçlulara, borçlarının zamanı geldi mi mecbur kalırlarsa bazı eşyalarını da satıp hemen onu ödemelerini emretmektedir. Ancak oturduğu ev ve zaruri araç ve gereçleri bundan müstesnadır. İmam Sadık (a.s)

şöyle buyuruyorlar:

"Borcu ödemek için ev satılmaz. Çünkü gölgesinde oturabileceği bir ev, herkesin zaruri ihtiyaçlarındandır."

İmam Sadık (a.s)'in ashabından olan Muhammed b. Ebi Umeyr, kumaş ve elbise satıcısı idi. Bir gün bu a-dam iflas etti ve çok fakir oldu. Ama birisinden on bin dirhem alacağı vardı. Borçlu, onun ihtiyacım bilince oturduğu evini on bin dirheme sattı ve Muhammed b. Ebi Umeyr'e giderek o parayı ona verdi.

Muhammed: "Bu nedir?" diye sordu. Adam: "Bu; senin, benim üzerimde olan malındır." dedi. "Bu mal, miras olarak mı sana yetişti?" "Hayır." dedi. "Bunu biri sana bağışladı mı?" "Hayır." dedi. "Bir bağ veya tarla mı sattın?" "Hayır." dedi. "Öyleyse bu parayı nereden aldın?" Adam: "Borcumu ödemek için oturduğum evimi sattım." dedi.

Bunun üzerine Muhammed b. Ebi Umeyr şöyle dedi: "İmam Sadık (a.s)'dan, bana rivayet etmişlerdir ki: "Kişi borcundan ötürü evinden çıkarılmaz." Götür parayı ver (ve evini geri al)! Ben bu parayı kullanamam! Şu anda tek bir dirheme muhtaç olduğum halde bu paradan bir dirhem bile alamam."190

İslam, alacaklıların hakları hiçbir zaman zayi olmasın diye, borçlu kimse öldükten sonra önce onun borçlarının ödenmesini, daha sonra malının varisler arasında bölünmesini emretmektedir. Sadece kefen bundan müstesnadır. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır:

"Ölen kimsenin malından, her şeyden önce kefeni temin edilir, sonra borçları ödenir, sonra vasiyeti yerine getirilir, sonra sıra mirasa gelir."191

Hatta belirli bir süre için alınan borç da, borçlunun ölmesiyle fevrileşir hemen ödenmesi gerekir.

İmam Bakır (a.s) şöyle buyuruyorlar:

"Kişinin belirli bir süreye kadar ödenmesi gereken bir borcu olur da o süre dolmadan ölürse, borcunun ö-denmesi acilleşir." 192

Ancak, biri borca kefil olursa, bu sorumluluk borçlunun üzerinden kalkar:

İmam Rıza (a.s) şöyle buyuruyorlar:

"Bir kimsenin sana bir borcu olur da öldüğü zaman diğer bir kimse ona kefil olur, sen de onun kefaletini kabul edersen, artık o borç ölünün üzerinden kalkar, kefilin onu ödemesi gerekir."193

181- Füru'ül-Kafi, c.l, s.354.

182-Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.489.

183- Vesail'üş-Şia, c.2, s.621.

184-Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.489.

185- Vesail'üş-Şia, c.2, s.622.

186- Vesail'üş-Şia, c.2, s.621.

187- Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.490.

188- Bakara suresi, 280. ayet.

189- Füru'ül-Kafı, c.l, s.354.

190- Vesail'üş-Şia, c. 2, s. 622.

191- Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.491.

792- Vesail'üş-Şia, c.2, s.623.

193- Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.491.

AF VE GÖZ YUMMA

Hayat boyunca, bilerek veya bilmeyerek diğerlerinin hakkını çiğnememiş olan çok az insan vardır. Eğer hakkı çiğnenen herkes, "intikam alma" peşinde olursa, sosyal çarpışmalar ard arda gelen zincir halkaları şeklinde sürüp gider.

Halbuki "af ve göz yumma" bu zinciri kırıp fitne ateşini söndürebilir, hatta birçok yerde suç işleyen kimselerin gaflet uykusundan uyanmalarına ve eğitilmelerine bile yardımcı olur.

Bu konuda Hz. Ali (a.s) şöyle buyuruyor:

"Kardeşini, kendisine iyilik ederek kına; şerrini de o-na lütuf ve ihsanda bulunarak geri çevir." 194

Yani kusur ve hatanın tekrarlanmaması için en iyi yol, onu affetmektir. Bu yüzden Kur'an-ı Kerim'de Allah Teala muttakilerin sıfatlarını sayarken şöyle buyurmaktadır:

"...Öfkelerini yenerler ve insanların kusurlarını affederler. Allah iyilik edenleri sever."195

Yine Müslümanlara şöyle emretmektedir:

"....Affetsinler ve hoşgörsünler. Allah'ın sizi bağışlamasını sevmez misiniz? Allah, bağışlayandır, esirgeyendir."196

"...Kim de affeder ve ıslah ederse, ecri Allah'a aittir... "'197

Af ve göz yumma, insanın hem bu dünyada, hem de ahirette başarı ve saadetini garanti edecek sıfatlardandır.

İslam Peygamberi (s.a.a) buyuruyor ki:

"Dünya ve ahiretin en iyi huyunu bildireyim mi? Seninle ilişkisini kesenle ilişki kuracak; seni mahrum edene iyilik edecek ve sana zulmedeni affedeceksin." 198

"Affetmeyi size tavsiye ediyorum. Çünkü af, insana, izzetten başka bir şey getirmez. Öyleyse birbirinizi bağışlayın ki, Allah da sizi aziz kılsın." 199

Şunu da bilmek gerekir ki insan, intikam almaya gücü yettiği halde affederse bir değer ifade eder. Nitekim Hz. Ali (a.s) buyuruyor ki:

"Düşmanına üst olduğun zaman, üst olmanın şükrü olarak onu affet.200

"İnsanların affetmeye en layık olanı, ceza vermeye en fazla gücü yetenidir.201"

İmam Sadık (a.s) her türlü günah ve pislikten masum olan Ehl-i Beyt'i tanıtırken şöyle buyuruyor:

"Biz bir aileyiz ki, bize zulmedenleri affetmek hu-yumuzdandır." 202

Buradan da, af meselesinin ne kadar önemli bir konu olduğunu daha iyi anlamaktayız.

Yine İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

"Kudret zamanı affetmek, peygamber ve muttakilerin (takva ehli olanların) ahlakındandır."203

194- Nehc'ül-Belağa, s. 1155.

195- AH İmran suresi, 134. ayet.

196- Nur suresi, 22. ayet. J 197- Şura suresi, 40. ayet.

198- Usul'ül-Kafı, s.361.

199- Usul'ül-Kafı, s.361.

200- Nehc'ül-Belağa, s.1082.

201- Nehc'ül-Belağa, s. 1102.

202- Vesail'üş-Şia, c.2, s.224.

203- Sefinet'ül-Bihar, c.2, 5.207.

Nifak ve Münafıklık

İslam; "nifak", "iki yüzlülük" ve "iki dillilik"le şiddetle savaşmış ve kendi takipçilerini bunlardan sakın-dırmıştır, Kur'an-ı Kerim'de Allah münafıklardan olan bir grup ve onların işlerinin akibeti hakkında şöyle buyurmaktadır:

"İnsanlardan bazıları vardır ki, "Biz Allah'a ve ahiret gününe iman ettik." derler; oysa onlar inanmış değildirler. Allah'ı ve iman edenleri aldatmak istiyorlar. Oysa onlar, yalnızca kendilerini aldatmaktadırlar da bunun şuurunda değildirler. Kalplerinde hastalık vardır. Allah da hastalıklarını arttırmıştır.

Yalan söylemekte olduklarından dolayı da onlar için acıklı bir azap vardır. Kendilerine; "Yer yüzünde fesat çıkarmayın." denildiğinde; "Biz yalnızca ıslah edicileriz" derler. Haberin olsun; gerçekten, asıl fesatçılar bunlardır, ama şuurunda değildirler.

Kendilerine; "İnsanların iman ettiği gibi siz de iman edin" denildiği zaman da; "Düşük-akıllıların (beyinsizlerin) iman ettiği gibi mi iman edelim?" derler.

Bilin ki, gerçekten asıl düşük-akıllılar kendileridir, ama bilmezler. İman edenlerle karşılaştıkları zaman; "İman ettik" derler. Şeytanlarıyla başbaşa kaldıklarında ise, derler ki: "Kuşku yok, sizinle beraberiz. Biz (onlarla) yalnızca alay edicileriz." Allah da onlarla alay eder ve tuğyan (azgınca taşkınlıkları içinde şaşkınca dolaşmalarına (belli bir) süre verir. İşte bunlar, hidayete karşılık sapıklığı satın almışlardır;

fakat bu alış-verişleri bir yarar sağlamamış; hidayeti de bulmamışlardır. Bunların örneği, ateş yakan adamın örneğine benzer; (ki onun ateşi) çevresini aydınlattığı zaman, Allah aydınlığını giderir ve onları göremez bir şekilde karanlıklar içerisinde bırakıverir. (Onlar) Sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler. Bundan dolayı dönmezler.

Ya da (bunların örneği) karanlıklar, gök gürültüsü ve şimşek (ler)le yüklü, gökten şiddetli bir yağmur fırtınasına tutulmuş (bir a-damın örneği) gibidir ki, yıldırımların saldığı dehşetle, ölüm korkusundan parmaklarıyla kulaklarını tıkarlar.

Ama Allah, kâfirleri çepeçevre kuşatıcıdır. Şimşeğin çakması, neredeyse gözlerini kapıverecek; (ortalık) her aydınlandığında, bunda (biraz) yürürler, üzerlerine karanlık basıverince de kalakalırlar. Allah dileseydi, kulaklarını da, gözlerini de gideriverirdi. Hiç şüphe yok, Allah her şeye güç yetirendir."204

Yine buyuruyor ki:

"Münafıklara müjde ver: Onlar için gerçekten acıklı bir azap vardır. Onlar, müminleri bırakıp da kâfirleri dostlar (veliler) edinirler. İzzeti (kuvvet ve onuru) onların yanında mı arıyorlar?

Şüphesiz, bütün izzet (kuvvet ve onur), Allah'ındır. O, size Kitap'ta; "Allah'ın ayetlerine küfredildiğini ve onlarla alay edildiğini işittiğinizde, onlar bir başka söze

dalıp-geçinceye kadar, onlarla oturmayın, yoksa siz de onlar gibi olursunuz" diye bildirdi. Doğrusu Allah, münafıkların da, kâfirlerin de tümünü cehennemde toplayacak olandır." 205

Yine buyuruyor ki:

"Allah, erkek ve kadın münafıklara ve kâfirlere, içinde ebedi kalmak üzere cehennem ateşini vaad etti. Bu, onlara yeter. Allah, onları lanetlemiştir ve onlar için sürekli bir azap vardır." 206

Resul-i Ekrem (s.a.a) de şöyle buyuruyor:

"Münafıkın örneği, bir hurma dalının örneğine benzer ki sahibi, yaptığı binanın bir bölümünde ondan yararlanmak ister, ama istediği yere uygun gelmez, diğer bir yerinde onu "kullanmak ister, ama oraya da uygun gelmez. Derken, onu ateşle yakmaktan başka bir çaresi kalmaz ve sonunda yakar."207

204- Bakara suresi, 8-20. ayetler.

205- Nisa suresi, 138-140. ayetler.

206- Tevbe suresi, 68. ayet.

207- Usul'ül-Kafi, s.485.

Nifak Nedir? Münafık Kimdir?

İslam Peygamberi (s.a.a) şöyle buyuruyor:

"Dışdaki huzû ve huşu, kalptekinden fazla olursa, bizim nezdimizde bu da nifaktır."208

Yine O hazret, münafıkın alametlerini açıklarken şöyle buyurmuşlardır:

"Münafıkın üç alameti vardır: Konuştuğu zaman yalan söyler; söz verdiği zaman sözünde durmaz; güvenil-diği zaman da hiyanet eder."209

İmam Sadık (a. s) Lokman Hekim'den naklen şöyle buyuruyor:

"Münafıkın üç alameti vardır: Dili kalbini, kalbi fiilini, zahiri de batınını tutmaz." 210

208 - Usul'ül-Kafi, s.485.

209 - Bihar'ül-Envar, c.15, 3. cüz, s.30.

210- Bihar'ül-Envar, c. 15, 3. cüz, s.30.

İki Yüzlü Ve İki Dilli

Münafık insanlar, hadis dilinde "iki yüzlü" ve "iki dilli" kimseler olarak adlandırılmışlardır.

İmam Bakır (a.s) bunların hakkında şöyle buyuruyor: "Ne kötü bir kuldur, iki yüzlü ve iki dilli olan kimse! Kardeşini yüzüne över, arkasından yerer; (kardeşi) bir nimete ulaştığı zaman kıskanır, zor bir duruma düştüğü zaman da onu yalnız bırakır." 211

Nebbiyy-i Mükerrem (s.a.a) de şöyle buyururlar:

"Dünyada iki yüzlü olan kimsenin kıyamet gününde ateşten iki dili olacaktır."212

"Nifak ve iki yüzlülüğün" kötülüğü hakkında daha başka âyet ve hadisler de varsa da biz bu kadarını hatırlatmayı yeterli görüyoruz.

211- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.172.

212- Bihar'ül-Envar, c. 15, Kitab'ul-İşret, s.173

BAŞKALARI HAKKINDA İYİ ZANDA BULUNMAK

Toplumun her şeyden önce, kişilerin birbirine "güven" ve "iyi zann"ı olması ilkesine muhtaç olduğu açıktır. Çünkü insanlar, birbirlerine güvenmez ve birbirleri hakkında iyi zanda bulunmazlarsa, sosyal hayatlarını sürdüremez, sorunlarını birbirlerinin yardımıyla halledemezler.

İslam, kendi takipçileri arasında, "güven" ilkesini yaygınlaştırmak ve onu sağlam bir temele oturtmak için onları, birbirleri hakkında kötü düşünmek, birbirlerine karşı su-i zanda bulunmaktan sakındırmış ve bunu bir suç bilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de Allah, bu konuda şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler, zannın birçoğundan kaçının; çünkü zannm bir kısmı günahtır."213

Hz. Ali (a.s) buyuruyor ki:

"İyi insanın hakkında kötü zanda bulunmak, en kötü günah ve en çirkin zulümdür."214

Yine buyuruyor ki:

"Güvenilir kimse hakkında zanla hüküm vermek, a-dalet değildir."215

İslam, din kardeşimizin sözlerini iyiye yorumlamamızı emreder. Hz. Ali (a.s)

buyuruyor ki:

"Birinin ağzından çıkan bir söze iyi bir mana yükle-yebildiğin halde onu kötüye yorma."216

İslam, birbiri hakkında iyi zanda bulunmayı, Müslümanların birbirine karşı olan haklarından saymıştır. İ-mam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

"Müminin, mümin kardeşi üzerindeki haklarından biri de onu yalanlamamasıdır." 217

İslam, kötü zanda bulunmayı, kötü ve habis insanların sıfatları olarak sayar. Hz. Ali (a.s) buyuruyor ki:

"Kötü insan, başkaları hakkında da iyi düşünmez; çünkü herkesi kendisi gibi zanneder."218

Şunu da bilmek gerekir ki, Müslümanlar, kötü zanna sebep olabilecek işleri yapmamalı, böyle bir durumla karşılaştıkları zaman da gereken açıklamayı yapmalıdırlar.

Bu sebepledir ki, Hz. Peygamber (s.a.a) Safiyye ismindeki zevcesiyle konuştuğu bir sırada Ensar'dan biri oradan geçince Peygamber (s.a.a) ona: "Bu benim zevcem Safiyye'dir." dedi.

O adam: "Ya Resulullah, ben sizin hakkınızda hayırdan başka bir şey düşünebilir miyim?" deyince: "Şeytan, insanın damarlarında dolaşan kan gibi insanoğlunun kalbine nüfuz eder, sana da nüfuz etmesinden korktum." buyurmuştur. 219

lslam,gıybet etmek, gıybet dinlemek, insanların şahsi işleri hakkında tecessüs (gizli araştırma) yapmak vb. gibi Müslümanların birbirlerine karşı kötü zanda bulunmasına sebep olabilecek her şeyi şiddetle yasaklamıştır.

213- Hucurat suresi, 12. ayet.

214- Gurer'ül-Hikem, c.l, s.433.

215- Nehc 'Uİ-Belağa, s. 1174.

216- Nehc'ül-Belağa, s.1244.

217- Usul'Ul-Kafi, s.394.

218- Gurer'ül-Hikem, c.l, s.80.

219- Cami'us-Saadât, c.l, s.283

Doğru Söylemek

Doğru söylemek, sosyal ilişkilerin temel taşlarından biridir. Bu nedenle İslam dini, ahlaki konular arasında doğru söylemeye özel bir önem vermiş ve Kur'an-ı Kerim'in birçok yerinde bundan söz edilmiştir.

İslam açısından doğru söylemenin, ne kadar büyük bir öneme sahip olduğunu Kur'an'a baktığımızda anlayabiliriz. Yani Kur'an-ı Mecid'de nerede bir peygamber övülmek istenmişse, onun çeşitli sıfatları içerisinde ö-zellikle doğru söylemesine değinilmiştir.

Kur'an-ı Kerim, Allah'ın Halili (dostu) put kıran İbrahim'i bu sıfatla anmış220 , pak ve iffetli Hz. Yusuf'u bu sıfatla övmüş 221, Hz. İsmail (a.s)'i doğru söylemekle övmüş 222,

Hz. İdris (a.s)'ı bununla tavsif etmiş 223 ve kısacası, peygamberler ve evliyaullahtan söz ederken doğru konuşmayı, onların mümtaz ve seçkin kişiliklerinin bariz bir özelliği olarak zikretmiştir.224

İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

"Allah (azze ve celle), bütün peygamberleri doğru söylemek ve emanete hıyanet etmemek emri ile göndermiştir."225

İslam, doğru konuşmayı insani bir erdem sayar. İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

"Kişinin namaz kılıp oruç tutmasına aldanmayın. Çünka namaz ve oruç onun için bir alışkanlık haline gelmiş de artık terk edemiyor olabilir. İnsanları doğru söylemeleri ve emaneti eda etmeleriyle tanıyın."226

İslam, doğru konuşmanın, amelin iyi olmasında etkili olduğunu söylemektedir. İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

"Dili doğruyu söyleyen kimsenin ameli de temiz olur."227

İslam Peygamberi (s.a.a) de doğru konuşup emaneti eda eden kimselere şefaat vaad etmiştir. 228 Hz. Ali (a.s)'ye ettiği vasiyetlerin başında da her zaman doğru söylemek gelmektedir.229 Sözün kısası,

İslam, kurtuluş ve saadetin ancak doğru konuşmakla mümkün olacağını söylemektedir. Nitekim Hz. Ali (a.s) "Her zaman doğru konuşun. Çünkü o, kurtarıcıdır." 230 buyururlar.

Bütün bunlar, İslam'ın doğru konuşma hakkındaki tavsiyeleridir. Ama bundan daha önemlisi, İslam'ın yalan ve yalancılık hususundaki tehdit ve kınamalarıdır. Kur'an-ı

Kerim'de yalancıları Allanın ayetlerine iman etmeyen231 ve Allanın hidayetinden mahrum olan 232 kimseler olarak tanıtmakta, onların kaderleri hakkında da şöyle buyurmaktadır:

"Kıyamet günü, Allah'a karşı yalan söyleyenlerin, yüzlerinin kapkara olduğunu görürsün." 233

İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

"Çok yalan söylemek, insanın yüzünün nurunu götürür, kalbini karartır." 234

Bu işin ne kadar kötü olduğunu anlatabilmek için İmam Bakır (a.s) şöyle buyurmuşlardır:

"Allah (azze ve celle), kötülüğün kapılarını kilitlerle kitlemiş, şarabı da o kilitlerin anahtarı kılmıştır. (Çünkü şarap içip sarhoş olan bir kimse, şuurunu kısmen kaybettiği için her türlü kötülüğü yapabilir.) Yalan ise şaraptan da kötüdür."235

İmam Hasan Askeri (a.s) da şöyle buyurmuşlardır:

"Bütün kötülükler bir odada toplanmış, yalan da o odanın anahtarı kılınmıştır." 236

Bu yüzdendir ki İmam Bakır (a.s) yalanı, imanın yok edicisi ve yıkıcısı olarak tanıtmaktadır.237

Hz. Ali (a.s) da şöyle buyurmaktadır:

"İnsan, yalanın ciddisini de, şakasını da terketmedikçe imanın tadım hissedemez." 238

Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Yalan, nifak kapılarından bir kapıdır."239

"Yalan, rızkı azaltır." 240

Hz. Ali (a.s) şöyle buyuruyor:

"Yalana alışkanlık, fakirliğe sebep olur."241

Kısacası, Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Kurtuluşunuzu yalanda görseniz de, yine de ondan kaçının; çünkü onda helak olmaktan başka bir şey yoktur."242

İslam, yalancılarla arkadaş olmayı da menetmektedir. Emir'ül-Müminin (a.s) şöyle

buyururlar:

"Müslümana, yalancıyla arkadaş olmak yakışmaz."243

İmam Seccad (a.s) oğlu İmam Bakır' (a.s)a şöyle vasiyet eder:

"Sakın yalancıyla dost olma, çünkü o serap gibidir, uzağı yakın, yakım da uzak gösterir sana." 244

220- Meryem suresi, 41. ayet.

221- Yusuf suresi, 46. ayet.

222- Meryem suresi, 54. ayet.

223- Meryem suresi, 56. ayet.

224- Meryem suresi, 50 ayet. 225 - Usul'Ul-Kafi, s.360

226- Uml'ül-Kafı, s.360.

227- Vesail'üş-Şia, c.2, s.222.

228- Vesail'üş-Şia, c.2, s.222.

229- Vesail'üş-Şia, c.2, s.222.

230- Bihar'ül-Envar, c. 15, 2.cüz, s.125.

231- Nahl suresi, 105. ayet.

232- Zümer suresi, 3.ayet.

233- Zümer suresi, 60. ay et.

234- Vesail'üş-Şia, c.2, s.233.

235- VesaH'üş-Şia, c. 2, s. 2 3 3.

236- Cami'us-Saadât, c.2, s.318.

237- Cami'us-Saadât, c.2, s.318.

238- Vesaü'üş-Şia, c.2, s.234.

239- Mecmuat Veram c.1, s.113

240- Cami'us-Saadât, c.2, s.317.

241- Sefinet'ül-Bihar, c.2, s.473.

242- Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s. 100.

243- Vesail'üş-Şia, c.2, s.233.

244- Bihar'ül-Envar, c. 15, Kitab'ul-İşret, s.57

# EMANET

Geçen bölümde açıklandığı üzere İslam'ın doğru söylemeye ne kadar önem verdiği görülmektedir. Doğru söyleme hakkında zikrettiğimiz hadislerin birçoğunda emanet konusuna da değinilmiş olması, dikkat çekicidir.

Buradan da insan toplumunun en önemli mutluluk temellerinden birini oluşturan "emanet" konusunun, İslam açısından ne kadar büyük bir öneme sahip olduğunu anlamak mümkündür.

Kur'an-ı Kerim, bir yerde Müslümanlara açıkça e-maneti sahibine teslim etmeyi emretmekte, 245 başka bir yerde de emanete riayeti, müminlerin başta gelen sıfatlarından biri olarak saymaktadır. 246

Ayrıca Nuh, Hud, Salih, Lut, Şuayb ve Musa (aleyhimusselam) gibi birçok peygamberi "güvenilir (emin) peygamber" olarak tanıtmaktadır.247

Peygamber-i Ekrem (s.a.a) de şöyle buyurmaktadır:

"Emanete (riayet)i olmayan kimsenin imanı da olmaz."248

İslamda, arkadaşın ilk vazifesi,emanete riayet etmektir. İmam Sadık (a.s)'a yol arkadaşlığının hakkı nedir?" diye sorulduğu zaman şöyle buyurmuştur:

"Emanetlerini (korumaya çalışıp sonra da) kendilerine iade etmektir." 249

Yine İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

"Hz. Hüseyn (a.s)'m katili olsa dahi emaneti sahibine teslim edin."250

"Eğer Hz. Ali (a.s)'in katili, kılıcını benim yanımda emanet olarak bırakır, ben de kabul edersem, emanete hiyanet etmez, onu kendisine iade ederim."251

Emanete hiyanet etmemek, insanın dünya hayatını da olumlu yönde etkilemektedir. İmam Sadık (a.s) oğluna şöyle buyuruyor:

"Oğulcağızım, emanete riayet etmek senin hem dünyanı, hem de ahiretini korur. Emaneti koru ki, her zaman zengin olasın." 252

Yine İmam Sadık (a.s), her zaman ashabıyla vedalaş-tığında onlara iki şeyi tavsiye eder ve: "Bunlar, rızkın anahtarıdır." buyururdu: "Doğru konuşmak ve iyi olsun, kötü olsun, emaneti sahibine teslim etmek." 253

Hz. Resulullah (s.a.v) de şöyle buyuruyor: "Emaneti korumak, rızıkta bolluk getirir; emanete hiyanet ise fakirlik getirir. 254

245- Nisa suresi, 58. ayet.

246- Müminun suresi, 8. ayet.

247-Şuara suresi, 107, 125, 143, 162 ve 178. ayetler ile Duhan suresi, 18. ayet.

248- Bihar'ül-Envar, c.75, Kitab'ul-İşret, s.149.

249- Vesait'üş-Şia, c.2, s.203.

250 - Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.148.

251- Füru'ül-Kafi, c.l, s.365.

252- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.149.

253- Sefinet'Ul-Bihar, c.], s.41.

254- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s. 148.

Hastaları Ziyaret Etmek

Hastalar, genellikle her şeyden daha çok sevgi, muhabbet ve morale ihtiyacı olan bitkin ve gönlü yıpranmış kimselerdir. Çünkü onlar, kendilerini zavallı ve çaresiz bir fert olarak görmekte, bazen de tamamıyla kendilerinden ümitlerini kesmektedirler.

Açıktır ki böylesi bir buhrani durumda dost ve din kardeşlerinin ziyareti, onlar için büyük bir teselli sayılır, acılarını a-zaltır ve ruhlarını okşar.

Bu yüzden İslam, bu konuya da önem vermiş, hastalan ziyaretin hiçbir zaman unutulmamasını emretmiştir. Aziz İslam Peygamberi (s.a.a) buyuruyor ki:

"Hangi Müslüman, bir hastayı ziyaret ederse, Allah'ın rahmetine dalmış olur; yanında oturunca da Allah'ın rahmetinde yerini tesbit etmiş olur. Sabahleyin onu ziyaret ederse, yetmiş bin melek akşama kadar ona dua eder; akşam ziyaret edince de, yetmiş bin melek sabaha kadar ona dua eder."255

Hastaları Nasıl Ziyaret Etmeliyiz?

İslam, "Hastalan ziyaret ettiğiniz zaman durumlarını sorun ve onlara dua edin ki, bu vesileyle yürekleri sükunet bulsun" diye emretmektedir. Sevgili İslam Peygamberi (s.a.a) buyuruyor ki:

"Hastaları ziyaret edin; ölülerin cenazesine katılın; (bu) size ahireti hatırlatır ve hastaya, "Allah'ım, ona kendi şifan ile şifa ver, onu tedavi et sıhhat ve afiyet ile onu bu beladan kurtar" diye dua edin."256

Bir hastayı ziyarete gittiğiniz zaman az da olsa ona bir hediye götürün. Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Kim, bir hastaya gönlü istediği yiyeceği verirse, Allah ona cennet meyvelerinden verir." 257

İmam Sadık (a.s) bir hastanın ziyaretine gitmekte o-lan dostlarından bir gruba: "Yanınızda bir elma veya bir ayva veya bir turunç veya birazcık güzel koku veya bir parça ud var mı?" diye sordu. "Yanımızda hiçbir şey yoktur." dediler. İmam: "Bilmiyor musunuz hasta, yanına yiyecek götürülmesini sever?" buyurdu.258

Hasta ziyaretçisinin, yiyecek ve içecekle ağırlanma gibi bir beklentisi olmamalıdır. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) hastanın yanında bir şey yemeyi nehyetmiş "aksi takdirde ziyaretinin sevabı kalmaz" diye uyarıda bulunmuştur.259

İslam, üç güne kadar -ki tabii olarak hastanın durumunun nasıl olacağı bilinmemektedir- hastayı ziyarete gitmemeyi emretmektedir. Hz. Ali (a.s) şöyle buyuruyor:

"Hastanın ziyareti, hastalığının üçüncü gününden sonra olur."260

Ziyaret, hastanın rahatsız olup zahmete düşmesine de sebep olmamalıdır. Bu yüzden hastanın yanında fazla oturmamak müstehaptır. Hz. Ali (a.s) "Hastanın yanında az oturan ziyaretçi daha çok sevap alır. Ama hastanın kendisi onun çok oturmasını isterse, bu başka." 261 buyurmaktadır.

İmam Sadık (a.s) da şöyle buyuruyor:

"Ziyaretinin tam olmasını istiyorsan, hastayla görüştükten sonra çabuk yanından kalk. Çünkü cahilin ziyareti, (hastanın yanında çok oturması sebebiyle) hasta için kendi ağrısından daha rahatsız edici olur." 262

İslam, hastalara günlük işlerinde yardımcı olmayı emretmektedir. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyururlar:

"Her kim, bir hastanın herhangi bir ihtiyacını gidermeye çalışırsa, ister onu gidermeye muvaffak olsun, ister olmasın, günahları bağışlanmış olur."263

255- Bihar'ül-Envar, c.18, s.146.

256- Bihar'ül-Envar, c.18, s.145.

257-Bihar'ül-Envar, c.18, s.145.

258- Vesait'üş-Şia, c. l, s. 122.

259- Bihar'ül-Envar, c. 18, s. 146.

260- Bihar'ül-Envar, c.18, s.146.

261- Füru'ül-Kafi, c.l, s.33.

262- Füru'ül-Kafi, c.l, s.33.

263- Bihar'ül-Envar, c.18, s. 144.

Bir Acı Veya Felakete Uğrayanların Derdine Ortak Olmak

Acıya uğrayan matemli biriyle dertleşmek onun ü-züntü ve kederini biraz hafifletir. Bu yüzden İslam, Müslümanları bu işe teşvik etmiş ve hadislerde bu iş için büyük bir sevap vaad edilmiştir. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmaktadır:

"Kim, musibete uğramış olan birine başsağlığı dilerse, musibete uğrayan kimsenin sevabının aynısı ona da verilir, musibete uğrayan kişinin sevabından da hiçbir şey eksiltilmez."264

Bir felakete uğramış kimseler birkaç gün çok perişan ve üzgün oldukları için adeta kendilerini unuturlar. Hatta kendilerine yemek yapacak halleri de olmaz. Bu yüzden İslam, (günümüzde yaygın olan adetin tam tersine) üç güne kadar komşuların onlara yemek yapıp götürmelerini emrediyor. İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

“Musibet sahibi kimseye, üç güne kadar komşularının yemek vermesi gerekir.”265

"Musibet sahiplerinin evinde yemek yemek, cahiliye döneminin işlerindendir. İslami örf, (bilakis) onlara yemek götürmeyi icap etmektedir. Nitekim Hz. Nebbiyy-i Ekrem (s.a.a), Cafer b. Ebi Talib'in ölüm haberi gelince onun ailesi hakkında böyle emretmişti." 266

Başkalarının Sevinç ve Üzüntülerine Ortak Olmak

İslam,sadece islam dini bütün programlarını "muvasat"(yardımlaşma) ilkesi üzerine bina etmiş bir dindir. Kur'an-ı Mecid'de Allah, Peygamber (s.a.a)'in yaranını överken şöyle buyurmaktadır:

"Onunla (Peygamber'le) birlikte olanlar, kâfirlere karşı zorlu, kendi aralarında ise merhametlidirler." 267

"Onlar ki, birbirlerini sabretmeye çağırır ve merhameti birbirlerine tavsiye ederler."268

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

"Üç grubun duası kesinlikle kabul olur: (Bunlardan biri de) Müminin, kendisiyle dertleşen mümin kardeşi hakkındaki hayır duası ile gücü yettiği ve kardeşinin de onun yardımına acil ihtiyacı olduğu halde onun derdine ortak olmayan kimse hakkındaki bedduası(dır).269

264- Vesail'üş-Şia, c. l, s. 166

265- Vesail'üş-Şia, c.l, s.169.

266- Vesail'üş-Şia, c.l, s.169.

267- Fetih suresi, 29. ayet

268 -Beled suresi, 17. ayet.

269 -Bihar'ül-Envar, c.75, Kitab'ul-lşret, s. 112.

Kimlerle Oturup Kalkalım?

İslam, dostluk ve arkadaşlık meselesine önem vermekte ve Müslümanlara iyi kimselerle dostluk kurup salih ve takvalı insanlarla oturup kalkmayı emretmektedir. Sevgili İslam Peygamberi (s.a.a)şöyle buyurmuştur:

"Cennet bahçelerinden olan bir bahçe gördüğünüz zaman ondan yararlanın." "Nedir bu cennet bahçesi, ya Resulullah?" diye sorulunca: "Müminlerin toplantılarıdır, "dedi. 270

Allah (azze ve celle), Peygamberine şöyle emrediyor:

"Sabah akşam Rablerini çağırıp O'nun rızasını isteyenlerle birlikte olmaya çalış. Dünya hayatının (aldatıcı) süsünü isteyerek gözlerini onlardan kaydırma. Kalbini bizi zikretmekten gaflete düşürdüğümüz, kendi istek ve tutkularına uyan ve işi zayi edilene itaat etme."271

Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyururlar:

"Salih arkadaş, yalnızlıktan daha iyidir; yalnızlık da kötü arkadaştan iyidir."272

"İnsanların en mutlusu, saygıdeğer insanlarla oturup kalkan kimsedir."273

"Kişi, dost ve arkadaşının dini üzeredir." 274

Yine Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) iyi arkadaşı şöyle tanımlar:

"(İyi arkadaş o kimsedir ki,) Onu görmeniz size, Allah'ı hatırlatsın, konuşması, ilminizi artırsın, amelleri, ahireti hatırlamanıza sebep olsun."27S

İki arkadaş birbirinin öğüt vericisi olmalı, kusur ve eksikliklerini birbirlerine hatırlatmalıdırlar. En iyi arkadaş da, bu vazifeyi en iyi şekilde yerine getiren kimsedir. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır:

"Kardeşlerimin bana en sevimlisi, kusurlarımı bana hatırlatan kimsedir."276

"Kim, Müslüman kardeşini kötü bir işte görür ve gücü yettiği halde onu o işten vazgeçilmezse, ona hiyanet etmiştir."277

İslam, Müslümanları salih kimselerle dost olmaya teşvik eder. İmam Sadık (a.s) bu hususta şöyle buyurmuştur: "Kalbinin bir öğüt vericisi, nefsinin bir alıko-yucusu ve kendisine doğru yolu gösterecek (salih) bir dostu olmayan kimse, düşmanın boyunduruğu altına girer."278

Aynı şekilde İslam, Müslümanları, kötü, alçak ve cahil kimselerle oturup kalkmaktan sakındırmıştır. Hz. Nebiyy-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır:

"İnsanların en akıllısı, cahillerden kaçan kimsedir »279

Hz. Emir'ül-Müminin (a.s) da şöyle buyururlar:

"Kötü kimselerle oturup kalkmak, iyi insanlar hakkında kötü zanda bulunmaya sebep olur." 28°

"Kötü arkadaş, Allaha karşı isyanı, senin gözünde süslü (ve güzel) gösteren kimsedir."281

İslam önderleri, yüce sıfatlar ve ahlaki erdemlerden yoksun olan kimselerle dost olmayı, onlarla oturup kalkmayı şiddetle yasaklamışlardır. İmam Bakır (a.s) buyuruyor ki:

"Şu dört kişiyle dost ve arkadaş olma: Ahmak, cimri, korkak ve yalancı. Çünkü ahmak, sana yarar vermek isterken zarar verir; cimri de senden alır, ama sana

vermez; korkak ise (tehlike anlarında) senden ve valideyninden (ebeveyninden) kaçar; yalancı da (her zaman yalan konuştuğu için) bazen doğru konuşsa da sözüne inanılmaz (böylece ondan hiçbir fayda elde e-dilmez).282

Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) kötü arkadaşı "ölü" olarak adlandırmış ve şöyle buyurmuştur:

"Ölülerle oturup kalkmak, kalbi öldürür."

"Ölülerle oturup kalkmak da nedir, ya Resulallah?" diye sorulunca şöyle buyurmuştur: "İmandan sapmış ve Allah'ın hükümlerine baş eğmeyen kimselerle oturup kalkmak, ölülerle oturup kalkmak gibidir."283

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"Dostlarınızı iki huyla deneyin; bu iki huy onlarda olursa, onlarla dostluğunuzu sürdürün; olmazsa, onlardan uzaklasın: Namazları vaktinde kılmaya dikkat etmek; dar ve geniş günlerinde kardeşlerine iyilikte bulunmak."284

270 - Bihar'ül-Envar, c.75, Kitab'ul-Işret, s.57.

271 - Kehf suresi, 28. ayet.

272 - Bihar'ül-Envar, c. 15, Kitab'ul-İşret, s.51.

273 - Bihar'ül-Envar, c. 15, Kitab'ul-İşret, s.57.

274 - Sefinet'ül-Bihar, c.l, s.168.

275 -Bihar'ül-Envar, c. 15, Kitab'ul-İşret, s.51.

276 -Vesaü'üş-Şia, c.2, s.205.

277-Bihar'ül-Envar, c. 15, Kitab'ul-İşret, s.52.

278-Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.51.

279 -Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.52.

280 -Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.52.

281 -Bihar'ül-Envar, s.15, Kitab'ul-İşret, s.52.

282 -Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.52.

283 -Bihar'ül-Envar, c. 15, Kitab'ul-İşret, s.52.

284 -Vesail'üş-Şia, c.2, s.20.

CEHALETLE MÜCADELE CEHALETLE MÜCADELE

GÜLER YÜZLÜLÜK VE GÜZEL AHLAK

İnsanların birçoğu, saadet ve şakaveti (bedbahtlığı), mutluluk ve mutsuzluğu, servet, mal, makam ve mevkinin olup olmamasında aramaktadırlar. Ama İslam, saadetin, insanın manevi ve ahlaki değerini artıran şeylerden kaynaklandığına inanmaktadır.

Bu konular değerli ve tanınmış İslam önderlerinin sözlerinde açıklanmıştır. Bunlardan biri de, güzel ahlak ve güler yüzlülüktür. İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

"Güzel ahlak, kişinin saadetindendir." 285

Bu yüzden, alemlerin Rabbi olan Allah, Resulünü bu sıfatla övmüş, "Ve şüphesiz sen, pek büyük bir ahlaka sahipsin." 286 buyurmuştur.

Yine İslam'ın hızlı ilerleyişini de bu nedene dayandırarak şöyle buyuruyor:

"Eğer kaba ve katı yürekli olsaydın, onlar çevrenden dağılır giderlerdi."287

İyi ahlak ve güzel huyun İslam'da özel bir yeri vardır. İmam Bakır (a.s) buyuruyor ki:

"Ahlakı daha güzel olanın, imanı da daha kâmil olur''288

İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

"İnsanlardan aklı en kâmil olan, en güzel huya sahip olandır."289

"Allah (azze ve celle), sizin için din olarak İslamı beğendi. Siz de cömert ve güzel ahlâklı olarak ona layık Müslümanlar olun." 290

İslam, bazen de güzel ahlâkın ahiretteki iyi neticelerini hatırlatarak, insanları güzel ahlaklı olmaya teşvik ediyor. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

"Güzel ahlak sahibine, gündüzleri oruç tutup geceleri ibadete duran kimsenin sevabının aynısı verilir."291

"Ümmetimden en çok, (kalplerinde) Allah korkusu olan ve güzel ahlak sahibi olanlar cennete gireceklerdir." 292

İmam Sadık (a.s) da şöyle buyuruyor:

"Allah Teala, kuluna güzel ahlakından dolayı, Allah yolunda gece gündüz cihad eden kimseye verdiği sevabı verir."293

"Güneş buzu erittiği gibi güzel ahlak da günahları eritir (yok eder)."294

"(Buna karşılık) Sirke balı bozduğu gibi kötü ahlak da insanın amellerini bozar." 295

Nebiyy-i Mükerrem (s.a.a) de buyuruyor ki:

"Kötü ahlak sahibi, hiçbir zaman tövbe etmeye muvaffak olmaz. Çünkü bir günahtan tövbe eder, ondan daha büyük bir günaha düşer."296

İslam bazen de insanın, kötü ahlak sonucu duçar olacağı ferdi ve içtimai mahrumiyetlere değinerek, güzel ahlak sonucu elde edeceği faydaları beyan eder. İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

"İyilik etmek ve güzel ahlaklı olmak, ülkeyi bayındır eder, ömürleri uzatır."297

"Kötü ahlak sahibi, kendisine işkence etmektedir."298

Aziz İslam Peygamberi (s.a.a) akrabalarına şöyle tavsiyede bulunuyor:

"Ey Abdulmuttalib oğulları, sizler mallarınızla bütün insanları razı edecek değilsiniz (buna gücünüz yetmez). Öyleyse onlarla güler yüz ve güzel ahlakla karşılaşın (buna gücünüz yeter)."299

Güzel Ahlâklılık Nedir?

Hz. İmam Sadık (a.s) "Güzel ahlâklılık nedir?" diye sorulduğu zaman şöyle buyurdular:

"Alçak gönüllü olman, güzel söz söylemen ve insanlarla güler yüzle karşılaşmandır." 300

285-Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.83.

286 -Kalem suresi, 4.ayet.

287 -Âl-i İmran suresi, 159. ayet.

288 -Vesail'üş-Şia, c.2, s.220.

289-Vesail'üş-Şia, c.2, s.221.

290-Vesail'üş-Şia, c.2, s.445.

291 -Vesail'üş-Şia, c.2, s.221.

292 -Vesail'üş-Şia, c.2, s.221.

293 -Vesail'üş-Şia, c.2, s.221.

294-Vesail'üş-Şia, c.2, s.221.

295 -Vesail'üş-Şia, c.2, s.475

296-Vesail'üş-Şia, c.2, s.485.

297-Vesail'üş-Şia, c.2, s.221.

298-Vesail'üş-Şia, c.2, s.475.

299 -Vesail'üş-Şia, c.2, s.222.

300- Vesail'üş-Şia, c.2, s.222.

# Ahde Vefa

"Vefa" sözcüğü her yerde saygıyla anılan ve kendisine çok önem verilen bir kelimedir.

İslam açısından ahd ve antlaşmaya vefa; yüce insani erdemlerden sayılır. Kur'an-ı Kerim'de ahitlerine vefa edenler övülmüştür.301

Yine Kur'an-ı Kerimde, açıkça şöyle emredilir:

"Ahde vefa edin; çünkü ahit (ağır) bir sorumluluktur." 302

Allah'ın büyük peygamberi Hz. İsmail de şöyle övülmektedir:

"O, vaadinde doğruydu ve gönderilmiş bir peygamberdi."303

İslam açısından ahde vefa, dinin dayanaklarından biri olarak tanınmıştır. Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmaktadır:

"Ahde vefa, din ehli olan kimselerin nişanelerinden-dir."304

Nebiyy-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

"Ahdine vefa etmeyenin dini de olmaz."305

"Allah'a ve kıyamet gününe imanı olan, vaad ettiği zaman vefa etmelidir."306

Hz. Ali (a.s) şöyle buyuruyor:

"Ahde vefa, imanın belirtilerindendir."307

İslam, ahde vefasızlığı nifakın alametlerinden bilmiştir. Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır:

"Şu dört huy kimde olursa münafıktır; bunlardan biri de (onda) olursa, nifaktan bir pay onda vardır, demektir: Konuştuğu zaman yalan söylemek, söz verdiği zaman sözünde durmamak, ahileştiği zaman ahdini bozmak, düşman olduğu zaman da haddini aşmak. 308

Peygamberlerin Sünneti

Kur'an-ı Kerim, daha önce de dediğimiz gibi Hz. İsmail (a.s) i "vaadinde doğru" olmakla övüyor. İmam Sadık (a.s) bu hususta şöyle buyurmuştur:

"Hz. İsmail (a.s), bir adama, Mekke'nin dışında "Sıfah" denilen yerde kendisini bekleyeceğine dair söz verdi. Uzun bir müddet orada adamı bekledi, ama adam gelmedi. Mekke halkı Hz. İsmail'i arıyor, ama nerede olduğunu bilemiyorlardı.

Bir gün bir adam oradan geçerken şaşkınlık içinde gözleri ona ilişti ve: "Ey Allah'ın peygamberi, 'sen neredesin? Artık senin ayrılığına tahammül edemez olduk." dedi. Hz. İsmail: "Falan a-dam, o gelinceye kadar burada bekleyip bir yere gitmememi istedi, ben de kabul ettim.

O gelmeden buradan ayrılmam." dedi. Halk o adamı arayıp: "Ey Allah'ın düşmanı, Peygamber'e söz veriyor, sonra sözünde durmuyorsun değil mi?" dediler.

Adam yaptığı hatayı anlayarak Hz. İsmail'e gelip: "Ey Allah'ın Peygamberi, sana söz verdiğimi unutmuştum (beni bağışla)." dedi. Bu yüzden Allah Teala: "Kitapta İsmail'i de an; çünkü o vaadinde doğruydu." buyurur."309

Yine İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:"Resulullah (s.a.a) bir taş üzerinde oturmuşken birine: "Sen gelinceye kadar burada seni bekliyorum." diye söz verdi. Güneş şiddetle Resulullah'm oturduğu yere vurmaya başlayınca ashab: "Ya Resulullah, gölgeye gel-senize!" dediler.

Hz. Peygamber (s.a.a): "Ben, onu burada bekleyeceğim dedim. Eğer gelmezse, kıyamet gününe kadar buradan ayrılmam!" buyurdular."310

Bunlar gerçekte bizlere ahd ve antlaşmaya vefanın ö-nemini anlamamız için büyük bir derstir.

Şunu bilelim ki, eğer toplumumuzda ahde vefa ilkesine hakkıyla riayet edilirse,

birçok meseleler kendiliğinden çözümlenecektir.

301 -Bakara suresi, 177. ayet.

302 -İsra suresi, 34. ayet.

303- Meryem suresi, 54. ayet.

304- Sefinet'ül-Bihar, c.2, s.675.

305- Sefinet'ül-Bihar, c.2, s.294.

306 -Camî'us-Saadât, c.2, s.327.

307-Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.60.

308- Bihar'ül-Envar, c. 15, Kitab 'ul-lşret, s. 143.

309- Bihar'ül-Envar, c. 15, Kitab'ul-İşret, s. 144.

310 - Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.144.

İSTİŞARENİN ÖNEMİ

İnsanlar meselelerini nasıl halledeceğini ve nasıl onların üstesinden geleceğini düşünür. Sorunlara galip olmanın en iyi yollarından biri, başkalarına danışmak ve onların fikirlerinden yararlanmaktır. Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmaktadır:

"İstişare gibi bir dayanak yoktur."311 "İstişare, hidayet kaynağıdır."312

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır.

"Hiç kimse, (işlerinde başkalarına) danışıp da helak olmaz."313

Peygamber-i Ekrem (s.a.a) de şöyle buyurmaktadır:

"İhtiyat, (işlerinde) görüş sahiplerine danışıp onların sözüne bakmandır."314

Kur'an-ı Kerim Peygamber'e işlerde ashabıyla müşavere etmesini emretmekte 315 ayrıca Rablerine icabet eden, namazı dosdoğru kılan ve işlerini istişareyle yapan kimseleri de övmektedir.316

İslam, başkalarının görüşüne önem vermeyerek kendi görüşüyle hareket edenleri kınamaktadır. Hz. Ali (a.s) buyuruyor ki:

"Kendi bildiğiyle hareket edip danışmadan iş gören helak olur gider; insanlara

danışan ise, onların akıllarına ortak olmuş olur."317

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

"Kendi bildiğince davranan, sapıklıklar uçurumunun kıyısında durmuştur."318

Yine Hz. Ali (a.s), oğlu Muhammed b. Hanefiyye'ye şöyle vasiyet ediyor:

"Kendi bildiğiyle yetinip başkalarının görüşlerinden istifade etmeyen, kendini tehlikeye atmış olur. Çeşitli görüşlerden faydalananlarsa, hata yapacağı yeri bilir (de hataya düşmez.)319

311- Vesail'üş-Şia, c.2, s.207.

312- Vesail'üş-Şia, c.2, s.207.

313 -Vesail'üş-Şia, c.2, 5.207.

314 -Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.146.

315 -Âl-i İmran suresi, 159. ayet.

316 -Şura suresi, 38. ayet.

317 -Nehc'ül-Belağa, s. 1155.

318 -Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s. 146.

319- Vesail 'üş-Şia, c. 2, s. 208.

Kimlere Danışalım?

İslam, herkese danışmaya da müsaade etmemekte ve işlerimizde ehliyetli olan kimseleri bizlere tanıtarak onlara danışmamızı emretmektedir. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

"İşlerinde, Rablerinden korkan kimselere danış". 320

"İşlerinde, akıllı ve takvalı kişilere danış; çünkü onlar hayırdan başkasını emretmez. Onlara muhalefet etmekten sakın; çünkü akıllı ve takvalı kimselere muhalefet etmekte, dininiz ve dünyanız için zarardan başka bir şey yoktur."321

Bir başka hadiste de şöyle buyurulmaktadır: "İstişarenin birtakım şartları vardır Bunlara riayet e-dilmezse, zararı faydasından daha çok olur. İstişare edilen kişi, akıllı, hür ve dindar, dost ve kardeş olmalı, derdini ve sırrını iyice ona anlatmalı, o da onu gizli tutmalıdır.

Çünkü akıllı olduğu için onun fikrinden yararlanırsın; hür ve dindar olduğu için senin hayrına olanı söylemeye çalışır, dost ve kardeş olduğu için sırrını gizli tutar; derdini ve sırrını iyice ona anlattığın, o da aynen senin gibi, senin derdinden haberdar olduğu için de istişarede herhangi bir eksiklik olmaz." 322

İslam, bu konuda kişilerin makam ve mevkisine de bakmamaktadır. Gördüğümüz gibi Peygamber (saa)'i de ashabıyla müşavere etmekle görevlendiriyor. İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

"İnsanın istişare ettiği zaman küçüleceğini, alçalaca-ğını zannetmeyin, Allah, onu daha da yüceltir ve işlerin en hayırlısına ve Allah'a en yakın olanına hidayet eder."

İmam Rıza (a.s) değerli babası İmam Musa b. Cafer (a.s) hakkında şöyle buyurmuştur:

"Aklı, bütün insanların aklından üstün olduğu halde, bazen zenci olan kölesiyle de müşavere ediyordu. Kendisine: "Böyle birisiyle mi müşavere ediyorsun?" diye itiraz edilince: "Olur ki Allah Teala, meseleyi onun diliyle halleder." buyurdu.324

İslam, güzel huylardan yoksun kötü sıfatların sahibi kimselerle istişare etmeyi yasaklamıştır. Bu konuda Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) Hz. Ali (a.s)'a şöyle buyurmuştur:

"Korkağa danışma; çünkü o işleri sana zorlaştırır."

Tutkuna da danışma çünkü o da senin tutkunluğunu artırır (maslahatının ne olduğuna dikkat etmez)."325

İstişarede Hıyanet Etmeyin!

İslam, insanları, işlerini birine danışarak yapmaya çağırdığı gibi Müslümanlara asla istişarede hiyanet etmemelerini ve asıl görüşlerini söylemelerini emretmektedir. Hz. Ali (a.s) bu konuda şöyle buyuruyor:

"Ben, istişarede Müslümanlara hiyanet eden kimseden beri ve uzağım."326

Kendisine danışılan kişi, halkın güvendiği kimsedir (onlara hiyanet etmemelidir.)"327

320 -Vesail'üş-Şia, c.2, s.207

321 -Vesail'üş-Şia, c.2, s.207.

322-Vesaü'üş-Şia, c.2, s.208.

323-Vesail'üş-Şia, c.2, s.207.

324 -Vesail'üş-Şia, c.2, s.208.

325 -Vesaü"üş-Şia, c.2, s.208.

326 -Bihar'ül-Envar, c.75, Kitab'ul-İşret, s.144.

327 - Vesail 'üş-Şia, c. 2, s. 208.

Yolculukta

Birçok nimetler, başarılar ve tecrübeler, yeryüzünde dolaşmak ve dünyanın muhtelif yerlerini gezme sonucu elde edildiğinden İslam, halkı yolculuğa çıkmaya teşvik etmiştir. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır:

"Yolculuğa çıkın, sıhhatli olasınız. Yolculuğa çıkın, kazanç elde edesiniz."328

Ama İslam yolcu için evinden çıktığı andan itibaren tekrar evine dönünce ye kadar psikolojik ve sosyal açıdan önemli olan hüküm ve emirler beyan etmiştir. Mesela, yolculuğa çıkmak isteyenin, önce kendisine iyi bir arkadaş bulmasını tavsiye eder.

Bu konuda Hz. Resul-i Ekrem (s.a.v) şöyle buyuruyor:

"İnsanların en kötüsünü size bildireyim mi? (İnsanların en kötüsü) Yalnız yolculuğa çıkan, misafiri kovan ve kölesini döven kimsedir."329

İslam, Müslümanların daima Allah'ı anmalarını ve hiçbir zaman O'nu unutmamalarını istemektedir. Bu yüzden yolcuya da hareket etmek istediği zaman dua etmesini emretmektedir. Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuşdır:

"Kişinin yolculuğa çıkmak istediği zaman ailesi arasında kendi yerine bırakacağı en iyi şey, iki rekat namaz kılıp:

"Allah'ım, Kendimi, ehlimi, malımı, soyumu, dünyamı, ahiretimi, emanetimi ve işimin akibetini sana e-manet ediyorum." demesidir. Kim bunu yaparsa, Allah ona istediğini verir (onu ve ona ait olanları korur)." 33°

Birçoklarının, bazı günlerin yolculuk için iyi, bazı günlerin de kötü olduğunu zannetmelerinin tersine İslam, "ne zaman isterseniz, Allah'a güvenerek ve O'nun yolunda infakta bulunarak yolculuğa çıkabilirsiniz." demektedir.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

"Sadaka ver ve istediğin gün yolculuğa çık." 331

Yine İmam Sadık (a.s) a "Çarşamba veya diğer herhangi bir günde yolculuğa çıkmanın bir sakıncası var mı?" diye sorulunca şöyle buyurdular:

"Yolculuğuna sadakayla başla ve Ayet'el-Kürsi oku( istediğin zaman yola çık)." 332

Yine İmam Bakır (a.s) ve İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır:

"Babam, ayın son çarşambası gibi halkın kötü bildiği bir günde yolculuğa çıktığı zaman sadaka verir, öyle çıkardı." 333

Yol arkadaşlan, birbirlerine karşı son derece saygılı ve sevgili olmalı, yolculuklarını sefa, samimiyet ve güleryüzlülükle sona erdirmelidirler. Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyururlar.

"Kendi azığından arkadaşlarına da vermek, onlara karşı güzel ahlâklı olmak ve onlarla günah olmayacak şekilde şaka yapmak yolcunun karakterindendir. " 334

Yolculukta yanına fazla ve güzel azık alıp arkadaşlarına da vermek, onlardan ayrıldıktan sonra sırlarını gizlemek ve Allah'ın gazabına sebep olmayacak konularda onlarla şaka yapmak kişinin karakterliliğinden-dir.335

Yine Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Birlikte yolculuğa çıkan kimselerin, beraberlerinde götürdükleri azıkları çıkarıp hep birlikte yemeleri sünnettendir. Çünkü bu, onların kendileri için daha hoş, ahlâkları için de daha güzeldir."336

"Yolculuğa çıktığı zaman yanına güzel azık almak, kişinin yüceliğindendir."337

Yol arkadaşlarının hepsi, kendisini ötekilerle eşit bilmeli, onlara üstünlük taslamamak, arkadaşlarına hizmet etmeyi kendisi için bir iftihar saymalıdır. Aziz İslam Peygamberi (s.a.a) şöyle buyuruyor:

"Bir topluluğun efendisi, yolculukta onlara hizmet e-denidir."338

Yine Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) ashabından bir grup ile birlikte çıktığı bir yolculukta bir koyun kesip yemek yapmak istediklerinde ashaptan biri koyunu kesme vazifesini, diğeri derisini yüzmeyi, bir başkası onu parçalayıp doğramayı, dördüncüsü de onu pişirmeyi üstlenince Hz. Peygamber (s.a.a): "Odun toplamak da bana ait" buyurdu. Ashap: "Ya Resulullah! Bunu da biz yaparız." dediler. Hz. Resul-ü Ekrem (s.a.a): "Evet, yapabileceğinizi biliyorum; ama Allah, arkadaşları içerisinde kendisi için bir ayrıcalık gözeten kulunu sevmez." buyurdu, sonra da kalkıp odun toplamaya başladı.339

İmam Seccad (a.s) daima kendisini tanımayan bir toplulukla yolculuk yapar ve onlara yol arkadaşlarına hizmet edenlerden biri olmayı şart koşardı. Bir defasında yine kendisini tanımayan bir toplulukla yolculuk yaparken yol esnasında bir adam onu görerek tanıdı.

Kafile ehline: "Bunun kim olduğunu biliyor musunuz?" diye sordu. "Hayır, bilmiyoruz." diye cevap verdiler." Bu, Ali b. Hüseyin'dir." denilince bunu duyan kafile ehli, İmam Seccad (a.s)'ın üzerine üşüşerek elini ayağını öpmeye başlayıp: "Ey Allah Resulünün oğlu, bizi cehennem ateşine mi sokmak istiyordun?" Alah korusun, elimiz veya dilimizden sana karşı bir saygısızlık çıksaydı, ne yapardık?

İlelebet bedbaht olmaz mıydık? Niçin böyle yaptınız?" diye yakındılar. İmam şöyle buyurdu: "Ben bir defa beni tanıyan kimselerle yolculuk yaptım. Onlar Allah Resulü'nün hatırı için bana hakketmediğim saygıyı gösterdiler. Sizin de öyle yapacağınızdan korktuğum için kendimi tanıtmamayı daha uygun buldum." 34°

İslam, yol arkadaşlarının haklarına saygılı olmamızı ve bu hakları en iyi şekilde yerine getirmemizi emretmektedir. Bu yüzden Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmaktadırlar:

"Hastalandığı zaman arkadaşlarının kendisini üç gün beklemeleri yolcunun hakkıdır."341

İslam, "yol arkadaşınızdan ayrılmak istediğiniz zaman birkaç adım onu uğurlayın da sonra ayrılın" diye emretmektedir.

İmam Sadık (a.s) bu konuda şöyle buyuruyor:

"Bir gün Hz. Ali (a.s) yolda bir zimmi (İslam devletinin himayesinde yaşayan Hıristiyan veya Yahudi) ile karşılaştı. Zimmi, O hazretin nereye gittiğini sorunca "Kufe'ye gidiyorum" dedi.

Yollarının ayrıldığı yere vardıkları zaman arkadaşının Küfe yolunu bırakıp onun gittiği yola yöneldiğini gören zimmi şaşkınlıkla: "Siz Kufe'ye gitmek istemiyor muydunuz?" diye sordu. Hz. Ali (a.s) "İstiyordum." dedi.

Zimmi: "Küfe yolundan ayrılmışsın, biliyor musun?" deyince Ali (a.s): "Biliyorum." buyurdu. Zimmi: "Peki, öyleyse niçin benimle bu tarafa doğru geliyorsunuz?" diye sordu. Hz. Ali (a.s) "Kişinin, arkadaşından ayrılmak istediği zaman onu bir miktar uğurlaması, iyi arkadaşlık ve samimiyettendir. Peygamberimiz bize böyle emretmiştir." buyurdu.

Zimmi: "Gerçekten de peygamberiniz böyle bir şeyi size emretmiş mi?" diye sorunca Hz. Emir'ül-Müminin (a.s) "Evet, Peygamber (s.a.a) her zaman böyle yapmamızı emretmiştir." Buyurdu.

Zimmi: İnsanlar, (boşuna ona uymamış) demek onun güzel ahlakına âşık oldukları için ona uymuşlardır. Seni şahit tutuyorum ki ben de senin dinin üzerineyim." dedi ve geri dönerek Emir'ül-Müminin (a.s) ile birlikte Kufe'ye geldi. Kufe'de bu yol arkadaşının Müslümanların halifesi Hz. Ali (a.s) olduğunu öğrenince de tüm

şüphelerini atarak Müslüman oldu." 342

İslam, yolculuktan dönüşümüz de ailemiz için ufak da olsa mutlaka bir hediye getirmemizi tavsiye ediyor. Çünkü bu iş, yolcu ile ailesi arasında sevgi bağlarının güçlenmesini sağlar.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyorlar:

"Sizden birisi yolculuktan döneceği zaman ailesi için bir taş da olsa, mutlaka gücü yettiği bir hediye götürsün.

İslam, hacılara ve dini yolculuklara çıkan diğer kimselere özel bir saygı göstermiştir. İmam Seccad (a.s) şöyle buyuruyor:

"Kim, Allah'ın evini ziyarete gitmiş olan bir kimsenin, evinin ihtiyaçlarını karşılar, onun malını ve ırzını korursa, bizzat hacca gitmiş ve Hacer'ül-Esved'i öpmüşcesine onun sevabının aynısı buna da verilir." 344

"Ey hacca gitmeyenler, hacıların gelişini birbirinize müjde vererek sevinin, onlarla tokalaşın ve onlara saygı gösterin. Çünkü bu, onların sevabına ortak olmanıza sebep olur."345

İslam yolcuya, yolculuğuna Allah'ın adı ve O'na iba-Idet ile başladığı gibi Allah'ın zikriyle de tamamlamasını emretmektedir. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuşlardır:

"İnsan yolculuktan dönüp evine girdiği zaman her şeyden önce yıkanıp iki rekat namaz kılmalı ve secdeye varıp yüz defa Allah'a şükretmelidir."346

328 -Bihar'ül-Envar, c. 16, s.57

329 -Bihar'ül-Envar, c. 15, Kitab'ul-lşret, s.41.

330-Vesail'üş-Şia, c.2, s.182,

331 -Füru'ül-Kafi, c.l, s.244.

332 -Füru'ül-Kafi, c. I, s.244.

333- Vesail'üş-Şia, c.2, s. 1 82.

334- Bihar'ül-Envar, c. 16, s.75.

335- Bihar'ül-Envar, c. 16, s.75.

336- Bihar'ül-Envar, c.16, s.76.

337- Bihar'ül-Envar, c. 16, s.76.

.338-Bihar'ül:Envar, c.16, s. 77.

339- Bihar'Ul-Envar, c.16, s.87.

340- Vesaü'üş-Şia, c.3, s. 189.

341 Usul'ül-Kafi, s.625.

342- Usul'ül-Kafi, s.626.

343- Vesait'üş-Şia, c.2, s. 193.

344- Fes ail'üş-Şia, c.2, s. 189.

345- Vesail'üş-Şia, c.2, s. 191.

346- Bihar'ülEnvar, C. J5, s.80

CİHAD

Yeryüzünde şimdiye kadar toplumsal ayaklanma neticesinde gerçekleşmiş bütün inkılaplar, muhalefetlere maruz kalmıştır. Muhalifler, ya inançlarına ters düştüğü için veya menfaatleri elinden alındığı için, inkılapla, gelen rejimleri yıkmaya çalışırlar.

Sadece birtakım ferdi farz ve haramlarla yetinmeyip, bütün hayatı kuşatan ilkeleri ve programları uygulamayı amaçlayan mukaddes İslam dini de aynı muhalefetle karşılaşmaktadır.

Açıktır ki bu kısım sürtüşme ve çarpışmalarda başarılı ve galip taraf olabilmenin, fedakârlık ve özveriye ihtiyacı vardır. İslam, bu fedakârlığı, "cihad" ve "Allah yolunda mücadele" unvanı altında salahiyeti olan ve birtakım şartlara haiz bulunan Müslümanlara farz kılmıştır.

Çünkü, ferdi ve içtimai emirleri içeren bu mukaddes din, ancak bu vesileyle güçlenir ve azamet bulur.

Hz. Ali (a.s) buyuruyor ki:

"Allah Teala cihadı, İslam'ın aziz ve güçlü olması i-çin farz kıldı."347

Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) de şöyle buyurmuşlardır:

"Cihad edin, çocuklarınıza yücelik ve azameti miras bırakın."348

"Hayrın hepsi, kılıçta ve kılıcın gölgesinin altındadır. İnsanlar ancak kılıçla düzelirler. Kılıçlar, cennet ile cehennemin anahtarlarıdır."349

Hz. Ali (a.s) dünya ve ahiret mutluluğunun ancak kılıçla elde edileceğini bildirerek şöyle buyuruyor:

"Allah, cihadı farz etti, onu büyük bildi ve dinin yardımcısı kıldı. Allah'a andolsun, onsuz ne dünya düzelir, ne de din."350

Hiç şüphe yok, eğer Müslümanlar bu kutsal vazifeyi yapmakta gevşeklik ederlerse, bu mukaddes din, düşmanlarının saldırıları neticesinde zayıf düşer, Müslümanlar da düşman bir hükümetin sultası altında zelil olurlar ve yavaş yavaş akâid ve ferdi hükümleri hayata bakımından da bozguna uğratılırlar.

Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki: "Kim cihadı terkederse, Allah ona zillet elbisesi giydirir ve onu geçiminde fakirliğe duçar eder, dininde de helaket (helak olmaya) ve sapıklığa uğratır..."351

Hz. Ali (a.s) de şöyle buyuruyor:

Gerçekten de cihad (Allah yolunda savaş), cennet kapılarından bir kapıdır; Allah onu özel dostlarına açmıştır. Cihad, takva elbisesi, Allah'ın koruyucu zırhı ve sağlam kalkanıdır.

Kim ona rağbet göstermez de onu terkederse, Allah ona zillet elbisesi giydirir; belalar onu sarar, zebun olur, kalbini cehalet kuşatır; hak yine üstün olur, o ise cihadı bıraktığından dolayı alçalır, zorluklara düşer, adalet ve insaftan mahrum kalır..."352

Allah (azze ve celle), bu büyük farizaya o kadar ö-nem vermiştir ki, Kur'an-ı Kerim'in yüz kırktan fazla ayetinde cihad mevzuuna değinmiş ve mücahitlerin Allah indinde büyük ve yüce bir makama sahip olduğunu beyan etmiştir. Bir ayette şöyle buyrulmaktadır.

"Allah yolunda öldürülenleri sakın ölüler sayma. Hayır, onlar diridirler, Rableri katında nzıklanmaktadırlar. Allah'ın kendi fazlından onlara verdiğiyle hoşnutturlar.

Arkalarından henüz kendilerine kavuşmayan (savaş-çı)lara da hiçbir korku olmadığı ve asla üzülmeyecekleri için sevinirler. Onlar, Allah'tan (kendilerine verilen) bir nimet ve bir fazladan ve gerçekten de Allah'ın, müminlerin ecrini boşa çıkarmadığından dolayı sevinç i-çindedirler."353

Hz. Ali (a.s) ashap ve yaranını cihada teşvik ettiği bir sırada bir genç ayağa kalkarak Allah yolunda savaşanların ecrini sordu. Ali (a.s) şöyle buyurdu: "Zât'üs-Selasil gazvesinden dönüyorduk. Ben, Resulullah (s.a.a)'in devesinin terkine

binmiştim. Aynı soruyu ben Resulullah'a sorduğum zaman, şöyle buyurdular:

"(Allah yolunda) savaşanlar, savaşa niyet ettikleri zaman, Allah onlar için cehennem ateşinden kurtuluşu yazar; savaş için donandıkları zaman, Allah Teala, onlarla meleklerine övünür; aileleriyle vedalaştıkları zaman da taşlar ve duvarlar onlara ağlar ve yılanın derisinden sıyrıldığı gibi, onlar da günahlarından sıyrılıp çıkarlar!"354

İslam, cihadı herkese farz bilmemekte, kadınları, yaşlıları, körleri, müzmin hastalığı olanları ve mali yönden sıkıntıda bulunanları, cihad kanunundan istisna etmektedir.355

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

"Üç taifenin duası kabul olur. Onlardan biri de, Allah yolunda savaşan kimsedir. Bu yüzden gıyabında onun hakkında nasıl davranacağınıza dikkat edin." 356

Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyururlar:

"Kim bir savaşçının mektubunu (ailesine) iletirse, bir köleyi azad etmiş gibi sayılır ve onun savaşının sevabına ortak olur."357

"Kim bir savaşçıya güzel bir söz söyleyerek onu teşvik ederse, kıyamet günü Allah ona tahiyyet eder, melekler de selâm ve hoş geldin, diyerek onu karşılarlar."358

347- Nehc'ül-Belaga, s. 1187.

348- Füru'ül-Kafı, c.l, s.329.

349- Füru'ül-Kafi, c.l, s.327.

350- Füru'ül-Kafi, c.l, s.329.

351- Füru'ül-Kafı, c. 1, s.327.

352- Nehc'ül-Belaga, s.58.

353-Alî İmran suresi ayet 169-171.

354- Müstedrek'iil-Vesail, c.2, s.243.

355-Şerai'ül-İslam, s.87.

356- Vesaü'üş-Şia, c.2, s.417.

357- Vesail'üş-Şia, c.2, s.417.

358- Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.245.

Savaş Meydanında

İslam'dan önce ve İslam'dan sonra Müslüman olmayan milletler arasında vuku bulan savaşlarda kati, namusa tecavüz ve malları yağmalama konusunda askerlerin önünde hiçbir engel yoktu.

Çünkü savaş onların arasında inanç, kanun ve insanlık esası üzerine değil, zorbalık ve sömürü esası üzerine bina edilmişti. Ama İslam'ın zuhuruyla savaş konusunda yeni bir fasıl açıldı.

Çünkü İslam, saldırıyı önleme veya fitne ateşini söndürme dışında başka bir şeyi amaçlayan her türlü saldırı savaşını yasaklamıştı.

Kur'an-ı Kerim şöyle buyurmaktadır:

"Sizinle savaşanlara karşı Allah yolunda savaşın, (ancak) zulmetmeyin. Elbette Allah, zulmedenleri sevmez."359

Buna göre açıktır ki, İslam savaşları sadece zulüm ve haksızlıkları ortadan kaldırmak için yapılmış, herhangi siyasi veya ekonomik bir faktör bu savaşlarda etkili olmamıştır. Bu yüzden Kur'an-ı Kerim bir başka ayette de şöyle buyuruyor:

"(Yeryüzünde) fitne kalmayıncaya ve din (yalnız) Allah'ın oluncaya kadar onlarla savaşın. Eğer vazgeçerlerse, artık zulüm yapanlardan başkasına karşı düşmanlık yoktur."360

Bu ve benzeri ayetler, İslami savaşların asıl hedefini göstermektedir.

Bu hedefe yardımcı olabilmek için de İslam orduları, karşılaştıkları toplulukları önce İslam'a davet etmekle ve Müslüman oldukları veya cizye ödemeyi kabul ettikleri takdirde kendileriyle savaşılmayacağım onlara bildirmekle yükümlüdürler.

Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a), Hz. Ali (a.s)'ya şöyle buyurdular:

"Birini İslam'a davet etmeden kesinlikle onunla savaşma. Allah'a andolsun ki, Allah'ın senin elinle bir insanı hidayet etmesi, senin için güneşin doğup battığı yerlere hükmetmekten daha hayırlıdır."361

İslam, Müslüman savaşçılardan daima asıl hedeflerini göz önünde bulundurmalarını ve cihattan maksadın fitne ateşini söndürmek, zulüm ve haksızlığa son vermek ve insanları hak dine davet etmek olduğunu bilmelerini, hatta şiarlarının (parolalarının) bile Allah'ın adıyla olmasını istemektedir.

Hz. Ali (a.s) şöyle buyuruyor:

"Resulullah (s.a.a) "Savaştan önce kendinize bir parola seçin ve parolanızda Allah'ın sıfatlarından bir isim bulunsun" diye emretti."362

Yine İslam, sadece bu mukaddes hedef önünde engel teşkil eden kimselerle savaşmayı emretmektedir. Bu yüzden Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

"Müşrikleri öldürün, ama yaşlılara ve çocuklarına dokunmayın. "363

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

Hz. Resulullah (s.a.a) bir grubu savaşa göndermek istediği zaman onları çağırtır, önünde oturtur, sonra şöyle buyururdu: "Allah'ın adıyla, Allah'ın yardımıyla, Allah'ın yolunda ve Resulullah'm dini üzere hareket edin.

Düşmanlarınıza karşı haddi aşmayın, onların u-zuvlarım kesmeyin, sözünüzde durun, kocamış erkeği, çocuğu ve kadını öldürmeyin, ağaçlan kesmeyin, ancak mecbur kalırsanız o başka;

Müslümanların en küçüğünden en büyüğüne kadar herhangi biri müşriklerden birine eman verirse, Allah'ın sözünü işitinceye kadar emandadır, ondan sonra eğer size uyarsa sizin din kardeşiniz sayılır, uymazsa da onu emniyette olduğu yere ulaştırın ve Allah'tan yardım dileyin."364

Burada İslam'a özgü bir konunun altını çizmek istiyoruz. O da şudur: Müslümanlardan her biri, müşriklerden bir veya birkaç kişiye (on kişiye kadar) eman verme hakkına sahiptir.

Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyururlar:

"Müslümanların taahhüdü birdir; en küçükleri bile taahhüt verebilir."365

İmam Sadık (a.s) bu cümleyi şöyle açıklıyor:

"Yani, eğer İslam ordusu müşriklerden bir grubu muhasara eder, onlardan biri de gelip: "Bana eman verin de sizin büyüğünüzle görüşüp konuşayım" der ve İslam askerlerinin en küçüğü ona eman verirse, en büyüğünün de bu emana saygılı olması gerekir."366

Yine İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

"Hz. Ali (a.s) bir kölenin, müşriklerin kalelerinden bir kale ehline vermiş olduğu emanı kabul edip "O da (köle) müminlerdendir (dolayısıyla da emanı geçerlidir)" buyurdu.36?

Buradan anlıyoruz ki; İslâm kendi askerlerinin şahsiyetine çok önem vermekte ve Müslümanlar arasında makam ve rütbe ayrıcalığı gibi suni üstünlükleri kabul

etmemektedir.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

"Eğer Müslümanlardan bir taife, bir şehri muhasara ederse, şehrin ahalisi de onlardan eman istediğinde Müslümanlar bazı nedenlerden dolayı onların isteğini kabul etmedikleri halde, onlar isteklerinin kabul edildiğini zannederek teslim olurlarsa, emanda olurlar."368

359- Bakara suresi, 190. ayet

360- Bakara suresi, 193. ayet.

361- Vesail'üş-Şia, c. 2, s. 421.

362- Müstedrek'ül-Vesail, c.2, 5.265.

363- Vesail'üş-Şia, c.2, s.425.

364- Vesail'üş-Şia, c.2, s.424.

365- Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.250.

366- VesüU'üş-Şia, c.2, s.425.

367-, Vesait'üş-Şia, c.2, s.425.

368 - Vesail'üş-, c.2, s.425

Yargılama Makamı

İslam, çekişme ve anlaşmazlığı yasaklamıştır. Hz. Ali (a.s) buyuruyor ki:

"Münakaşa ve husumetten çekinin; çünkü münakaşa ve husumet, din kardeşlerinin kalplerini birbirine karşı hasta eder ve kalplerde nifak dikenini bitirir."369

Ama bazen kişilerin anlaşamamaları neticesinde bunu halledecek mahkeme ve yargının gerekli ve kaçınılmaz olduğunu da inkâr edemeyiz. Bu gibi durumlarda İslam, tarafların hüküm vermeye salahiyeti olan kimselere başvurmalarım emretmektedir.

Hz. Ali (a.s) salahiyeti olan kimseleri yargıçlığa teşvik etmek için şöyle buyuruyor:

"İnsanların en hayırlıları, hak ile hükmeden kadılardır." 370

Bu kişileri tanımak için de Malik-i Eşter'e şöyle emrediyor:

"Halkın arasında hüküm vermek için idaresine memur olduğun insanların en üstününü seç, öyle birini (seç) ki işler ona zor gelmesin, hasımlar ona bir görüşü zorla yükleyemesinler, yanlışta direnmesin, hakkı anlayıp bildikten sonra ona dönmekten çekinmesin, tamah-kâr olmasın, azıcık bir araştırmayla hüküm vermesin,

meseleyi iyice araştırıp incelemekten geri kalmasın, şüpheli konularda hemen hüküm vermesin. Ancak apaçık delillere uysun, hasmın sık-sık müracaatı onu sıkıp usandırmasın;

işlerin hakikatini ortaya çıkarmakta herkesten sabırlı olsun, gerçek bilindikten sonra da kesin hükmü versin, övülmek onu kibre sevketmesin, aldatıcı sözlere kanmasın. Bu çeşit kişiler ise pek azdır."371

İslam, yargının adalet üzere olmasını buyurmuş, zalim yargıçları şiddetle tehdit etmiştir. Kur'an-ı Kerim, onları bir yerde fâsık 373, bir yerde zalim, 374 bir yerde de kâfir375 olarak tanıtmıştır.

İmam Sadık (a.s) da şöyle buyurmuştur:

"Kim iki dirhem hakkında dahi Allah'ın indirdiğinden başkasıyla hükmederse kâfir olur."376

Bunun tabii bir neticesi olarak da Allah'ın rahmeti kesilir.

İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

"Hâkimler, yargılarında zulmettikleri zaman, gökten yağmur inmez."377

Hâkimin ne kadar hassas bir vazifesi olduğunu bildirmek için de Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuşlardır:

"Halkın arasında hükmedinceye kadar hâkimin dili, tutuşmuş iki ateş parçası arasındadır. Verdiği hüküm adilâne olursa cennete, aksi takdirde cehenneme gider."378

İslam'ın hâkime verdiği emirlerden, bu mukaddes dinin adalet ilkesine ne kadar önem verdiğini anlayabiliriz. İmam Ali (a.s) Muhammed b. Ebi Bekr'i, Mısır'a vali tayin ettikleri zaman ona şöyle emrediyor:

"Onlar için (şefkat) kanatlarını ger; onlara karşı yumuşak davran; güler yüzlü ol; onları eşit tut; böylece kodamanlar onların yararına zulmedeceğinden ümitlenmesin; zayıflar da adaletinden me'yus olmasınlar.379

Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) de şöyle buyururlar:

"Müslümanlar arasında hüküm vermeğe mübtela olan kimse, bakışlarında, işaretlerinde ve oturması için seçtiği yerde, adalete riayet etmeli, sesini, birine, ötekisinden fazla yükseltmemelidir."380

Bu yüzden İmam Ali (a.s) Ebu'1-Esved-i Dueli'yi kadılığa atayıp sonra da azledince, bunun sebebini soran Ebu'l-Esved'e şöyle buyuruyor: "Sesini hasmının sesinin üstüne yükselttiğini gördüm (de seni bu makamdan aldım)"381

İslam, hâkimin hiçbir şekilde tarafların birine yardımcı olmasına müsaade etmemektedir. Bu yüzden Hz. Peygamber (s.a.a) hâkimin şahitlere yol göstermesini yasaklamıştır.382

İslam, halkın istedikleri zaman rahatlıkla kadı veya hâkimi görebilmeleri için kadının (hâkimin) kendisi için, kapıcı tutmasını men'etmiştir. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Kim, Müslümanların bir işini üstlenir de kendisi i-çin kapıcı tayin ederek halkın rahatça kendisini görmesine mâni olursa, (kıyamet günü) Allah ondan lütfunu keser, ve o istek ihtiyaçlarına kavuşamaz."383

Hz. Ali (a.s), Şüreyh'e, evinde kadılık yapmaktan kaçınmasını ve bu işi mescitte (camide) yapmasını emrediyor.384 Çftnkü mescit, herkesin rahatça girebileceği, dolayısıyla da mahkemenin aleni olacağı bir yerdir.

İnsanın aç, sinirli ve uykulu olduğu zaman doğru bir hüküm vermesi zor olur. Bu yüzden Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) hâkimin aç veya sinirli ya da uykulu olduğu zaman hüküm vermemesini emrediyor.385

İlginçtir ki İslam, herkese aynı gözle bakabilmeleri i-çin kadı ve devlet başkanlarını alım-satmı ve ticaret yapmaktan sakındırmıştır. Ancak, kendileriyle ticaret yaptığı kimseler onu tanımazlarsa, bunun bir sakıncası yoktur.

Çünkü bu vesileyle bazılarıyla tanışıp dost olması, dolayısıyla da onlar hakkında hak ve adaletle hükmedememesi muhtemeldir. Bu yüzden Hz. Ali (a.s) buyuruyor ki:

"İdaresi altında bulunan kimselerle ticaret yapan bir vali, kesinlikle adaletle davranamaz." 386

Rivayet edilmiştir ki, Hz. Ali (a.s) bir gömlek almak için çarşıya gitti. Başvurduğu ilk iki satıcı kendisini tanıdıkları için onlardan gömlek almadı. Sonunda kendisini tanımayan genç bir satıcı bulup ondan gömlek aldı.387

İslam, hâkimin dâva taraflarından hiç birini misafir etmemesini emretmektedir. Öyle ki bir kaç gün Hz. A-li'ye misafir olduktan sonra, hasmıyla birlikte gelip dâva

açan bir adama Hz. Ali (a.s) çok kızmış ve şöyle buyurmuştu:

"Benden uzaklaş; çünkü Resulullah, hâkimin, dâva taraflarından biri bulunmadan diğerini misafir etmeyi nehyetmiştir.388

Rüşvet Veren Ve Rüşvet Alan

Burada şunu da hatırlatmak gerekir ki İslam, rüşvet vermek ve rüşvet almayı önleyebilmek için şaşırtıcı derecede çaba göstermiştir. Öyle ki, hadislerde rüşvet alan kişi, kâfir olarak adlandırılmıştır. 389

Aziz Peygamberimiz (s.a.a) bu hususta şöyle buyuruyor:

"Allah rüşvet verene de, rüşvet alana da, ikisinin arasında vasıta olana da lanet etsin." 390

Yine buyuruyor ki:

"Sakın rüşvet almayın. Çünkü rüşvet, küfürdür ve rüşvet alan kimse cennetin kokusunu duymayacaktır."391

Bunun için de Hz. Ali (a.s), Malik-i Eşter'e şöyle emrediyor:

"Hâkime fazlasıyla bağışta bulun ki, ihtiyaçlarını kolayca giderebilsin, halka muhtaç olmasın. (Böylece de rüşvet alma düşüncesine kapılmasın)."392

369- Usul-ül-Kafi, s.451

370- Bihar'ül-Envar, c.24, s.7.

371- Nehc'ül-Belağa, s.1000.

372- Bihar'ül-Envar, c.24, s.9.

373- Maide suresi, 47. ayet.

374- Maide suresi, 45. ayet.

375 - Maide suresi, 44. ayet

376 - Bikar'ül-Envar, c.24, s.6.

377 - Bilıar'ül-Envar, c.24, s.6.

378- Vesail-üş Şia, c. 3, s. 396.

579 - Nehc'ül-Belağa, s.877

380 - Cevahir'ül-Kelami, Kitab'ul Kaza.

381 - Miistedrek'ül-Vesail, c.3, s.197.

382 - Müstedrek'ül-Vesail, c.3, s.195.

383 - Cevahir'ül-Kelam, Kitab'ul-Kazâ.

384 - Müstedrek'ül Vesail, c.3, s.197.

385 - Vesail"üş-Şia, c. 3, s. 3 95.

386 - Cevahir'ül-Kelam, Kitab'ul-Kazâ.

387- Cevahir'ül-Kelam, Kitab'ul-Kazâ.

388 - Vesaü'uş Şia, c. 3, s. 395.

389 - Bihar'iil-Envar, c.24, s.9

390 - Bihar'iil-Envar, c.24, s.9.

391 - Bihar 'ül-Envar, c.24, s.9.

392 - Nehc'ül-Belağa, s. 1001

İSLAM'DA İŞ VE ÇALIŞMA

İslam'ın asıl hedefi, insanları doğru yola hidayet etmek, fikir ve ruhlarını yüceltmek ve manevi erdemlerini geliştirmektir ama, bu hedefe ulaşmanın şartlarından birisi insanın kendi geçimini temin edebilecek rızkını kazanmasıdır.

Hatta mümkünse iktisadi durumunun sağlam olmasıdır. İnsan, geçim sıkıntısı olmadığı yada iktisadi durumu iyi olduğu zaman ruhunun tekâmülü için daha iyi çalışılabilir. Bu yüzden Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyururlar:

"İlahi takvayı elde edebilmek için, zenginlik ne de güzel yardımcıdır.393

İmam Sadık (a.s) da şöyle buyuruyor:

"Âhireti kazanmak için dünya ne de iyi yardımcıdır."394

İslam, başkalarına yaslanmayı, başkalarının eline bakmayı şiddetle kınamıştır. Çünkü bu durum, insanı çeşitli günahlara sevkeden ve zillete düşmesine sebep

olan çirkin hallerdendir.

İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

"Başkalarının sırtına yük olan kimse lanetlenmiştir. "395

Bunun için İslam, daima insanları iş ve çalışmaya teşvik etmiş, gevşeklik ve tembellikten sakındırmıştır.

İmam Musa b. Cafer (a.s) şöyle buyuruyor: "Allah, boşta gezen (işsiz) kulu sevmez."396 İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

"Üç kişinin duası müstecab olmaz. Evinde oturup rızık peşinde koşmayarak "Rabbim, bana rızık ver" diyen kişi de bunlardandır. Allah bu insanlara şöyle seslenir: "Ben, rızık elde etme yolunu senin için açık bırakmadım mı?!"397

"Geçiminizi sağlamakta tembellik etmeyin. Bizim babalarımız da rızık peşinde koşuyor, onu elde etmek için çalışıyorlardı."398

Emir'ül-Müminin Ali (a.s) şöyle buyuruyor: "Allah, işinde dürüst olan zanaat sahibini sever."399

İmam Musa b. Cafer (a.s) şöyle buyuruyor:

"Kendi ve ailesinin geçimini temin etmek için rızkı helâl yolundan kazanan kimse, Allah yolunda cihad eden kimse gibi sayılır."400

Bu yüzden büyük din önderlerinin de daima bir işle meşgul olduklarını ve İslam dininin birtakım kuru ve ruhsuz ibadetlerden ibaret olduğunu zanneden bazı cahillerin bu yoldaki itirazlarına sert cevaplar verdiklerini görüyoruz. Bu hususta bu gibi insanlardan biri olan Muhammed b. Münkedir'i dinleyelim. İbn-i Münkedir diyor ki:

"Bir gün havanın çok sıcak olduğu bir saatte Medine'nin dışına çıkmıştım. Gözüm bu sıcak havada iki azadlısıyla birlikte tarlasında çalışmakta olan Ebu Cafer Muhammed b. Ali'ye (İmam Bakır'a (a.s.) ilişti. İri cüsseli bir adamdı.

Kendi kendime: "Subhanellah! Kureyş büyüklerinden biri olan bu yaşlı adam, bu sıcak havada dünya peşindedir. Yaklaşıp da ona biraz nasihat edeyim." dedim ve yaklaşarak selâm verdim. Ter döktüğü halde yüksek bir sesle selâmıma cevap verdi. Kureyş büyüklerinden olan sizin gibi yaşlı bir adamın bu saatte ve bu haliyle dünya işlerinin peşinde olması doğru mu?

Bu haldeyken eceliniz gelirse ne yaparsınız?" dedim. "Bu haldeyken ölümüm gelirse, Allah'a itaat ettiğim halde ölmüş olurum." diye cevap verdi ve ekledi:

"Çünkü ben, kendimin ve ailemin sana ve diğer insanlara muhtaç olmaması için çalışmaktayım."401

393 - Men la Yahzuruhu'l-Fakih, s.353.

394 - Men la Yahzuruhu'l-Fakih, s.353.

395 - Füru'ül-Kafi, c.l, s.347.

396 - Men la Yahzuruhu'l-Fakih, s.357.

397 - Isna Aşeriyye, yeni baskı, s. 107

398 - Men la Yahzuruhu'l-Fakih, s.353.

399 - Men la Yahzuruhu'l-Fakih, s.353.

400 - Vesail'üş-Şia, c.2, s.529.

401 - Vesaü'üş-Şia, c. 2, s. 529

Ziraat-Hayvancıhk-Ticaret

Geçen bahiste kısaca İslam'ın insanı iş ve çalışmaya teşvik ettiğini, tembellik ve işsizliği kınadığını gördük. Burada ise İslam'ın özellikle isim belirterek üzerinde durmuş olduğu üç iş (ziraat - hayvancılık - ticaret)'ten bahsetmek istiyoruz.

Birçok hadiste ziraat, Allah katında en sevimli iş olarak telakki edilmiştir.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

"Allah katında ziraattan daha sevimli bir iş yoktur."402

Yine bir adam İmam Sadık (a.s)'a "Bazıları ziraatın kötü bir iş olduğunu söylüyorlar. (Siz ne buyuruyorsunuz?)" diye sorduğu zaman İmam şöyle buyurdu:

"Ekin ve dikin. Allah'a andolsun ki ziraattan daha sevimli ve daha temiz bir iş yoktur."403

Hz. Resul-i Ekrem(s.a.v)'e de "Hangi mal daha hayırlıdır?" diye sorulunca şöyle buyurdular:

"Sahibinin ektiği, sonra da bakımını üstlenip yetiştirdiği, toplama zamanı da onda olan şer'i hakları ödediği ekin (en hayırlı maldır)."404

Ziraat zenginliğin başlangıç noktası ve kaynağıdır. Hz. Ali (a.s)'dan rivayet edilen

bir hadiste şöyle buyrulmaktadır:

"Su ve toprak bulup da fakir olan kimseyi Allah rahmetinden uzaklaştırmış demektir."405

2)hayvancılık

İslam açısından hayvancılık, bereket kaynaklarından biridir. Bu yüzden Hz. Resul-iEkrem (s.a.a) bir gün yakınlarından birine: "Niçin evinde bereket bulundurmuyorsun?" diye buyurdu.

O da: "Ya Resulullah, bereket nedir?" diye sordu. Peygamber: "Sağılı bir koyun-dur.Çünkü kim, evinde sağılı bir koyun veya bir sığır veya bir inek bulundurursa, bereket kaynağına sahip demektir."406

Yine Hz. Resulullah (s.a.a) buyuruyor ki:

"Koyun besleyin; çünkü koyun iyi bir maldır."407 "Koyun beslemeyi ve ziraatı ihmal etmeyin."408

İslam, Müslümanların daima aziz ve güçlü olmasını istemektedir. Bu yüzden onları, izzetli hayatı temin edecek şeyleri elde etmek için çalışmaya teşvik etmiştir. Örneğin, herkesin bir binek hayvanı olmasına büyük önem verilmiştir. İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

"Bir binek hayvanınız olsun. Çünkü hem bir süstür, hem de sırtında ihtiyaçlarınızı karşılayacağınız iyi bir vasıtadır; rızkını da Allah vermektedir."409

Yine buyuruyor ki:

"İhtiyaçlarını temin etmek için bineceği ve kardeşlerinin haklarını eda etmekte yararlanacağı bir binek hayvanına sahip olmak müminin saadetindendir."410

Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a)'ten rivayet olunan bir hadiste de binek hayvanına sahip olmak, kişinin saadetinden sayılmıştır.411

Bilindiği gibi o zamanda taşıma aracı hayvanlarla sınırlıydı ve motorlu araçlar henüz icat edilmemişti.

Ancak her ne olursa olsun, Kur'an-ı Kerim, taşıma a-racını insan için bir nimet saymakta ve ona bindiği zaman Allah'ı anmasını emretmektedir:

“O, bütün çiftleri yarattı ve sizin için gemi ve hayvanlardan bineceğiniz şeyler var etti. Onların sırtlarına oturmanız, sonra üzerlerine oturduğunuz zaman da Rabbinizin nimetini anmanız ve: "Bunlara bizim için boyun eğdiren (Allah) ne yücedir, yoksa biz bunları (kendi hizmetimize) boyun eğdiremezdik demeniz için.

Ve hiç şüphesiz biz, Rabbimize çevrilip döneceğiz.” 412

3)Ticaret

Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

"Bereket on kısma bölünecek olsa, dokuz kısmı ticarettedir."413

"Doğru konuşan tüccar, kıyamet günü doğrular ve şehitlerle mahsur olacaktır."414

İmam Sadık (a.s) da şöyle buyuruyor:

"Allah Teala üç grubu sorguya çekmeden cennete sokacaktır: Adil önderi, doğru konuşan tüccarı ve ömrünü Allah'a itaatle geçiren ihtiyarı."415

Hz. Ali (a.s) buyuruyor ki:

“Ticaretle uğraşın ki, başkalarına muhtaç olmayasınız.”

Yine İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

"Ticaret, aklı arttırır."417

"Ticareti bırakmak, aklı azaltır."418

"Ticareti bırakmayın ki, aşağılanmıyasınız. Ticaretle uğraşın ki, Allah size bereket versin."419

TÜCCARLAR BİLMELİDİRLER Kİ...

Geçen konularda kısaca iş ve çalışmanın, bu cümleden de ticaretin önemini açıklamaya çalıştık. Fakat şunu bilmeliyiz ki, İslam açısından ticaret de aynen diğer işler gibi, ancak Allah'ı anmakla ve adalet ilkelerine dayalı olduğu takdirde bir değer ifade eder.

Bu yüzden Kur'an-ı Kerim, "ne ticaret, ne de alış-verişin kendilerini Allah'ı anmaktan alıkoymadığı insanları övmektedir."42»

Hz. İmam Rıza (a.s) bu konuda şöyle buyuruyor:

"Ticaretle uğraştığın zaman namaz vakti girerse, dikkat et ticaret seni namazdan alıkoymasın. Çünkü Allah Teala: "Ne ticaret, ne de alış-veriş onları Allah'ı anmaktan...

alıkoymaz" buyurarak ticaretle meşgul olup, namaz vakti girince ticaretlerini bırakıp namaza duran kimseleri övmüştür. Bunların sevabı, (ruhbanlar gibi çalışma

ve) ticaretle uğraşmayıp, sadece (ibadet ve) namazla meşgul olan kimselerinkinden daha büyüktür."421

İnsanın ticareti, kendisinin doğup büyüdüğü şehirde yapması, hemşerilerine de hizmet edeceği bir yolun a-çılmış olmasından dolayı daha iyi olur.

İmam Seccad (a.s) şöyle buyuruyor:

"Kişinin saadetinden biri de ticaretinin kendi şehrinde bulunması, arkadaşlarının salih kimseler olması ve işlerinde kendisine yardımcı olacak bir oğlu olmasıdır."422

İslam'da fert ve toplumun haline faydalı olan ticaret caiz, ama ribalı (faizli) ticaret haram ve yasak kılınmıştır. Bu nedenle İslam, harama düşmemek için ticarete başlamadan önce ticaretin hükümlerini öğrenmeyi emretmektedir. Müminlerin Emiri Hz. Ali (a.s) tüccarlara hitap ederek üç defa şöyle buyurdu:

"Önce fıkıh (şer'i hükümleri bilmek), sonra ticaret."4^

"Kim, şer'i hükümleri bilmeden ticaret yaparsa, ribaya (faize) düşer."424

İslam, güzel ahlak ve iyi sıfatlarla birlikte olan ticareti övmektedir. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

"Alış-veriş eden kimse şu beş huya sahip olmalıdır; aksi takdirde ne bir şey satsın, ne de bir şey alsın: Ribadan kaçınmalı; yemin etmemeli; malındaki kusuru gizlememeli; sattığı şeyi övmemeli; aldığı şeyi de yer-memelidir."425

Hz. Ali (a.s.) da şöyle buyuruyor:

"Ey alışverişle uğraşanlar! Allah'tan korkun ve sakın yemin etmeyin çünkü yemin malı sattırsa da bereketi yok eder."426

İnsan her işten Allah'a yönelmek için istifade etmelidir.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

"Çarşıya gittiğin zaman de ki: "Allahım! Sen'den bu çarşı ve ehlinin hayrını istiyorum; onun ve ehlinin şerrinden sana sığınıyorum! Allah'ım! Birine zulmetmekten veya bana zulmedilmesinden sana sığınırım.

Allah'ım! Şeytan ve onun askerlerinin şerrinden ve fâsık (günahkâr) insanların eziyetinden sana sığınırım. Allah'ım! Sen bana yetersin, Sen'den başka bir ilah yoktur, yalnız sana tevekkül ederim. Sensin büyük arşın Rabbi."427

Adamın biri, İmam Bakır (a.s) a alış-veriş usulü hakkında sorduğu zaman şöyle buyurdular:

"Kardeşine yardımcı olabilmek için malını aldığın fiyata satmak istersen o başka. Yoksa ahş-verişinde gözü açık ve dikkatli ol."428

Yine buyuruyor ki:

"Çok da verse, alıcıyla pazarlık yap. Çünkü bu, gönlünüzün rahat etmesi için daha iyidir. Ahş-verişinde aldatılan kimse, övülemeyeceği gibi bir ecir ve sevaba da hak kazanmaz."429

Fakat bu, anlaşma tamamlanmayıp, satış kesinleşmeden önce söz konusudur. Yoksa bir fiyat üzerinde anlaşılıp satış kesinleştikten sonra artık ne satıcı, ne de alıcı anlaşılan fiyatın değiştirilmesi hakkında konuşmamalıdırlar.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

"Hz. Resulullah (s.a.a) bir fiyat üzerinde anlaşılıp satış kesinleştikten sonra fiyat indirimi talebinde bulunmayı yasaklamıştır."430

Öte yandan Müslüman tüccar, sabırlı olmalıdır. Bir gün kâr etmezse rahatsız olmamalıdır.

Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Bir zaman gelir ki, insanlar Rablerinden şikayetçi olur: "Andolsun Allah'a, falan günden şimdiye kadar asla kârım olmamıştır; hep sermayemden yiyip içmekteyim." derler. Yazıklar olsun onlara! Sermayeleri de Rablerinden değil mi?!"431

Alıcı herhangi bir malı aldığına pişman olursa İslam, satıcının muameleyi feshetmesini ve malı geri almasını emretmektedir.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

"Kim, bir Müslümanın isteği üzerine onunla yaptığı anlaşmayı feshederse, kıyamet günü Allah onun günahlarını affeder."432

Başkalarının yaptığı anlaşmaya girmek, İslam açısından çok kötü bir iş sayılmaktadır. Nitekim Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) Müslümanları bu işten nehyetmiştir.433

İslam satıcılara, daima iyi mal satmalarını tavsiye etmektedir. İmam Sadık (a.s) bir buğday satıcısına şöyle buyurdular:

"İyi mal al ve iyi mal sat. Çünkü iyi mal sattığın zaman alıcılar: "Allah sana da, bu malı sana satana da bereket versin" derler."434

İslam, bir malı pahalanması için stok etmeyi (ihtikâr) şiddetle yasaklamıştır. Hz. Nebiyy-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Bir adam, bir miktar buğday alır da pahalansın diye kırk gün onu saklayıp, sonra onu satıp bütün parasını sadaka olarak (fakirlere) verse de, onun verdiği bu sadaka, işlediği günahın keffareti bile sayılmaz."435

Esasen İslam, herhangi bir mal için karaborsa oluşturulmasına karşıdır. Bir gün Hz. Sadık ticaret yapması için hizmetçilerinden birine, bin dinar verdi. O da bu parayla bir mal alıp tüccarlar kafilesiyle birlikte Mısır'a doğru hareket etti.

Mısır'ın yakınlarına vardıklarında Mısır'dan gelen diğer bir kafileyle karşılaştılar. Onlara satmak için aldıkları malın o şehirdeki durumunu sordular. Mallarının o şehirde bulunmadığını öğrenince, bu fırsattan yararlanıp, mallarımızı bir dinara bir dinar kâr edecek şekilde satalım" diye birbirleriyle sözleştiler ve öyle de yaptılar.

Böylece Hz. İmam Sadık (a.s)'ın hizmetçisi de bin dinar kâr etti. Medine'ye geri döndüğünde her birinde bin dinar bulunan iki keseyle İmam Sadık (a.s)'ın huzuruna çıktı ve keseleri îmamın önüne bırakarak: "Bu sermaye; şu da kârı!" dedi. İmam (a.s) şaşkınlıkla: "Ne yaptınız bu kadar kârınız oldu?" diye sordu.

Hizmetçi olayı anlatınca İmam: "Subhanellah! Müslüman halka malınızı satarken yüzde yüz kâr etmeden satmayacağınıza dair birbirinizle sözleştiniz, değil mi?!" diyerek keselerin birini aldı ve: "Bu benim sermayem; ama ötekisine bizim ihtiyacımız yoktur" diye buyurdu. Sonra da şöyle dedi: "Kılıçla savaşmak, helal mal kazanmaktan ,daha kolaydır."436

Din önderleri, çarşının vaziyetine ve orada adalet ilkelerine riayet edilmesine önem veriyorlardı. Hz. Emir'ül-Müminin Ali (a.s) hükümeti döneminde her gün sabahleyin elinde bir kamçı bulunduğu halde Küfe pazarlarında dolaşır ve her pazarda biraz durarak şöyle buyururdu:

"Ey tüccarlar, Allah'tan korkun. (Çarşı ehli, Hz. Ali (a.s)'in sesini duyunca işlerini bırakıp can kulağıyla onun sözlerini dinlemeye başlarlar)ve sonra imam şöyle devam ederdi: "Her şeyden önce hayrı Allah'tan umun; bereketi alıcılara kolaylık göstermekte arayın; müşterilere yakınlık gösterin; yumuşak huylu olun;

yemin etmeyin; yalan söylemeyin; zulümden kaçının; zulüm ve haksızlığa uğrayanlara karşı insaf ve adaletle davranın; ribaya (faize) yaklaşmayın; ölçü ve tartıyı tam yapın; insanların mallarından bir şey kısmayın ve yeryüzünde fesatçılar olarak bozgunculuk yapmayın." derdi ve Kufe'nin bütün pazarlarını dolaştıktan sonra da halkın sorunlarıyla ilgilenmek için hükümet merkezine dönerdi.437

İslam, şer'î hakimlere, tacirler ve zanaat erbabının işlerini denetleme yetkisini vermiş ve icab ederse de mallara âdilâne bir fiyat belirlemelerini emretmiştir.

Hz. Ali (a.s) Malik-i Ester'e şöyle emretmiştir:

"Tacirler ve zanaat erbabının iyiliğini iste ve onlara, oturduğu yerde ticaretle meşgul olanına da, bir yerden bir yere mal götürüp getirenine de, elinin emeğiyle halkın muhtaç olduğu şeyleri hazırlayanına da iyiliği tavsiye et.

Çünkü onlar, faydalı kişilerdir; gereken şeyleri uzun yollar aşarak, karalarda, denizlerde, düzlüklerde, dağlıklarda dolaşarak alırlar, getirirler; oysa halkın o şeylerin bulunduğu yerlere gitmesine ne imkân vardır, ne de gücü yeter. Onlar, devlete bağlıdırlar, isyanlarından korkulmaz, barış adamlarıdır, gailelerinden ürkülmez.

Bulunduğun yerde de, uzak yakın şehirlerde de onların işlerinden, hallerinden habersiz kalma. Ama şunu da bil ki, bütün bunlarla birlikte onların çoğunda aşırı bir hırs, kötü bir cimrilik, bencillik, faydalı şeyleri gizleyip, saklayıp azalınca değerinden fazla satma (ihtikâr) gayreti, menfaat düşkünlüğü vardır; ellerinde bulunanları bildikleri gibi satmak isterler. Bu ise, halkın zararına sebep olduğu gibi valilerin buna göz yumması ayıptır, eksikliktir.

Bu yüzden stokçuluğu menet; çünkü Resulullah (s.a.a) de onu menetti. Alış veriş, güzel surette, adalet ölçülerine uygun olarak, bir fiyat belirlenerek yapılsın, iki taraf da, satan da, alan da zarar etmesin. Sen ihtikârı -stok yapmak- yasakladıktan sonra onu yapmaya kalkışan olursa cezalandır; fakat cezada ileri gitme."438

402 - Bihar'ül-Envar, c.23, s.20

403 - Füru'ül-Kafi, c.l, s.404.

404 - Bihar'ül-Envar, c.23, s. 19.

405 - Bihar'ül-Envar, c.23, s. 19.

406 - Bihar'ül-Envar, c. 14, s.686.

407- Bihar'ül-Envar, c. 14, s.686.

408 - Bihar'ül-Envar, c.14, s.684.

409- Vesaü'üş-Şia, c.2, s.193.

410- Vesaü'üş-Şia, c.2, s.193.

411 - Bihar'ül-Envar, c. 16, s.82

412 - Zuhruf suresi, 12-14. ayet.

413 - Bihar'ül-Envar, c.23, s.5.

414 - İhya'ul-Ulum, c.2, s.45.

415 - Bihar'ül-Envar, c.23, s.5.

416 - Füru'ül-Kafi, c.l, s.370.

417 - Füru'ül-Kafi, c.l, s.370.

418 - Füru'ül-Kafi, c.l, s.370.

419 - Füru'ül-Kafi, c.l, s.370.

420 - Nur suresi, 37. ayet.

421 - Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.464.

422 - Bihar'ul Envar, c.23, s.5.

423 - Füru'ül-Kafi, c.l, s.371.

424 - Füru'ül-Kafi, c.l, s.372.

425 - Füru'ül-Kafi, c.l, s.371.

426 - Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.467.

427 - Füru'ül-Kafi, c.l, s.373.

428- Vesail'üş-Şia, c.2, s.576.

429 - Vesail'üş-Şia, c.2, s.583.

430- Vesail'üş-Şia, c.2, s.582.

431 - Vesail'üş-Şia, c.2, s.582.

432 - Füru'ül-Kafi, c.l, s.372.

433 - Vesail'üş-Şia, c.2, s.583.

434 - Füru'ül-Kafi, c.l, s.386.

435 - Vesail'üş-Şia, c.2, 5.579.

436 - Füru'ül-Kafi, c.1 s.374.

437 - Füru'ül-Kafi, c.l, s.371

438 - Nehc'ül-Belağa, s. 1008

CEHALETLE MÜCADELE CEHALETLE MÜCADELE

# Aile Kurma Veya Evlenme

Cinsel içgüdü insanın diğer içgüdüleri gibi, Allah Teala'nın, insan yapısında yarattığı fıtrattır. Açıktır ki, tek meşru ve yasal yol olan evlenme vasıtasıyla bu içgüdüye olumlu cevap verilmezse, çaresiz meşru ve yasal olmayan yollara baş vurulacak veyahut da insan vücudunda yaratılan bu güç bastırılacaktır.

Her iki durumda da birtakım dinî, ahlakî, sosyal ve sağlık sorunları birlikte gelecektir.Bu yüzden İslam, bu hayati meseleye büyük bir önem vermiştir. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"En kötü ve alçak ölüleriniz, bekâr olarak ölenlerinizdir." 439

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor: "Evli birinin kıldığı iki rekat namaz, bekârın kıldığı yetmiş rekat namazdan daha üstündür."440

Yine Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmaktadır:

"Evlenen kimse, dininin yarısını korumuş sayılır."441

Allah, beni ruhbanlık (toplumdan ayrılıp uzlet köşesine çekilmek) emri ile göndermemiştir; beni denge ve itidal üzere kurulu kolay bir dinle göndermiştir; oruç tutar, namaz kılar, aileme de dokunurum. Beni seven kimse, benim sünnetime (gidişatıma) uymalıdır; evlenmek de benim sünnetimdendir."442

Evlenme vasıtasıyla aile ocağı oluşur ve bu vesileyle hayatı tatlılaştıran sevgi ve muhabbet belirir.

Kur'an-ı Mecid bu hususta şöyle buyurmaktadır.

"Kendilerine ısınmanız için size kendi cinsinizden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet bırakması, O'nün ayetlerindendir."443

Ancak dikkat etmek gerekir ki evlenme, sadece cinsel duyguyu doyurmak için olmamalı, daha çok sâlih ve faydalı bir neslin meydana gelmesini ve böylece hak ve hakikat izcilerinin çoğalmasını amaçlamalıdır.

Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Evlenin, çocuk yapın sayınız çoğalsın. Çünkü kıyamet günü ben sizinle - hatta düşük çocuklarınızla bile -övüneceğim."444

"Müminin eş edinmesine engel olan şey nedir?! (Niçin evlenmiyor?!) Umulur ki Allah ona bir evlat verir de yeryüzünde bir "la ilahe illellah" diyen çoğalır."445

Birçok insanlar, birtakım vehim ve maddi endişeler sonucu bu hayati ise yanaşmamaktadırlar. Özellikle de mali yönden sıkıntıya düşeceklerinden korkarak evlenmemektedir. Bu gibi insanlara: "Mali durum, evlenmeye engel olmamalıdır" demeliyiz. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyorlar:

"Fakirlik korkusundan evlenmeyi terkeden kimse, Allah'a karşı kötü zanda bulunmuştur. Çünkü Allah (azze ve celle) buyuruyor ki: "Eğer fakir iseler, Allah kendi fazlından onları zengin eder."446

İslam, iki kişinin evlenmesi yolunda çalışan, bu işin ön hazırlıklarını yapan kimseleri de büyük bir hizmet yaptıkları için övmektedir. İmam Cafer'üs Sadık (as) şöyle buyuruyor:

"Her kim bir bekarı evlendirirse, Allah'ın Kıyamet gününde ona bakacağı kimselerden olur."447

439 - Vesaü'üş-Şia, c.3, s.3

440- Vesail'üş-Şia, c.3, s.2

441 - Sefinet'ül-Bihar, c. l, s.561.

442 - Vesail'üş-Şia, c. 3, s. 14.

443 - Rum suresi, 21. ayet.

444 - Sefinet'ül-Bihar, c.1, s.561.

445 - Vesaü'üş-Şia, c.3, s.2.

446- Vesail'üş-Şia, c. 4, s. 5.

447 -Müstedrek Sefinet'ül-Bihar, c.4, s.339

Eş Seçimi

İslam, evlenmeyi mukaddes ve ilahi bir temel ve hedef üzerine bina etmiş, bu yüzden de evlenmek için seçilen eşte ilk şart olarak iman ve ameli aramıştır Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyorlar:

"Kim, güzelliği için bir kadınla evlenirse, sevdiği şeyi onda görmez Kim de, sırf malı (ve zenginliği) için bir kadınla evlenirse, Allah onu kendi haline bırakır. O halde dindar (ve imanlı) kadınla evlenin."448

İmam Sadık (a.s) da şöyle buyurmuşlardır:

"Erkek, güzelliği veya malı için kadınla evlenirse, Allah onu kendi haline bırakır. Ama dini (ve imanı) için onunla evlenirse, Allah ona mal da, güzellik de nasib eder."449

İslam, şuuru yerinde olmayan ve deli olan kadınla evlenmeyi nehyetmiştir. Hz. Ali (a.s) şöyle buyurur:

"Ahmak (deli) kadınla evlenmekten kaçının. Çünkü onunla bir arada olmak beladır, doğuracağı çocuk da zayi olur."450

İslam, evleneceği eşi insanın kendisinin seçmesi gerektiğine inanıp, anne ve babanın yersiz karışmalarına müsaade etmemektedir. Bu yüzden bir adam İmam Sadık (a.s)'a: "Ben bir kadınla evlenmek istiyorum, ama annem ve babam, başkasıyla evlenmemi istiyorlar." diye arzedince İmam: "Kendi istediğin kadınla evlen; anne ve babanın istediğini bırak" buyurdu.451

Eş seçme konusunda ancak; ani ve geçici duygu ve tutkularının etkisinde kalmadığı durumlarda kişinin kendi eşini kendisinin seçmesi söz konusu olabilir.

448 - Vesail 'üş-Şia, c. 3, s. 6.

449 - Vesail'üş-Şia, c.2, s. 6.

450- Vesail'üş-Şia, c.3, s.ll.

451 - Sefmet'ül-Bihar, c.2, s.586.

Günümüzde Evlenmenin En Büyük Sorunu

Bugün evlenme konusunda gençlerin önüne çıkan ve evlenmekten kaçınmalarına sebep olan en büyük sorun, ağır mehirler, masraflar ve ailelerin birçoğunun yersiz beklentileridir.

İslâm, kanuni açıdan mihriyeyi kadının kesin haklarından biri olarak saymış ve erkeği ağır da olsa onu ö-demekle yükümlü kılmıştır. Kur'an-ı Kerim'de:

"Bir eşi bırakıp yerine bir başka eş edinmek isterseniz, onlardan birine (öncekine) (mehir olarak) yüklerle (mal ve para) vermiş olsanız bile ondan hiçbir şey almayın"452 diye buyurulmuştur.

İslâm ahlaki açıdan ağır mehri ve fazla bekentileri, kadının hayırsızlığının belirtisi olarak kabul etmiş mehri hafif, masrafı az olan ve kolayca doğum yapan kadınları övmüştür. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

"Uğursuzluk üç şeyde olur: Kadın, binek hayvanı ve kadının uğursuzluğu, mehrinin ağır olması ve zor doğum yapmasıdır.. "453

"Ümmetimin kadınlarının en iyisi, yüzü en güzel, mehri en az olanıdır."454 (Bu hadiste en fazla güzellik ile en az mehrin bir araya toplanılması ilginçtir.)

İmam Sadık (a.s.) da şöyle buyuruyor:

"Masrafının hafif olması ve kolaylıkla doğum yapması, kadının kutluluğundan hayırlı olmasından) masrafının ağır olması ve zor doğum yapması da onun uğursuzluğundandır." 455

452 - Nisa suresi, 20. ayet.

453- Vesaü'üş-Şia, C.3.S.104

454 - Vesail'üş-Şia, c. 3. s. 104

455- Vesail'üş-Şia, c. 3.s. 104

Karı-kocanın Birbirlerine Karşı Vazifeleri

İslam, karı ve kocanın vazifelerini açık olarak belirlemiştir. Bu vazifeler yerine getirildiği takdirde, günümüzde sık-sık rastlanan aile içi anlaşmazlıklar ve boşanmaları büyük bir ölçüde azalır aile içinde de, tüm aile fertlerini mesut kılacak bir saygı ve sevgi ortamı oluşur.

Kadınların Vazifeleri

Sevgili İslam Peygamber-i (s.a.a) iyi bir kadını şöyle tanımlamaktadır:

"Kadınlarınızın en iyisi, çok doğuran, muhabbetli, iffetli, akrabalar arasında aziz, kocasına karşı itaatkâr, kocası için süslenen, başkalarından kendisini koruyan, kocasının sözünü dinleyen, emrine uyan ve onunla başbaşa kaldıkları zaman isteğini yerine getiren kadındır."456

Yine Hz. Nebiyy-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"İslam hariç, hiçbir erkek, (yüzüne) baktığında kendisini sevindiren, emrettiğinde itaat eden ve gıyabında namusunu ve malını koruyan Müslüman bir kadından daha büyük bir nimet elde etmiş değildir."457

İslam, kadının kocasına itaat etmesi ve ona saygı göstermesi hakkında çok tavsiyelerde bulunmuş, hatta Hz. Resulu-i Ekrem (s.a.a): "Eğer bir kimsenin diğer bir kimseye secde etmesini emredecek olsaydım (yani eğer Allah'tan başkasına secde etmek caiz olsaydı), kadının kocasına secde etmesini emrederdim."458 buyurmuştur.

Kadın, eşlik vazifelerini güzel bir şekilde yerine getirdiği takdirde İslam açısından en iyi amellerden birini yapmış sayılır.

Yedinci İmam Hz. Musa b. Ca'fer (a.s) bu konuda şöyle buyuruyor:

"Kadının cihadı, kocasına iyi bakmasıdır.459

Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) de şöyle buyurmuşlardır:

"Kadın, kocasının hakkını ödemedikçe, Allah'ın hakkını ödememiştir."460

456 - Füru'ül-Kafi, c.2, s.3

457 - Füru'ül-Kafi, c.2, s.4

458 - Füru'l-Kafi, c.2, s.60

459 - Füru'ül-Kafi, c.2, s.60.

Erkeklerin vazifeleri

İslâm, kocalarına karşı kadınlara birtakım vazifeler belirlediği gibi, erkekler için de eşlerine karşı birtakım vazifeler tayin etmiştir. İmam Seccad (a.s) şöyle buyuruyor:

"İçinizde Allah'ın kendisinden en çok razı olduğu kimse, ailesinin refahı için en çok çalışanınızdır."461

Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"En iyiniz, ailesine karşı en iyi olanınızdır."462

Yine Hz. Resul-i Ekrem' (s.a.a) e: "Kadının kocası üzerindeki hakkı nedir?" diye sorulduğunda şöyle buyurmuşlardır:

"Kendi yediğinden ona da yedirmeli, kendi giydiğinden ona da giydirmeli, yüzüne tokat vurmamak ve üzerine bağırmamalıdır."463

Hz. İmam Rıza (a.s) buyuruyor ki:

"Erkeğin, ailesini refah içinde yaşatması gerekir ki, onun ölümünü arzu

etmesinler."464

Erkek kendi vazifelerini yerine getirmediği takdirde, şer'i hâkimin özel şartlarla erkeğin boşama hakkını e-linden alarak ayırlmalarına hüküm verebilme salahiyetine sahib olması İslam'ın, kadının şer'i haklarının ihlâl edilmemesine verdiği önemin bir göstergesidir.

İmam Muhammed Bakır (a.s) bu hususta şöyle buyururlar:

"Kimin bir karısı olur da onun, bedenini örtecek elbisesini ve açlığını giderecek yiyeceğini temin etmezse, İmam (veya şer'î hakim) onları birbirinden ayırabilir.465

Erkeğe, karısına yardım etme ve onun ihtiyaçlarını karşılama konusunda çok tavsiyelerde bulunulmuştur İmam Seccad (a.s.) buyuruyor ki:

"Çarşıya gidip üzerimdeki parayla ailem için bir miktar et almam, bana bir köle azat etmekten daha sevimlidir."466

Peygamber-i Ekrem (s.a.a) de Hz. Ali' (a.s) in bazı ev işlerinde Hz. Patıma' (a.s) ya yardım ettiğini görünce onu bu işe teşvik eder ve bu işin çok sevabı olduğunu söylerdi. Bir hadiste şöyle buyurulur:

"Kim, ev işlerinde hanımına yardım ederse, ona bedenindeki tüyler sayısınca, gündüzlerini oruç tuttuğu, gecelerini namaz kıldığı bir yılın sevabı verilir... Ailesine hizmet etmekten çekinmeyen erkek, sorgu ve sualsiz cennete girecektir.

Siddıyk, şehid veya Allah'ın kendisi için dünya ve ahiret hayrını istediği kulundan başkası, ailesine hizmet etmez."467

İslam, karı ve kocanın, her nasıl olursa olsun birbirlerine tahammül etmelerini ve birbirlerinden bir fenalık gördüklerinde ona göz yummalarını tavsiye etmektedir.

Nebiyy-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Kim, karısının kötü huyuna sabrederse Allah ona Hz. Eyyub'a belalara sabretmesi karşısında verdiği sevabın aynısını verir. Kim de kocasının kötü huyuna sabrederse, Allah ona, (Firavun'un karısı) Mezahim kızı Asiye'ye verdiği sevabın aynısını verir. "468

İslam, kadına eziyet etmeyi yasaklamıştır. Aziz Peygamberimiz (s.a.a) buyuruyor ki:

"Ümmetimin erkeklerinin en iyileri, ailelerini sıkıntılı durumda bırakmayan, onlara iyilik eden ve onlara zulmetmeyenlerdir. "469

Yine Hz. Resulullah buyuruyor ki:

*^ "Hayret! Bir Erkek, koynuna aldığı bir kadını nasıl dövebilir."470

Başka bir hadiste Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuru^ yor ki:

"Cebrail, kadın hakkında bana o kadar tavsiyede bulundu ki, kadını, kendisinden açık bir çirkinlik görmedikçe boşamak caiz değildir sandım!"471

Dahası, Hz. Peygamber (s.a.a) buyuruyor ki:

"Erkek, hanımına lokma tutmasına dahi sevap a-hr."472

Bütün bunların karşısında kadınlara da, kocalarıyla i-yi geçinmelerini emretmektedir. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Kocasıyla iyi geçinmeyen ve onu gücü yetmeyen işlere mecbur eden kadının hiçbir iyi ameli kabul olmaz ve (kıyamet günü) Allah, onu kendisine gazab ettiği halde mülakat eder".473

Diliyle kocasını inciten kadın, gündüzlerini oruçla, gecelerini ibadetle geçirse, Allah yolunda köleler azad etse ve Allah yolunda en iyi atlara binse (cihad etse) de kocasını razı etmedikçe Allah onun hiçbir amelini kabul etmez ve cehenneme ilk giren kişi, o olur. Karısına zulmeden erkek de böyledir."474

460 - Mekarim'ül-Ahlak, s.247.

461 - Cami'üs-Saâdât, c.2, s.141.

462 - Cami'üs-Saâdât, c.2, s.139.

463 - Mekarim'ül-Ahlak, s.250.

464 - Cami'üs-Saâdât, c.2, s. 141.

465 - Mekarim'ül-Ahlak, s.249.

466 - Cami'üs-Saâdât, c.2, s.141.

467- Cami'üs-Saâdât, c.2, s.140.

468 - Mekarim'ül-Ahlak, s.245.

469 - Mekarim'ül-Ahlak, s.248.

470 - Füru'ül-Kafı, c.2, s.6I.

471 - Mekarim'ül-Ahlak, s.248.

472 - Cami'üs-Saadat, s.139.

473 - Mekarim'ül-Ahlak, s.246.

474 - Mekarim'ül-Ahlak, s.107.

Eşlerin süslenmesi

İslam, kadının kocası için süslenmesini ve kendini o-nun gözünde daha çekici göstermeye çalışmasını, böylelikle kocasını diğer kadınlara bakmaktan korumasını emretmektedir. İmam (a. s) şöyle buyuruyor:

"Kadınının (süs olarak) altından faydalanmasının bir sakıncası yoktur. Kadın, boynunda (kıymetli) bir gerdanlık olsa da (bununla yetinip) kendini ihmal etmemelidir; yaşlı da olsa elini kınasız (o zamanın süsü) bırakmamalıdır. "475

Aynı şekilde erkeklere de, hanımlarının başkalarına göz dikmemeleri için süslenmeleri emredilmektedir. İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuşlardır:

"Erkeğin karısı için süslenmesi, onun iffetini artırır. "476

Yine adamın biri, İmam Rıza' (a.s) a (itiraz yollu) "Boyanmış mısın?" diye sorduğunda şöyle buyurdu: "Evet, kına ve ketm (bir çeşit bitki) ile boyanmışım.

Bunun sevab olduğunu bilmiyor musun? Bil ki, senin hanımında görmeyi istediğini, o (hanımın) da sende görmek ister. Birçok kadının iffetsizlik yapmasına, kocalarının, hem kendilerini hem de onları ihmal etmeleri de sebep olmaktadır.!"477

475 - Mekarim'ül-Ahlak, s.107.

476 - Mekarim'ül-Ahlak, s. 101.

477 - Mekarim'ül-Ahlak, s.91.

Sağlık Ve Temizlik

İslâm, halkın sağlığına ve genel sağlığın ilk şartı olan temizliğe oldukça büyük önem vermiştir. İslam, içme suyundan ev, elbise ve hatta lağım kuyusuna kadar her şeyin temizliği hakkında sağlık kurallarına uygun birçok emirler vermiştir.

İçme Suyu Hakkında

Kur'an-ı Kerim, Allah'ın insanlara verdiği nimetleri açıklarken şöyle buyuruyor:

"Yeryüzünde sabit yüksek dağlar var edip size tatlı bir su içirmedik mi?"478

İslam, sağlıklı ve temiz kaplardan yararlanmayı emretmektedir. Bu yüzden Hz. Resulullah (s.a.a), (o zamanın en sağlıklı ve temiz kaplarından sayılan) Şam bardağında su içmeyi sever ve: "Bu, en temiz kaplarınızdandır." buyururdu.479

Bugün tıbbın kendisiyle savaştığı mikroplan, İslam yüzyıllarca önce haber vermiş ve onunla savaşmıştır. Bu Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a), yiyecek ve içeceğe üfürmeyi nehyetmiştir.480

Hz. Ali (a.s) da şöyle buyurmuştur:

"Kabın kırık veya çatlak yerinden ve kulpu bulunduğu tarafından su içmeyin. Çünkü oralarda şeytan (mikrop) oturur."481

Hz. Nebiyy-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyururlar:

"Kabın kulpunun yanından su içmeyin; çünkü orası kirin toplandığı yerdir."482

İmam Sâdık (a.s) buyuruyor ki:

"Kupanın kulpundan veya onun kırık yerinden su içmeyin; çünkü oralar, şeytanların su içtiği yerlerdir."483

Hz. Peygamber (s.a.a) tükürmeyi ve hayvanlar gibi (suya eğilerek ağzıyla) su içmeyi nehyetmiştir.484

Yemek Yeme Hakkında

Yemekteki temizlik hususunda İslam, ellerin temiz olması için yemekten önce abdest almayı tavsiye eder.

Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Kim yemekten önce abdest alırsa, rızkı bol, bedeni | de salim olur."485

"Yemekten önce abdest almak fakirliği giderir. Yemekten soran abdest almak da deliliği giderir ve gözün sağlığına yarar."486

Bedenin Temizliği

İslam, bedenin temiz tutulmasını tavsiye ederek, bu temizliğe vesile olan mekanları da Övmüştür.

"Hamam, iyi bir yerdir; hem cehennem ateşini insana hatırlatır, hem de bedendeki kir ve pisliği giderir."487

Hamam suyunun temizliği hakkında da İmam Sâdık (a.s) şöyle buyuruyor:

"Mümkün olursa hamamın suyundan bir yudum iç.488

Yani, hamamın suyu içilebilecek derecede temiz olmalıdır.

Başı hatmi bitkisiyle yıkamak müstehaptır. Bu hususta İmam Sâdık (a.s) şöyle buyuruyor:

"Başı hatmi ile yıkamak, baş ağrısını önler, fakirliği giderir ve başın kepeğini yok eder."489

İslam, bir sağlık önlemi olarak bıyık ve koltuk altı kıllarının daima kısa tutulmasını emretmektedir.

Hz. Peygmaber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Hiçbiriniz bıyığını uzatmasın; çünkü orası şeytanın gizlenip barınması için iyi bir yerdir."490

"Hiçbiriniz koltuk altının kıllarını uzatmasın; çünkü şeytan, orayı kendisi için gizlenip saklanma mahalli edinir."491

Hz. Ali (a.s) şöyle buyurur:

"Koltuk altını traş etmek, kötü kokuyu yok eder."492

Uzun tırnakların altı da kir ve pisliğin toplanmasına müsait yerdir. Bu yüzden Resul-i Ekrem (s.a.a), erkeklere tırnaklarını kısaltmalarını emrediyor.493 Fakat tırnakları dişle almayı nehyetmiştir.494 Çünkü bu iş, tırnakların altındaki pisliklerin ağız yoluyla vücuda girip birçok hastalıklara yol açmasına sebep olur.

islam, insanların birbirlerinin ziyaretlerine daha çok gitmeleri için güzel kokular ve güzelleştirici yağlar kullanmayı müstehap kılmıştır. İmam Musa b. Cafer (a.s) bu hususta şöyle buyuruyor:

"Erkeğin, hiçbir gün güzel kokuyu terketmemesi gerek."495

Hz. Peygamber (s.a.a) saça yağ sürmeyi sever, saçın dağınık olmasından hoşlanmaz ve şöyle buyururdu:

"Başa yağ sürmek, üzüntüyü giderir."496

Bunların hepsinden önemlisi, dişleri fırçalayıp temiz tutmaktır. Bu konuda Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyururlar:

"Cebrail dişleri fırçalama hakkında bana o kadar tavsiyede bulundu ki, bunun farz edileceğini zannettim."497

"Ümmetimi güçlüğe düşüreceğimden korkmasaydım, her namazla birlikte (günde beş defa) dişlerini fırçalamalarını da emrederdim."498

İmam Sâdık (a.s) şöyle buyuruyor:

"Dişleri fırçalamak, peygamberlerin sünnetlerindendir."499

Ağız ve burnun temizlenmesi için de mazmaza (ağza su alıp çalkalamak) ve istinşâk (burna su çekip geri çevirmek) müstehap kılınmıştır. Hz. Ali (a.s) buyuruyor ki:

"Mazmaza ve istinşak sünnet ve ağız ile burnun te-mizleyicisidir."500

478 - Mürselat suresi, 27. ayet

479- Vesail'üş-Şia, c. 3, s. 310.

480 - Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s!31.

481 - Vesail'üş-Şia, c.3, s.310.

482 - Vesail'üş-Şia, c.3, s.310.

483 - Vesail'üş-Şia, c.3, s.310.

484 - Men la Yahzuruhul Fakih, s.467.

485 - Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.90.

486 - Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.90.

487 - Vesait 'üş-Şia, c. l, s. 69.

488 - Vesail 'üş-Şia, c. l, s. 69.

489- Vesail'üş-Şia, c.l, s.73.

490- Vesail'üş-Şia, c.l, s.83.

491 - Vesail'üş-Şia, c.l, s.83.

492 - Vesail'üş-Şia, c.l, s.83.

493 - Vesail'üş-Şia, c.l, s.82.

494 - Vesail'ûş-Şia, c.l, s.82.

495 - Vesail'üş-Şia, c. l, s.84.

496 - Vesail'üş-Şia, c.l, s.85.

497 - Vesail'üş-Şia, c.l, s.66.

498- Vesail'üş-Şia, c. J, s.68.

499- Vesail'üş-Şia, c.l, s.66.

500- Vesail'üş-Şia, c. l, s. 58.

Elbise Temizliği

İslam, elbisenin kalitesine ve modeline önem ver-memesiyle birlikte onun temizliğine çok önem vermiştir.

Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor.

"Kim, kendisi için bir elbise temin ettiyse, onu temiz tutmalıdır."501

İmam Sâdık (a.s) şöyle buyuruyor:

"Temiz elbise, düşmanın size densizlik etmesine mani olur."502

501 - Vesail'üş-Şia, c.l, s.279.

502 - Vesail'üş-Şia, c.l, s.278.

Evin Temizliği

İslam, kirli ve süpürülmeyen evleri yermiş ve bunu temizlik bilmeyen Yahudilerin huylarından biri olarak kabul etmiştir. Aziz Peygamberimiz (s.a.a) buyuruyor ki:

"Yahudilere benzemeyin; avlularınızı süpürün."503 İmam Bakır (a.s) şöyle buyuruyor: "Evi süpürmek, fakirliği ortadan kaldırır."504 Hz. Ali (a.s) şöyle buyuruyor:

"Evlerinizi örümcek ağından temizleyin. Çünkü ö-rümcek ağının evde bulunması, fakirliğe sebep olur."505

503 - Vesail'üş-Şia, c.l, s.319.

504 - Vesail'üş-Şia, c.l, s.319.

Umumi Yerlerin Temizliği

İslam, mesciti (camii) necis etmeği (pislemeyi) haram, onu pisliklerden temizlemeyi de vacip kılmıştır. Bunun yanında mescitleri kirletmemeye, onları süpürüp temiz tutmaya da özel bir önem vermiştir. Hz. Resulullah (s.a.a) bu konuda şöyle buyuruyor:

"Kim, perşembe günü mesciti süpürür ve ondan göze sürülen sürme miktarınca bile toprak çıkarırsa, Allah onu bağışlar."506

"Kim, bir mesciti süpürüp temizlerse, Allah ona bir köle azad etme sevabı yazar."507

Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) mescite balgam atmayı nehyetmiş508 ve şöyle buyurmuştur:

"Kim, balgamını mescite atmaktan çekinirse, kıyamet günü yüzü güldüğü ve kitabı sağ eline verildiği halde Allah'ı mülakat eder."509

İslam Peygamberi (s.a.a), halkın içme suyunu temin eden kuyu ve nehirlerin kıyısına ve meyveli ağacın altına pislik yapmayı nehyetmiştir.510 Aynı şekilde Hz. Ali (a.s) de akar suya idrar etmekten sakındırmıştır.511

505 - Vesail'üş-Şia, c.l, s.320.

506 - Vesail'üş-Şia, c.l, s.308.

507 - Vesail'üş-Şia, c.l, s.308.

508 - Vesail'üş-Şia, c.l, s.307.

509 - Vesail'üş-Şia, c. l, s.307.

510 - Vesaü'üş-Şia, c.l, s.43.

511 - Vesaü'üş-Şia, c.l, s.45.

Nasıl Elbise Giyelim?

îslam, inananlarını lüks yaşamaktan ve dünyanın aldatıcı süslerinden uzak tutarak onları, insani erdemlere, maneviyata ve öteki dünyanın nimetlerine doğru sevk etmekle kalmamış, ayni zamanda ruhbaniyeti, yani, bu dünyanın nimetlerinden yararlanmamayı da yasaklamıştır.

Kur'an-ı Kerim, son derece açık bir ifadeyle ruhbanlık düşüncesini kınamıştır:"De ki: Allah'ın kulları için çıkardığı ziyneti ve temiz azıkları kim haram kılmıştır?"512

Bu yüzdendir ki, bu mukaddes din kendi takipçilerine, kendilerine layık güzel

elbiseler giymelerini emretmektedir. İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

"Güzel elbiseler giyin. Çünkü Allah güzeldir, güzelliği sever. Ancak (dikkat edin) helal maldan olsun."513

Bir başka yerde de şöyle buyuruyor:

"Allah, üç şey hakkında mümin kulunu sorguya çekmez: (onlardan biri de) Giydiği elbisesi(dir)."514

Fakat şu noktaya dikkat etmek gerekir ki, İslam sadece Allah yolunda ve Allah için olması kaydıyla güzelliklerden yararlanmaya izin vermektedir. Bu yüzden, "Yeni bir elbise giydiğiniz zaman Allah'ı anın", diye emredilmiştir.

Hz. Ali (a.s) buyuruyor ki:"Resulullah (s.a.a), bana yeni bir elbise giydiğim zaman: "Hamd Allah'a ki, bana insanlar arasında kendimi örtüp güzelleştireceğim bir elbise verdi. Allah'ım, bu elbiseyi bana, içerisinde senin rızanı kazanmak ve mescitlerini mâmur etmek için çalışacağım bereketli bir elbise kıl!" demeyi öğretti."515

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor: "Bir elbise giydiğin zaman: "Allah'ım, bana iman elbisesini giydir ve beni takva ile süsle. Allah'ım beni, onun (elbisenin) yenisini sana ve Resulüne itaat etmek yolunda eskitmeye muvaffak eyle!" de".516

İslam, insanın elbisesi ve diğer şeylerinin temizliği hakkında da tavsiyede bulunmuştur. İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki: "Allah güzeldir; güzelliği sever ve miskinlikten hoşlanmaz.

Çünkü Allah, kuluna bir nimet verdiği zaman onun belirtisini onda görmek ister." ("Bu, nasıl olur?" diye sorulduğunda İmam (a.s) şöyle buyurdu:) "İnsan, elbisesini temizler; güzel koku sürer; evini kireçle ağartır; kapısının önünü süpürür; hatta gün batımından önce lambayı yakar. Bu işler, fakirliği giderir ve rızkı artırır."517

Hz. Ali (a.s) şöyle buyuruyor:

"Temiz elbise, üzüntü ve kederi giderir."518

Aynı zamanda İslam, ince ve yumuşak elbiseleri giymeyi uygun görmemektedir. Hz. Ali (a.s) bu konuda şöyle buyuruyor:

"Sert elbiseler giymeye çalışın; çünkü elbisesi yumuşak olanın dini de yumuşak olur."519

İmam Seccad (a.s) da şöyle buyuruyor:

"Beden, yumuşak elbise giydiği zaman taşkınlık yapar."520

Hz. Peygamaber-i Ekrem (s.a.a) Ebuzer'e buyuruyor ki:

"Sert ve bedeni sürten elbise giy ki, gurur ve tekebbür sana hâkim olmasın."521

Fakat bununla birlikte gösteriş için, mesela halkın a-rasında zühd, takva ve dindarlıkla meşhur olmak için alışılmış ve yaygın olmayan elbiseleri giymeği de nehyetmiştir.

İmam Seccad (a.s) buyuruyor ki:

"Kim, kendisini meşhur edecek bir elbise giyerse, kıyamet günü Allah ona ateşten bir elbise giydirir."522

Hatta bu konuda dinin hakikatinden habersiz olan bazılarının imamlara itiraz edip, "Niçin sert elbiseler giymiyor, normal elbiseler giyiyorsunuz?" demelerine de şahit olmaktayız.

Örneğin, bir gün adamın biri İmam Sadık'(a.s) a: "Bildiğimiz kadarıyla ceddiniz Ali (a.s) sert elbise giyer, giydiği gömleğin fiyatı dört dirhemi aşmazdı.

Ama sizin iyi elbiseler giydiğinizi görüyoruz.!" diyor. İmam Sadık (a.s), adama şöyle cevap veriyordu: "Hz. Ali (a.s), o elbiseyi giydiği zaman hor görülmüyor; ama aynı elbise bu zamanda giyilirse, hiç de normal karşılanmaz, insanın parmaklarla gösterilmesine sebep olur. Bu yüzden her zamanın en iyi elbisesi, o zamanın ehlinin giydiği elbisedir."523

İslam, başkalarına karşı övünülecek bir elbise giymeyi yasaklamıştır. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) bu konuda Ebuzer'e şöyle buyuruyorlar:

"Ahir zamanda bazı insanlar olacak ki, yazın ve kışın yün elbiseler giyecek ve bunu, başkalarına karşı kendileri için bir üstünlük bilecekler. Bil ki, göklerin ve yerin ehli, böyle insanlara lanet ederler."524 Yine Resulullah (s.a.a) buyuruyor ki:

“Kim, bir elbise giyer de onun içinde böbürlenirse, Allah onu cehennemin dibine geçirir, gökler ve yer sürüp gittikçe öylece orada kalır.”525

İslam, arapların arasında övünme aracı sayılan ve aynı zamanda yerlerde sürünerek toz, toprak ve pislikleri toplayan uzun elbiseler giymemeyi emretmiştir. Rivayet edildiğine göre, bir gün İmam Muhammed Bakır (a.s) bir mecliste oğlu İmam Sâdık'(a.s) a: "Oğlum, elbiseni temizlesene." buyurdu. İmam Sâdık (a.s) kalktı ve gitti.

Mecliste bulunanlar, İmam'ın elbisesinin kirli veya necis olduğunu zannetmişlerdi. Biraz sonra İmam Sâdık'(a. s) in aynı elbiseyle geri döndüğünü görünce İ-mam Bâkır'(a.s) a: "Onun elbisesine ne olmuştu?" diye sordular. İmam Bakır (a.s):

"Elbisesi uzundu, kısaltmasını emrettim." diye buyurdular.526

İslam'da erkeğin kadın elbisesi, kadının da erkek elbisesi giymesi yasaktır. İmam Sâdık (a.s) bu husuta şöyle buyuruyor:

"Resulullah (s.a.a) erkeğin, kendisini kadına; kadının da kendisini erkeğe benzetmesini önlerdi."527

512 - A'raf suresi, 32. ayet.

513 - Vesail'üş-Şia, c.l, s.277.

514 - Vesaü'üş-Şia, c.1 s.277.

515- Vesail'üş-Şia, c. l, s.283.

516 - Vesail'üş-Şia, c.l, s.284.

517- Vesail'üş-Şia, c. l, s. 2 78.

518 - Vesail'üş-Şia, c.l, s.278.

519 - Vesail'üş-Şia, c. l, s.281.

520- Vesail'üş-Şia, c.l, s.282.

521- Vesail'üş-Şia, c.l, s.284.

522 - Vesail'üş-Şia, c.l, s.280.

523 - Vesail'üş-Şia, c.l, s.279.

524 - Vesail'üş-Şia, c.l, s.281.

525- Vesail'üş-Şia, c.l, s.283.

526- Vesail'üş-Şia, c.l, s.282

527- Vesail'üş-Şia, c.l, s.280

Akrabalık Bağı

Çeşitli sosyal bağlar arasında akrabalık bağının İslam'da özel bir saygınlığı vardır. Daha önce de değindiğimiz gibi, İslam açısından insanın malında olan haklardan biri de -belki de en önemlisi- akrabalara yardım konusudur.

Bu yüzden Kur'an-ı Kerim'de nerede akrabalara yardım meselesi söz konusu

edilmişse, fakirlere yardım konusundan önce zikredilmiştir. Örnek olarak İsra suresinin 26. ayetiyle Rum suresinin 38. ayetine bakabilirsiniz.

Büyük din önderlerinin sözlerinde de, akrabalığa ö-nem verip ona saygılı olmanın, ömrün uzamasına, zenginliğe, ibadet ve amellerin kabul olmasına sebep olacağı vurgulanmıştır. İmam Rıza (a.s) bu konuda şöyle buyurmuşlardır:

"Ömründen üç yıl kalmış olan birisi, bakarsın sıla-i rahimde bulunur (akrabalarıyla ilgilenip onlara iyilik yapar), Allah da bu işi sebebiyle o üç yılı otuz yıla döndürür (ömrünü on kat artırır). Allah, dilediğini yapar."528

İmam Sâdık (a.s) şöyle buyurmuşlardır:

"Bir yudum su içirmekle de olsa, akrabalarına iyilikte bulun. Akrabalara yapılan en üstün iyilik ise, onları in-citmemektir. Akrabalara iyilik etmek, onlarla ilgilenmek, eceli geciktirir ve insanı ailesi içerisinde sevimli kılar."529

İmam Bakır (a.s) şöyle buyuruyor:

"Akrabalarla ilgilenmek, amelleri temiz kılar, belaları defeder, malı çoğaltır, ömrü uzatır, rızkı artırır ve insanı ailesine sevdirir. Öyleyse Allah'tan korkun ve akrabalarınızla ilgilenin."530

Akrabalık bağım korumak, dini ve ahlaki açıdan önem taşıdığı gibi sosyal açıdan da büyük öneme sahiptir. Hz. Ali (a.s) bu konuda şöyle buyuruyor:

"Akrabalarına ikram et, onlara saygı göster; çünkü onlar, senin kanadındır, onunla uçarsın; kökündür, ona dönersin; elindir, onunla (düşmanlarına) saldırırsın."531

Bu yüzden Resul-i Ekrem (s.a.a), akrabayla ilişkiyi kesen kimseler hakkında şöyle buyururlar:

"Akrabayla ilişkisini kesen kimse, cennete giremez."532

İslam açısından akrabalık bağı saygındır. Hatta bu yönde Müslüman veya kâfir olmanın da bir etkisi yoktur. Bu yüzden İmam Sâdık (a.s), "Benim yakınlarımdan bazısı Müslüman değildirler; acaba onların da benim üzerimde bir hakkı var mı?" diye soran birisine şöyle cevap verdi: "Evet; hiçbir şey akrabalık hakkını ortadan kaldırmaz. Ancak Müslüman olsalardı, üzerinde iki. hakları olurdu: Akrabalık hakkı ile Müslümanlık hakkı."533

Akrabalık bağı, o kadar sağlam bir bağdır ki, bir taraf onu kesse de, öteki taraf onu korumalıdır. Bu yüzden adamın biri Hz. Resul-i Ekrem'(s.a.a) e: "Yakınlarım hep üzerime yüklendiler, bana sövdüler ve benimle ilişkilerini kestiler, ben de onları terkettim." diye arzedince: "Bu durumda Allah da sizleri terkeder." buyurdu. Adam:

"Öyleyse ne yapayım?" diye sorunca da şöyle buyurdular:

"Seninle ilişkisini kesenle ilişkini sürdür; malını senden esirgeyene bağışta bulun ve sana zulmedeni affet. Böyle yaptığın zaman onlara karşı Allah senin yardımcın olur."534

528 - Usul'u-Kafi, s.383.

529 - Usul'u-Kafi, s.384.

530-Usul'u-Kafi, s.384.

531 - Nehc'ül-Belağa, s.930.

532 - Bihar'ül-Envar, c. 75, Kitab'ul-İşret, s.27.

533 - Usul'u-Kafi, s.386.

534- Usul'ül-Kafi, s.383.

MİSAFİRPERVERLİK

Misafirperverlik, üstün ahlaki seciyelerden biridir. Bu seciyeye sahip olan uluslar, haklı olarak onunla övü-riürler. İslam açısından bu konunun önemini, İmam Sâdık'(a. s) in şu sözünden anlamak mümkündür:

"Müminin, evine gelen iki mümini doyurması, onun için bir köle azad etmekten daha hayırlıdır."535

İmam Bakırın (a.s) aşağıdaki sözü de, konunun önemini daha açık bir şekilde ortaya koymaktadır:

"Dört Müslümanı doyurmak, İsmail (a.s) oğullarından bir köle azad etmeye denktir."536

İslam, misafiri ev sahibi için bir yük değil, bir rahmet olarak değerlendirmektedir. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a), bu konuda şöyle buyurmaktadırlar:

"Misafir, cennet yolunun göstericisidir." 537

"Allah Tealâ bir aileyi sevdiği zaman onlara bir hediye gönderir. Bu hediye misafirdir, ki rızkıyla gelir, ev halkının günahlarıyla da gider."538

Yani, onların günahlarının bağışlanmasına sebep olur.

"Misafir, rızkını kendisiyle birlikte getirir."539

İslam, misafir seven insanları övmüş, misafir severliğin doğuracağı güzel sonuçları hatırlatarak bu işe teşvik etmiştir.

Hz. Ali (a.s) buyuruyor ki:

"Misafiri seven müminin yüzü, kıyamet günü dolunay gibi parıl parıl parıldar. Mahşer ehli: "Bu ancak gönderilmiş bir peygamber olabilir." derler. Bunun üzerine meleklerden biri şöyle der: "Bu, misafiri seven ve misafiri ağırlayan bir mümindir. Onun cennete girmekten başka bir yolu yoktur." 54°

İslam, hangi din ve mezhepten olursa olsun, misafirperver kimseye önem vermekte, saygı göstermektedir. İmam Sâdık (a.s) konuyla ilgili olarak şöyle anlatıyor:

"Bir gün ceddim Hz. Resulullah (s.a.a)' a ölümü hakketmiş olan birkaç esir getirdiler. Onlardan birini idam etmek için ayırdıklarında Cebrail nazil oldu ve: "Ey Peygamber, bu adamın idamını sona bırak." dedi.

Bunun üzerine o adamı geri çevirip bir başkasını getirdiler. Hepsi idam edilip sıra ona gelince tekrar Cebrail nazil oldu ve: "Ya Resulullah, Rabbin diyor ki:

"Bu adam, başkalarına yemek yedirir, misafiri sever ve musibetlere sabrederdi." dedi. Peygamber, bu huyundan dolayı onu azad etti. Adam, bunu anlayınca Müslüman oldu ve şöyle dedi: "Seni peygamber olarak gönderen Allah'a andolsun ki, malımı hiçbir zaman hiçbir kimseden esirgemedim."541

İslam, misafirlik için birtakım ahlak kurallar getirmiştir. İmam Sâdık (a.s) buyuruyor ki:

"Din kardeşin, habersiz olarak senin evine geldiği zaman evinde ne varsa, onun için onu getir. Ama davet ettiğin zaman zahmete katlan ve onun için güzel bir şey hazırla."542

Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) de şöyle buyuruyor:

"Ev sahibi, herkesten önce yemeğe başlayıp herkesten sonra elini yıkmalıdır (ki, misafirler rahatça yiyip doysunlar)."543

Yine Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Misafirin haklarından biri de ev sahibinin onu kapıya kadar uğurlamasıdır." 544

İslam, misafirler gitmek istediği zaman onlara yardım etmeyi nehyetmiştir. Nitekim İmam Sâdık (a.s), kendisine misafir olan bir grup Arap gitmek istediklerinde, onlara azık bırakıp bağışta bulunmasına rağmen hizmetçilerine: "Onlara yardım etmeyin"

diye emretti.

Misafirler bunun sebebini sorunca, "Biz, misafirlerimizin gitmesine yardımcı olmayız" diye cevap verdi.545

İmam Sâdık (a.s), bu vesileyle misafirlerin, evinde kalmasından rahatsız olmayıp gitmelerine de sevinmediklerini dile getirmek istiyordu.

Öte yandan da İslam, ev sahibinin fazla zahmete düşmemesi için misafirlere bir yerde üç günden fazla kalmamaya çalışmalarını emretmiştir. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) bu konuda şöyle buyuruyor:

"Allah'a ve kıyamet gününe inanan kimse, misafirini ağırlamalıdır. Misafirlik üç gün olur; ondan fazlası sadaka sayılır."546

İslam, ev sahibine misafiri ağırlama ve ona saygı gösterme hususunda elinden geleni esirgememesini, hatta dişlerini kurcalaması için kürdan hazırlamasını 547 bile emrettiği halde, misafire de ev sahibini fazla zahmete düşürmemesini, örneğin ev sahibinin gösterdiği yerde oturmasını emretmektedir. Nitekim İmam Bakır (a.s) buyuruyor ki:

"Din kardeşlerinizden birinin evine gittiğiniz zaman onun dediği yerde oturun. Çünkü o, evinin gizli kalması gereken bölümlerini daha iyi bilir."548

Müminlerin Emiri Hz. Ali'(a.s) in hakkında da şöyle rivayet edilmiştir: "Bir gün adamın biri Hz. Ali'(a.s) yi misafir olarak çağırdı. Hz. Ali (a.s): "Üç şartla davetini kabul ederim" dedi.

Adam: "Şartların nedir?" diye sorunca İmam (a.s) şöyle cevap verdi: "Dışarıdan bir şey almayacaksın, evinde olanı da benden esirgemeyeceksin, aileni de zahmete düşürmeyeceksin."549

535- Bihar'ül-Envar, c. 15, Kitab'ul-İşret, s.242.

536- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.242.

537- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.242.

538- Bihar'ül-Envar, c. 15, Kitab'ul-İşret, s.242.

539- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.241

540- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.242.

541- Füru'ül-Kafı, c.1, s. 176.

542- Bihar'ül-Envar, c.75, Kitab'ul-Işret, s.240.

543- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.240.

544- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.240.

545- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.240.

546- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.242.

547- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.241.

548- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.240.

549- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.241

Öksüzlerin Başını Okşamak

Küçük yaşta anne ve babalarını kaybedip onların sevgi ve okşamalarından mahrum kalan çocuklar, toplumun yoksun tabakalarından biridir. Açıktır ki, bunlar kendi hallerine bırakılırlarsa, lakayt, şımarık ve fasit kişilere dönüşebilirler.

Bu yüzden İslam, Müslümanlara, bu sığınaksız ve kimsesiz çocukların bakımını üstlenmelerini, onları terbiye etmeye çalışmalarını emretmektedir.

Kur'an-ı Kerim buyuruyor ki:

"Sana yetimleri sorarlar. De ki: Onların yararına olan bir iş yapmak, daha iyidir. Eğer (ıslah amacıyla) onları aranıza katarsanız, (daha da iyi), çünkü onlar sizin kardeşlerinizdir. (Fakat bilin ki) Allah (sizin niyetlerinizden haberdârdır), bozguncuyu ıslahçıdan (ayırt eder), bilir."550

Zaman zaman, bu çocuklar kendilerinde müşahede ettikleri eksiklikten dolayı üzgün ve kırgın bir gönüle sahip olup aşağılık kompleksine kapılmaktadırlar. Bu yüzden onların bu eksikliklerini gidermek ve teselli bulmalarına sebep olacak şeyleri temin etmek gerekir. Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Kim, büyüyüp kendi ayaklan üzerinde duruncaya kadar yetim bir çocuğun bakımını üstlenirse, Allah bunun karşısında onun için cenneti yazar. Nitekim kim de yetimin malını yerse, cehennem ateşini hakkeder."551

İmam Sâdık (a.s) şöyle buyuruyor:

"Kim, bir yetimin başına merhamet elini çekerse, Allah kıyamet günü elini sürdüğü saçlar sayısınca ona nur verir."552

Müminlerin Emiri Hz. Ali (a.s) oğullarına ettiği vasiyette şöyle buyuruyor:

"Yetimler hakkında Allah'tan korkun, onları bazen doyurup bazen de aç bırakmayın; dikkat edin, sizin yanınızda zayi olmasınlar."553

Yetimlere karşı merhametli olmanın pratikteki sonucu hakkında Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyorlar:

"Bir gün Meryem oğlu İsa (a.s) bir kabrin yanından geçerken kabir sahibinin azaplandırılmakta olduğunu gördü. Bir yıl sonra tekrar aynı kabrin yanından geçtiğinde artık azaplandırılmadığım gördü.

Bunun üzerine: "Ya Rab, geçen yıl buradan geçtiğimde bu kabrin sahibi azaplandırümaktaydı; şimdiyse azaptan hiçbir eser yok." diyerek bunun sebebini sordu. Allah Tealâ Hz. İsa'ya şöyle vahyetti: "Bu adam, günahkâr bir adamdı, ama iyi bir oğlu vardı.

Oğlu (bu yıl) bir caddeyi onarıp bir yetimi de barındırdı. Oğlunun yaptığı bu iyi işler sebebiyle onu bağışladım."554

Yine Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyorlar: "Kim, bir yetimin bakımını üstlenir, onu barındırırsa, cennette benimle birlikte olur."555

550- Bakara suresi, 220. ayet

551- Bihar'ül-Envar, c.75, Kitab'ul-İşret, s.120.

552-Bihar'ül-Envar, c.75, Kitab'ul-İşret, s.120.

553- Nehc'ül-Belağa, s.986.

554- Bihar'ül-Envar, c.75, Kitab'ul-İşret, s.779.

555- Bihar'ül-Envar, c. 15, Kitab'ul-İşret, s.119.

Geçmişlerimize Saygılı Olalım

İslam'ın Müslümanlar için tanıdığı saygı ve azamet, iki döneme ayrılır: Biri, hayatta olduğu dönem; diğeri ise ölümünden sonraki dönem.

İslam, Müslümamn hayattayken hakarete uğramasına razı olmadığı gibi öldükten sonra da hakarete uğramasına müsaade etmemekte; ona saygıyı ifade eden birtakım törenlerle uğurlanması gerektiğini vurgulamaktadır.

İmam (a.s) şöyle buyurmaktadır:

"Müslümamn dirisi saygın olduğu gibi ölüsü de saygındır." 556

İslam, ölüleri yıkamayı, onları gusletmeyi her mükellefe farz bilmektedir.

Hz. Resulullah (s.a.a) şöyle buyururlar:

"Ölüleri gusletmek ve onlara cenaze namazı kılmak, ümmetime farz kılınmıştır."557

îmam Sâdık (a.s) şöyle buyuruyor:. "Ölüyü gusletmek farzdır."558

Diriliğinde olduğu gibi Müslümanın ölüsü hakkında da iffetle ilgili konulara tamamıyla riayet edilmelidir. Bu yüzden erkeği erkek, kadını da kadın veya ona mahrem olan biri gusletmelidir.

Öyle ki, İmam Sâdık (a.s)'a: "Bir kadın yolculukta ölür, onu gusledecek bir kadın veya bir mahrem erkek bulunmazsa, ne yapılmalıdır?" diye sorulduğu zaman "Öylece elbiseleriyle gömülmeli-dir" diye cevap veriyor.

Aynı şekilde de "Bir erkek ölür, yanında ona mahrem olmayan kadınlardan başkası bulunmazsa, ne yapılmalıdır?" diye sorulduğunda da "Öylece elbiseleriyle birlikte gömülmelidir." diye buyuruyor. 559

Müslüman bir ölüyü guslettikten sonra, onu kefenlemek, sonra da cenaze namazını kılmak gerekir. Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) Ebuzer'e (r.a) şöyle buyuruyorlar:

"Cenazelere namaz kıl; çünkü bu iş, senin mahzun ., olmana sebep olur. Allah için mahzun olmanın da (Al-I lah indinde) güzel bir karşılığı vardır." 56°

Ölüleri en kısa zamanda defnetmek gerekir. Hz. Pey-I gamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Ölüye saygı göstermek, onu hemen toprağa vermektir." 561

İslam, Müslümanlara, ölülerini teşyi etmeyi, uğurlamayı emretmiştir.

Bu iş, ölüye saygıyı ifade ettiği gibi ölüyü uğurlayanlara da ölümü hatırlatır. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Hastaları ziyaret edip ölüleri uğurlayarak âhireti hatırlayın." 562

İmam Rıza (a.s) şöyle buyuruyor: "Kim, bizim dostlarımızdan birinin cenazesini uğurlarsa, bütün günahları bağışlanır, annesinden doğduğu gün gibi günahsız olur."563

Fakat ölüyü uğurlarken Allah'ı anmak ve âhireti hatırlamak gerekir. Peygamber-i

Ekrem (s.a.a) Ebuzer (r.a)'e şöyle buyuruyorlar: "Bir cenazeyi uğurladığın zaman ölümü düşün, ondan kork ve bil ki, sen de (bir gün) ona kavuşacaksın."564

556- Misbah'ul-Fakih, c.l, s.806.

557- Müstedrek'ül-Vesail, c.l, s.117.

558- Vesail'üş-Şia, c. l, s. 128.

559- Vesail'üş-Şia, c.l, s.241.

560- Müstedrek'ül-Vesail, c.l, s.lll.

561- Vesail'üş-Şia, c.l, s.128.

562- Müstedrek'ül-Vesail, c.l, s,119.

563- Müstedrek'ül-Vesail, c.l, s.118.

564- Müstedrek'ül-Vesail, c.l, s.131

Geçmişlerinizi İyilikle Anın!

İslam, geçmişleri iyilikle anmayı, onların günahlarının bağışlanması için Allah'a yalvarmayı emretmektedir.

Bir gün Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) bir cenazenin arkasından yürüyorken birkaç kişinin ölüyü iyilikle andığını, "İyi bir adamdı" dediğini duyunca: "Kâbenin Rabbi'ne andolsun ki, cennet bu adama vacip oldu.

Çünkü müminler, onun iyiliğine dair şehadette bulundular, Allah da müminlerin şehadetini reddetmez." buyurdu. 565

İslâm, Müslüman olarak ölenlerin saygılarının korunması için cenazeyi gusleden kimseye, ölünün bedeninde bir kusur veya noksanlık görürse, onu kimseye söylememesini emretmektedir. Aziz Peygamberimiz (s.a.a) buyuruyor ki:

"Kim, Müslüman kardeşinin cenazesini gusleder, onu iyice temizler, avret mahalline bakmaz ve ondan kötü; bir şey anlatmaz, sonra onu uğurlar ve ona namaz kılar, sonra da onu kabre koyuncaya kadar otururs bütün günahlarından temizlenmiş olur."566

Kısacası, İslam ölüye saygısızlık sayılacak her şeyi yasaklamıştır.

Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Allah, birkaç şeyi benim ümmetim için uygun görmemiştir: (Bir de) Mezarlıkta gülmeyi."567

Kabristanlara gidip ölüler için Allah'tan bağış dilemek de İslam'ın tavsiye ettiği şeylerden biridir. İmam Sâdık (a.s) buyuruyor ki:

"Müminin, mümin kardeşi üzerindeki haklarından biri de, öldüğü zaman onun kabrini ziyaret etmesidir."568

565- Müstedrek'ül-Vesail, c.l, s. 147.

566- Müstedrek'ül-Vesail, c.l, s.99.

567- Men la Yahzuruhu'l-Fakih, s.573.

568-Müstedrek'ül-Vesail, c.l, s.135.

Hayvanları Koruma

Bazılarının zannettiği gibi "hayvanları koruma" meselesi, günümüz dünyasının söz konusu ettiği meselelerden olmayıp bunun daima kâmil ve kapsamlı şekli İslam'da görülmektedir.

İslam, insanlarla hayvanlar arasındaki ilişkileri, belirli bir kanun çerçevesine alarak hayvanlara geniş çapta birçok hak tanımıştır. Hz. Resulullah'tan (s.a.a) rivayet edilen şu hadiste bu hakların bir kısmına değinilmiştir:

"Binek hayvanının; sahibi üzerinde altı hakkı vardır:

1) Bir yerde konakladığı zaman her şeyden önce o-nun yemini vermeli.

2) Bir sudan geçtiği zaman su içmesine müsaade etmeli.

3) Yüzüne vurmamak; çünkü o, Rabbini hamd ile teşbih etmektedir.

4) Allah yolunun dışında başka bir şey için sırtında durmamalı. (Yani, yolda giderken binsin, ama bir yerde bir süre duracağı zaman inmelidir.)

5) Taşıyabileceğinden fazla yüklememeli.

6) Gidebileceğinden fazlasına mecbur etmemeli.569 Bu hadisten başka, din önderlerinden rivayet edilen diğer birçok hadislerde de insanların hayvanlara karşı vazifelerinin bazısına işaret edilmiştir. Bu vazifeler özetle şöyledir:

1) Hayvanların yemine dikkat edin, onları hiçbir zaman yemsiz bırakmayın.

Hz. Musa b. Cafer (a.s) şöyle buyuruyor:

"Binek hayvanlarının semiz olması, kişinin cömertliğindendir." 570

Hz. Ali (a.s) savaş ganimetlerini bölerken süvariler (kendileriyle birlikte biri binek hayvanı, diğeri de yedek olarak, iki at getiren savaşçılar) için üç hisse, (iki hisse atları için, bir hisse de kendisi için), piyadeler için ise bir hisse veriyordu.571

2) Onları susuz bırakmayın. İmam Bakır (a.,s) şöyle buyuruyor : "Allah, yanan ciğerleri serinletmeyi sever. Kim, bir hayvanın yanan ciğerini -susuzluğunu- suya kandırırsa, Allah kendi gölgesinden başka bir gölgenin bulunmadığı gün onu gölgelendirir."572

3) Yüzlerine vurmayın.

İmam Sâdık (a.s) buyuruyor ki:

"Her şeyin bir hürmeti vardır; hayvanların hürmeti de yüzlerindedir"573

4) Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Hayvanların üzerinde bağdaş kurarak oturmayın; sırtlarını, oturup sohbet etme yeri edinmeyin."574

5) Aziz Peygamberimiz (s.a.a) buyuruyor ki:

"Bir hayvana üç kişi binerse, üçüncüsü lanetlenmiş (Allah'ın rahmetinden uzaklaşmış) olur."575

6) Arık ve zayıf hayvanların yüklerini konakladığınız her menzilde indirin.

7) Kuru ve susuz çöllerde duraklamayın, konaklamayın.

8) Sulu ve otlu yerlerden geçerken hayvanların yararlanması için yavaş sürün.

Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Allah Tealâ, yumuşak davranmayı, iyi muameleyi sever; bu yüzden arık hayvanlarla yolculuğa çıktığınız zaman konakladığınız her menzilde yüklerini indirin;

|kurak yerlerde de durmayın, otu bol olan yerlerde ko-

Inaklaym."576

İmam Bakır (a.s) da şöyle buyuruyor: "Otlu yerlerde yolculuk yaptığınız zaman

yavaş sürün; kurak yerlerde ise hızlı sürün."577

9) Hayvanları hızlı sürmeyin.

İmam Bakır (a.s) şöyle buyuruyor:

"Hacılar arasında (adeta yarışırcasına) herkesi geride bırakan kimsenin şehadeti kabul edilmez. Çünkü bindiği hayvana zulmetmiştir."578

10) Hayvanlara boş yere vurmayın.

Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Hayvanlar inat ve itaatsizlik ettikleri zaman vurun; sürçtükleri veya tökezlediklerinde vurmayın."579

11) Hayvanları boş yere öldürmeyin.

Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Kim, (boş yere) bir serçeyi öldürürse, kıyamet günü o serçe çığlık atarak: "Ya Rabbi! Bu adama sor, niçin beni boşu boşuna öldürdü?" diye şikayetçi olur."580

İmam Sâdık (a.s) şöyle buyururlar:

"Kadının biri, bir kediyi bağlayıp susuzluktan ölmesine sebep olduğu için azaplandınldı."581

12) Hayvanları, birbirinin gözü önünde kesmeyin.

Hz. Ali (a.s) buyuruyor ki:

"Koyunu koyunun, deveyi de devenin gözleri önünde kesmeyin."582

13) Kendi beslediğiniz hayvanı kendiniz kesmeyin.

Adamın biri, Hz. Rıza (a.s)'a: "Kurban kesmek için aldığım bir koçu bir yıl besledikten sonra tutup yere yatırdığımda gözlerini bana dikti. Ona acıdım, bakışları duygularımı tahrik etti. Ama buna rağmen onu kestim." diye arzedince İmam (a.s) şöyle buyurdular: "Keşke bu işi yapmasaydın, kendi beslediğin hayvanı kendin kesme."583

569- Men la Yahzumhu'l-Fakih, s.228.

570- Vesail'üş-Şia, c.l, s.194.

571- Vesail'üş-Şia, c.2, s.433.

572- Vesail'üş-Şia, c.2, s.50.

573- Vesail'üş-Şia, c.2, s.196.

574- Men la Yahzuruhu'l-Fakih, s.228.

575- Vesail'üş-Şia, c.2, s.197.

576- Men la Yahzuruhu'l-Fakih, s.229.

577- Men la Yahzuruhu'l-Fakih, s.229.

578-Vesail'üş-Şia, c.3, s.415.

579-Füru'ül-Kafi, c.2, s.230.

580- Müstedrek'ül-Vesail, c.3, s.58

581- Vesait'üş-Şia, c.2, s.203.

582- Vesail'üş-Şia, c.3, s.239.

583 - Vesail'üş-Şia, c.3, s.247.